

STEV

Kalendern
2020

Årsbok

KALENDERN 2020

Årsbok

SFV främjar utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland. Vi jobbar för att dessa sektorer får större kraft och starkare förutsättningar att förändra samhället till det bättre. Tillsammans med våra samarbetspartner och bidragsmottagare bygger vi ett rikare och mer tolerant samhälle där det finlandssvenska har en stark, självklar och positiv roll.

Svenska folkskolans vänner

Annegatan 12 A 24
00120 Helsingfors

09-6844 570
sfv@sfv.fi
www.sfv.fi

Vi finns på Facebook,
Youtube,
Twitter (@sfv_forening),
och Instagram
(#svenskafolkskolansvänner)

Chefredaktör

Johan Aura

Redaktionsråd

Johan Aura
Wivan Nygård-Fagerudd
Rabbe Sandelin
Christine Skogman

Redaktion, minnesrunor

Rabbe Sandelin
Hedvig Stenman

Layout

Pia Pettersson

Pärmlayout

Anders Carpelan

Pärmbild

Anders Carpelan
Foto: Shutterstock

ISSN 0357-1068 (Print)
ISSN 2243-0261 (Web)

Grano
2020

Tillit på tjugotalet

Så här långt påminner 2020-talet om 2010-talet. Det kan till och med hända att det som kommer att utmärka detta tjugotal i framtidens historieskrivning ännu inte nått oss.

Så inledde jag den version av ordförandes förord som jag skrev 1 mars.

Två veckor senare hade Finland drabbats av det som kommer att utmärka 2020-talet för all framtid. I skrivande stund är verkningarna omöjliga att förutse. Den pandemi som inledde detta tjugotal och dess globala konsekvenser påminner inte om något vi upplevt tidigare.

Betyder det att man inte kan se framåt genom att blicka bakåt? Ja och nej. Det finns mönster och mekanismer som är sig lika och som återkommer. För den som kan läsa och avläsa människan och historien finns det gott om tecken att avkoda. Goda tecken lika väl som varningstecken.

Bland återkommande positiva mönster finns en korrelation mellan jämlikhet och samhällsstabilitet. Den nordiska modellen står sig fortsättningsvis väl i jämförelse, och kan avläsas bland annat i den tillit nordbon överlag hyser till såväl samhälle och medier som medmänniskor. Tillit är en resurs som inte kan värderas högt nog.

Bland hoten finns de sprickor som en ökande polarisering skapar i samhällsbygget. De sprickorna ser vi också i vårt land. I debatten i dag är det inte bara olika politiska riktningar som ställs mot varandra. Det pågår en kamp om värderingar, om värdegrund och om människosyn. Om mänsklighet.

Finland har blivit en av de främsta bildningsnationerna och ett av världens tryggaste, minst korrumperade länder genom att ge så många som möjligt, oavsett social bakgrund, en gedigen utbildning. När skolan fungerar kompensatoriskt är den en toppinvestering för framtiden. I en värld i snabb förändring är skolgång och yrkesutbildning samtidigt färskvara, som behöver kompletteras med livslångt lärande och fri bildning. Vid sidan av den formella

inlärnigen formas och stimuleras våra tankar av den kultur vi tar del av, som ger oss redskap för att förstå oss själva, vår tid och varandra – allt detta som vår tid behöver mer av.

Inom SFV jobbar vi för att få se de stöd vi fördelar resultera i verksamhet som gör skillnad, som gör världen bättre. Det är precis så ambitiöst som det låter. Uppdraget har sina givna ramar: SFV ska främja bildning och kultur på svenska i Finland. Med ett tydligare fokus på det kärnuppdrag som föreningens stadgar ger, en stabilare ekonomi och ett målmedvetet arbete som bygger på forskning och beprövad erfarenhet har vi de senaste åren byggt ett starkare och reaktionsnabbare SFV, berett på framtid och förändringar.

I årets SFV-kalender får du läsa om kunskap, tillit och trovärdighet, om identitet och identitetspolitik, om öppna skolmiljöer och undervisning på distans, om folkhögskolans betydelse för folkbildningen, om förtroendevaldas roll i föreningslivet, och om betydelsen av att föra människors berättelser vidare – det sistnämnda även konkretiserat i de minnesrunor som ingår i denna kalender.

”Vi är inte vad vi vet utan vad vi är villiga att lära oss”, skrev kulturanthropologen Mary Catherine Batestone, och ringade med det in essensen av vad utveckling är. Det här gäller för en organisation i samma mån som för individen. Arbetet på bygget SFV fortsätter hela tiden.

Wivan Nygård-Fagerudd
styrelseordförande

Innehåll

8 *Mikael Lindfelt*
Mellan kunskapens makt och vanmakt –
om landskapet för trovärdig kommunikation

18 *Jonas Jungar*
Då identitetspolitiken landsteg i Finland –
utmaningar för journalistiken

32 *Rabbe Sandelin*
Ny Tid går bakom nyhetsrubrikerna

36 *Rabbe Sandelin*
Maria Sid trivs i många yrkesroller

40 *Sabine Forsblom*
Hüzün

48 *Niklas Wahlström*
Framtidens utbildning skapar individer
med hög förändringskapacitet

58 *Camilla Lindberg*
Nya tider och ny teknik ger enorma
möjligheter

70 *Jyrki Ijäs*
Från *folkelighed* till det globala medborgar-
skapet – eller, hur blev folkbildning fri bildning?

80 *Ola Segnestam Larsson*
Förtroendevalda – en strategisk fråga

88 *Ralf Friberg*
Om nekrologer

98 Minnesrunor

160 SFV år 2019

- 163 Kanslichefens översikt
- 165 Verksamhetsberättelse
- 170 Bokslut | Föreningens resultaträkning
- 172 Föreningens balansräkning
- 174 Föreningens noter till bokslutet
- 181 Koncernens resultaträkning
- 182 Koncernens balansräkning
- 184 Koncernens noter till bokslutet
- 187 Bokslutets underskrift
- 188 Revisionsberättelse
- 194 Förteckningar
- 212 SFV:s donationsfonder 2019

* *Mikael Lindfelt*

Mikael Lindfelt är prorektor och professor i systematisk teologi vid Åbo Akademi. Hans forskning är mestadels inriktad från frågor om människors meningsskapande aktiviteter och system samt etiska frågor i vid mening. För tillfället leder han ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt om vaccinattityder, där frågor om hälsa, självbestämmande, kunskap och auktoritet är i fokus.

Mellan kunskapens makt och vanmakt – om landskapet för trovärdig kommunikation*

De flesta av oss har hört ordspråket ”kunskap är makt”. Oftast uttalat i ett självsäkert tonfall, som om själva anspråket på kunskap samtidigt ter sig som maktanspråk, en känsla av att man med säkerhet har rätt, och därmed också med säkerhet ska uttala sig. Och att man därmed också bör ha den makt denna säkerhet berättigar en till.

Den lite förfinade kulturella allmänbildningen vet med sig att ordspråket ”kunskap är makt” uttalades för första gången i 1600-talets England, av **Francis Bacon** (1561–1626).

Hans tanke var ganska enkel, och i dagens mått mätt också tämligen självklar: Det finns en kunskap som ger makt att behärska vår tillvaro. Vet man hur termodynamikens lagar fungerar, kan man enkelt dra trovärdiga och pålitliga slutsatser om hur värme och energi uppför sig givet vissa förhållanden som man kan mäta, förändra och påverka.

Denna form av kunskap som Bacon anses vara talesman för, är också den form av kunskap man lätt förknippar med utveckling, välstånd, tillväxt.

En stor del av den centrala produktionen av kunskap i form av forskning, utvecklingsarbete, innovationer och produktutveckling utgår från att man med hjälp av kunskap kan skapa konkurrensfördelar och öka sitt inflytande rent ekonomiskt.

*Artikel är skriven före covid-19 pandemin slog till, men enligt författaren är resonemanget som förs om möjligt ännu mera aktuellt i anslutning till det som skett under våren 2020.

”

*Det finns en kunskap som
ger makt att behärska
vår tillvaro.*

FOTO: STUDIO KOO PHOTOGRAPHY / SATU KARMAVALO

Makt över kunskap

Kunskap är inte endast makt, utan kunskap är också ekonomi och inflytande. Har man både kunskap, makt och ekonomi, har man samtidigt också förutsättningar att styra framtiden och begränsa andras tillgång till utveckling. Det lika enkla som banala juridiska redskapet 'patent' är ett exempel på hur kunskap blir en rättighet – och en potentiell ekonomisk maktfaktor för den som hade kunskapen – och samtidigt en begränsning för andras strävanden efter kunskap. Med några enkla steg har vi i ett konkurrenssamhälle definierat kunskap som makt till dess motsats: makt över kunskap.

Hela denna växling bygger på en rättsordning, där man har stor respekt för fenomenet upphovsrätt. Den som är först med den mängd kunskap som kan visas vara något helt nytt, en innovation, ges rätten att skydda denna innovation från andras möjliga kommersiella eller andra bruksintressen.

Det anses vara något fint. Ibland till och med ekonomiskt mycket värdefullt.

Universitet, som i våra breddgrader till mycket stor del är offentligt finansierade forsknings- och innovationsmiljöer, föreställs vara starka drivkrafter för regional, nationell och internationell utveckling. Kunskap i särskilda ämnesområden (ofta teknik, biovetenskap, medicin, naturvetenskap) förväntas ingå i ett system av kunskapsförädlade processer, vars yttersta syfte är att hänga med i den teknologiska utveckling som driver våra samhällen. Helst bör vi vara föregångare, först och högst på innovationstrappstegen, helst äga de utvecklingskanaler och potentialer som finns.

Ny kunskap markerar därför också gränsen för nya arbetsplatser som i sin tur skapar grunden för ny kunskapsförmedling, det vill säga skolning och utbildning. I denna form av infrastruktur är utbildning och forskning alltid inriktade mot framtidens möjligheter.

Tringeln mellan kunskap, makt och ekonomi kan vändas på vilket led som helst – de andra hörnen hänger med lika säkert som triangelns vinkelsumma är 180 grader.

Givet de enorma förväntningar som läggs på kunskapsproduktion kan det te sig som en märklig anomali att vetenskap inte har några enkla lösningar för kunskap. Å ena sidan är all vetenskap minst lika mycket upptagen med det vi inte vet som det vi faktiskt vet. Själva forskandets grundtanke är att uppnå ny kunskap, men det kan man endast göra genom att intressera sig för det vi inte vet. Å andra sidan är vetenskaplig kunskap inte ens anpassad för att kunna besvara vilka slags frågor som helst.

Triangeln mellan kunskap, makt och ekonomi kan vändas på vilket led som helst – de andra hörnen hänger med lika säkert som triangelns vinkelsumma är 180 grader.

Låt mig ge ett enkelt exempel. Åbo Universitets nästintill legendariska rektor emeritus **Kalervo Väänänen** (1952 –) berättade en belysande anekdot från sin rektorstid. En man tog kontakt med universitetet och var mycket angelägen att få delge rektorn sina bekymmer. Mannen hade nämligen läst i tidningen att universitet hade ett framstående institut för riksdagsforskning, och ville nu att rektorn inför det stundande riksdagsvalet skulle ge honom den mest tillförlitliga kunskapen om vem han skulle rösta på.

Vi kan le åt denna anekdot, och samtidigt bli medveten om att det roliga bygger på att det finns andra mänskliga fenomen som är djupt individuella och som ligger utanför kunskapsdomäner i den gängse meningen. Jag tänker närmast på fenomen som att man vill någonting, har vissa ideal man eftersträvar, att ens liv bygger på grundläggande föreställningar om värden: något är mera viktigt för en själv än något annat. Man har helt enkelt preferenser. Man föredrar till exempel gemensamt uppburen säkerhet och trygghet i samhället, och är av den anledningen beredd att begränsa individens grad av friheter.

Preferenser och ideal

Det slags viljande som kommer till uttryck i form av preferenser är sällan ett lättvindigt ”jag väljer A framom B, för att jag nu råkar vara på det humöret”. Snarare tvärtom är detta slags ”preferentiellt viljande” ofta knuten till en persons identitet. Man är helt enkelt en person, för vilken det är viktigt att leva upp till de ideal som man känner sig hemma i. Motsatsen är i själva verket otänkbart, eftersom det är ett svek mot de ideal man vill leva för och de föreställningar man håller för sanna.

Det finns inga lättköpta vinster här. De ideal som bär en människa är centrala dimensioner i hur den människan berättar om sitt liv, sina livsval. De ideal som formar en människa är likaså centrala dimensioner i hur den människan väljer sina inköp, sin livsstil, ofta sitt umgänge och minst lika ofta sitt röstningsbeteende. För den människan finns ingen forskning i världen som skulle kunna ge bättre kunskap för det egna röstningsbeteendet än den egna övertygelsen.

I denna kontrastering mellan kunskap och övertygelse återfinns en stor del av de spänningar som samtidigt härbärgerar. Spänningen består dock inte i graden av rationalitet eller irrationalitet.

Vetenskapssamfundet och kunskapshierarki

I all kunskapsproduktion finns vissa givna, för alla kunskapande personer sammanhållna principer och arenor i vilka kunskap produceras. Den enskilda forskaren kan inte välja dessa, utan de finns i det kollektiva sammanhang som kallas vetenskapssamfundet. Det är ett brokigt sammanhang. Det finns väldigt många olika sätt att bedriva forskning på och väldigt många olika saker man kan beforska, men man kan inte välja sina tillvägagångssätt själv. Man kan inte heller själv definiera excellens utan man måste respektera den kunskapshierarki som styr verksamheten. I de sammanhangen finns bättre och sämre kunskap, bättre och sämre metoder, mer eller mindre trovärdiga tillvägagångssätt, men dessa är endast möjliga att hantera *i detta sammanhang*. Det finns därmed också en given rationalitet som bygger på de mål man har för verksamheten. Det vill säga att producera ny kunskap och resa nya kunskapsanspråk.

Kunskap och övertygelse

Att uppfatta övertygelser som irrationella är ett missförstånd. Att man inte kan ge vetenskapliga grunder för en övertygelse är inget argument för övertygelsers irrationalitet. Många gör det alltför lätt för sig på denna punkt, och borde således inte ha rätt att skratta åt rektor emeritus Väänänen's anekdot. Man riskerar nämligen att banalisera hela spektret av begreppsliga relationer mellan vilja, värde, ideal, identitet, mening och övertygelse.

Övertygelser har en rationalitet givet det system av värden och ideal som utgör grunden för en persons identitet. Till skillnad från vetenskapliga praktiker är värden och ideal mera i förgrunden i övertygelser, och rationaliteten är inte inriktad på kunskapsproduktion eller nya upptäckter. Snarare tvärtom. Övertygelser har en viss tröghet. Men det gör inte det ena eller det andra mera rationellt.

Den intressanta frågan blir närmast hur man förstår kunskapens roll i detta spänningsfält. Den västerländska vetenskapens framfart med alla tänkbara upptäckter och innovationer i kölvattnet har revolutionerat hela samhället: Den har förändrat livsstilar, produktionssätt, livstempo, förbättrat

Endast de som bemödat sig om att uppnå kompetensen och varit talangfulla nog, äger rättmätiga anspråk att bedöma kunskapens tillförlitlighet och trovärdighet.

levnadsstandarden, utökat välståndet, utrotat sjukdomar och möjliggjort resor, upptäckter, konst, idrott och nya former av generositet. Effektiviteten kan inte betvivlas, inte heller nyttan – även om nya problem också skapats. Denna utveckling har möjliggjort hela relationen mellan kunskap och makt.

I övertygelser spelar kunskap en helt annan roll, och definitivt en underordnad roll. Man kunde säga att i en övertygelse fräntas kunskapen både sitt (föreställda) egenvärde och sitt givna nytto-värde samtidigt som den blir relativt vissa överordnade värden.

Där finns den stora skillnaden. Vi är ofta rätt främmande för att kunna hantera ett övergripande narrativ som inte utgår från en syn på kunskap i centrum, och därför är, tror jag, lockelsen nära till hands att man så ofta stöter på anklagelser om bristande rationalitet – som om kunskap och rationalitet vore identiska storheter.

Efter att ha renodlat spänningen mellan kunskap och övertygelse på detta specifika sätt är det dags att öka komplexiteten.

Kunskapens kontextualisering

Kunskap och kunskapsproduktion är en djupt meritokratisk verksamhet, åtminstone i forskningssammanhang. Endast de som bemödat sig om att uppnå kompetensen och varit talangfulla nog, äger rättmätiga anspråk att bedöma kunskapens tillförlitlighet och trovärdighet. Även om man i början av 1980-talet allt mer började betona kunskapens kontextualitet, det vill säga lyfta fram en förståelse av kunskap och vetenskap som historiskt, socialt och institutionellt situerade kulturella uttryck, var detta inte en öppning för en demokratisering av kunskapsproduktion. Snarare handlade det om att överge den rådande, men helt orimliga kunskapssynen till förmån för en kontextualiserad förståelse, där kunskapsproduktionens hela repertoar av osäkerheter, möjliga misstag, olika slags tolkningar och intrikata kopplingar mellan makt, tolkningsföreträde och kunskap blottades och öppnades upp för diskussion.

Den stora kulturella förändringen inträffade när denna interna vetenskaps-teoretiska diskurs kom att sammanföras med allt starkare framväxande identitetspolitiska gräsrotsrörelser som fokuserade på socialt förtryck, orätt-

visor med krav på rättigheter och likvärdig behandling (anti-rasistiska rörelser, sociala befrielse-rörelser och feministiska rörelser). Om kunskap inte var kontextlös och allmängiltig, utan intimt sammanvävd med makt och sociala praktiker – som den franska filosofen **Michel Foucault** ägnad en stor del av sin forskning åt att synliggöra – låg det i förlängningen helt rimliga anspråk på att kunskap också bör kunna användas för politiska målsättningar med social rättvisa, likabehandling och jämlikhet som riktlinjer.

Denna utveckling förtog i sig inget av det meritokratiska i kunskapsproduktionens process. Det var och är fortfarande den vetenskapliga kompetensen som bedömer, avgör, bestyrker eller avslår argument, ansökningar, projekt och meriteringar. Det som däremot kom upp till ytan var att kunskap också i vetenskapliga sammanhang kunde knytas till andra värden än ekonomisk nytta, innovationspotential och konkurrensfördelar. Med andra ord: avståndet mellan kunskap och övertygelse minskade radikalt samtidigt som kunskapens ponerade majestätsposition fick sig en allvarlig törn.

Det minskade avståndet mellan kunskap och övertygelse kan beskrivas på följande sätt: där kunskapsproduktion bestäms av ett meritokratiskt system bestäms kontexten för att hantera övertygelser på en skala mellan despoti/oligarki och demokrati. Med kopplingen till krav på social rättvisa, kom också ett ökat tryck på att kunskapsproduktionen måste kunna demokratiseras. Eller sagt på ett annat sätt: det som inleddes med en kunskapens *kontextualisering* har med tiden lett till en kunskapens *horisontalisering* med stor risk för kunskapens *relativisering*.

Kunskapens demokratisering

Det som i fråga om övertygelser är en balanserande nödvändighet (demokrati som process) är en urvattnande funktion ifråga om kunskap. Utvecklingen från industriellt samhälle till informationssamhälle och med den framväxten ett stort informationssystem och en ny samtidighet (internet, sociala medier), bidrar ytterligare till att underminera kunskapsproduktionens grundvillkor. Inom denna ram cirkuleras allt möjligt bortom alla meritokratiska tolkningar. Information om allt finns tillgängligt för alla och den produceras överallt samtidigt som den hanteras och mottas av alla i väldigt varierande närmiljöer.

Forskningsbaserad kunskap, allmän information och desinformation står på samma grund: vem som helst kan ta till sig osorterad information och dra sina egna slutsatser av den. Däri består det horisontella.

För den forskningsbaserade kunskapsproduktionen innebär denna förändring en helt ny utmaning att kommunicera på ett sätt som förenar horisontaliseringens logik med en strävan att upprätthålla legitima kunskapshierarkier. ”Vi befinner oss”, hävdade **Bengt Kristensson Ugglå** redan för snart 20 år sedan, ”i en situation där vetenskapen behöver en vetenskaplig retorik för att utveckla sin förmåga att övertyga” (Kristensson Ugglå: *Slaget om verkligheten* (2002, s. 212).

Utmaningen består i att den meritokratiska rösten har upplösts i en flod av röster. Gränsen mellan det horisontella och det relativistiska finns i situationer där patienten tror sig veta mer än läkaren, där klienten redogör för juristen hur hen bör tolka lagtexten och där den vaccintveksamma läser hjärtskärande bloggar för att kunna övertyga sin man vars äldre bror är VD på ett stort läkemedelsföretag.

Spänningen mellan kunskap och övertygelse når på sätt och vis sin smärtpunkt här, i skärningspunkten mellan de egna upplevelserna, de identitetsbäranden sociala kontexterna och en kunskapsproduktion, vars mekanismer man varken förstår eller har någon relation till. Inte alltför sällan finns dessa smärtpunkter i frågor som berör egen eller närståendes hälsa, fostran, sexualitet, utbildning eller trygghet – fenomen som mer än andra knyter an till upplevelser av identitet.

Komplexiteten i dessa frågor drivs ytterligare till ett slags intellektuell klimax genom rätten att bestämma över sitt eget liv, att fostra sina barn, och att välja för sina barn. Det är lagstadgade grundrättigheter som finns både i nationell och internationell lagstiftning.

I det informationsöverflöd som finns i det alltmer horisontaliserade samhället måste en stark utsällningsmekanism träda in, ofta i form av att någon blir den ”betrodde andra”. Tillgång till massvis information är inget annat än kaos. När vi av tidigare forskning vet att vår kunskap oftast bygger på en kombination av *tillit till* det vi uppfattar som trovärdigt och föreställningar som *ligger i linje* med våra personliga livsideal, är kunskap som presenteras som saklig allt oftare i underläge.

Samtidigt inser de flesta av oss de enorma risker som finns i att vissa övertygelser dikterar gränserna för potentiell kunskap.

I det informationskrig som pågår är det exakt detta som står på spel.

* *Jonas Jungar*

Jonas Jungar är chef för kvalitetskontroll och publikdiallog på Svenska Yle. Han har jobbat ca 25 år inom den finlandssvenska nyhetsjournalistiken med en lång rad uppdrag, senast som nyheternas redaktionschef på Svenska Yle. Jungar är särskilt engagerad i frågor som gäller publikens förtroende för journalistiken och medieutvecklingen i stort.

Då identitetspolitiken landsteg i Finland - utmaningar för journalistiken

Den polariserade samhällsdiskussionen innebär svåra dilemman för journalistiken. Känslomässigt laddade frågor kring identitet – vem vi är, snarare än vad vi har – har allt oftare kommit att dominera de samhälleliga agendan. Då tonläget är uppskruvat och kompromissviljan saknas måste medierna fundera noggrannare på sin roll i det demokratiska samtalet.

Jag återvände nyligen från en termin vid universitetet i Oxford, där jag deltog i ett så kallat Fellowship-program för längre hunna journalister från världens alla hörn; Ghana, Indien, Ryssland, Turkiet, Indien för att nämna några länder.

Att som finländare gnälla i det här internationella sällskapet över diverse journalistiska utmaningar blev nästan lite komiskt. Mina kolleger hade säkert mer än gärna haft de lyxproblem som jag har i mitt arbete.

Aldrig tidigare hade högtidliga begrepp som pressfrihet och yttrandefrihet känts mer konkreta än då. Aldrig hade min privilegierade sits som journalist känts så påtaglig som just då.

I journalistiskt avseende kan man nämligen beskriva Finland som ett paradiset. Vi når absoluta toppresultat när det gäller pressfrihet och vi har höga förtroendesiffror för nyhetsrapporteringen, trots all turbulens i medievärlden.

Finland rankas sedan många år tillbaka som nummer 1 i den globala jätteundersökningen som görs varje år av Reuters Institute där jag studerade och forskade.

A close-up portrait of a middle-aged man with a receding hairline, blue eyes, and a well-groomed goatee. He is wearing a dark blue suit jacket over a light-colored shirt with a green and white checkered pattern. He has a slight smile and is looking directly at the camera. The background is blurred, suggesting an indoor setting with other people.

”

*Finland är
naturligtvis inte
någon ö. Alla globala
trender, både bra
och dåliga, har alltid
nått oss med en viss
fördröjning.*

FOTO: YLE/ILMARI FABRITIUS

Men med lite perspektiv och avstånd blev det för mig väldigt tydligt hur mycket som står på spel just nu, och hur snabbt allt kan ändra.

Finland är naturligtvis inte någon ö. Alla globala trender, både bra och dåliga, har alltid nått oss med en viss fördröjning, och min magkänsla säger att det kommer att vara fallet också när det gäller misstron mot media. Om det inte redan är det.

De facto visar siffrorna att finländarnas förtroende för medier har sjunkit under de senaste åren.

Förtroendekrisen drabbar alla institutioner

I Reuters jätterapport har Finland länge legat i topp bland totalt 38 undersökta länder, men förtroendet har sjunkit med 9 procentenheter under de senaste fem åren. Inget ras, men en tydlig signal. Och det här är sannerligen inte bara ett bekymmer för journalistiken.

Sjunkande förtroende för medier går nämligen hand i hand i med politisk polarisering, på ett nästan kusligt förutsägbart sätt. Den giftiga cocktail av ilska och misstro som har splittrat först USA och nu också Storbritannien illustrerar med all önskvärd tydlighet vilket hot också vi kan stå inför.

Det är fråga om en polarisering som har förvärrats av de turboladdade, känslodrivna diskussionerna på sociala medier. Algoritmerna belönar som bekant dem som skriker högst och dem som ljuger och förvränger.

Det är ofta ytterligheterna som dominerar våra flöden på sociala medier, inte den tysta eller eftertänksamma majoriteten.

Men det är förstås lätt att peka finger på Facebook. En minst lika viktig roll har faktiskt medierna spelat. I både USA och Storbritannien har man redan länge kunnat välja medium enligt egna värderingar. Beroende på vem och vad du sympatiserar med, finns det alltid ett medium – en tidning, en tv-kanal, en webbsajt – som bekräftar just din världsbild och rackar ner på andra. Det säger sig självt att det gemensamma försvinner på vägen.

Har vi inte en gemensam bild av vad som sker i samhället är det inte bara tilltron till varandra som lider. Förutsättningen för allt demokratiskt beslutsfattande är att vi har en gemensam bild av verkligheten.

Beskyllningar om vinklad journalistik och dolda agendor

Jag är ansvarig för den journalistiska kvalitetskontrollen och publikdialogen

Ni är ett gäng politiskt korrekta feministiska rödgröna låtsasjournalister med en liberal agenda.

på Svenska Yle. En stor del av mitt jobb har handlat om att svara på publikens klagomål. Klagomål som ofta handlar om endera påstådd partiskhet eller politisk korrekthet.

Och det finns en särskilt aktiv grupp. De är mestadels medelålders eller äldre män. För tydlighetens skull: jag lägger ingen värdering i det, det är ett torrt konstaterande, de är mestadels äldre män.

Det är skäl att påpeka att det inte är just män som misstror de finländska medierna särskilt mycket, siffrorna visar faktiskt inte på någon nämnvärd skillnad mellan könen. Däremot verkar männen väldigt ivriga på att kritisera, vilket jag tycker är intressant.

Om jag skulle koka ner deras klagomål, destillera deras kritik i en enda mening skulle det låta såhär:

“Ni är ett gäng politiskt korrekta feministiska rödgröna låtsasjournalister med en liberal agenda”.

Jag har läst och hört det här budskapet så många gånger och i så många tappningar att det har gjort mig både frustrerad och tidvis cynisk.

Men innerst inne har jag vetat att jag är tvungen att tackla den här kritiken på något sätt. Att avfärda den som tjatig och irriterande kommer inte på fråga.

Den signalerar definitivt att något större är i görningen. Det är ett tydligt symptom på något men jag har haft svårt att sätta fingret på det.

Kött, kyrka och tv-sketcher

Under senhösten 2019 i exil betraktade jag på avstånd nyhetsflödet i Finland, och tyckte mig se symptom på lite samma saker. Låt mig ta ett av de mest uppenbara exemplen.

I mitten av oktober blev det stora rubriker kring ett beslut av Helsingfors universitets studentcaféer, Unicafé, att slopa nötköttet från lunchmenyerna. Ett litet steg mot aningen mer vegetarisk mat i syfte att bidra till kampen mot klimatförändringen.

En ganska marginell justering skulle man ju tycka. Det handlade trots allt om något så ordinärt som en ändring av en lunchmeny. Men beslutet orsakade

Vår identitet och allt vi förknippar med den – alltså vem vi är – är en mycket starkare politisk drivkraft än den vänster-höger-indelning som vi har vant oss vid att hänvisa till när vi beskriver samhällsutvecklingen.

högljudd upprördhet på många håll, inte minst bland politiker. Plötsligt var Unicafé på allas läppar.

Vissa politiker talade om den “vegetariska maffian” och dundrade på om att Unicafés beslut handlade om inget mindre än ett “kulturkrig”.

Det är kanske överflödigt att påpeka, men det var inte köttet i sig som var det egentliga problemet här. Köttet på Unicafé råkade bara bli en katalysator för en massa annan frustration och ilska som låg i luften.

Några veckor efter debaclet kring Unicafé blev det ett liknande liv då biträdande justitieombudsmannen prickade en skola som ville ordna sin julfest i en kyrka. Handlade skolans agerande om att försöka pracka tro och gudstjänstliv på en genomsekulariserad allmänhet? Var det så hemskt farligt om skoleleverna fick sig lite kristen tro till livs?

Många var – igen – väldigt upprörda, men av vitt skilda orsaker.

Och kort därefter bad skådespelaren **Pirkka-Pekka Petelius** ursäkt för sina tv-sketcher på 1980-talet om samer. Ljligt att be om ursäkt för något man gjort i ett humorprogram för 30 år sen tyckte vissa, medan andra var lika övertygade om att det var moraliskt rakryggat av honom att krypa till korset.

Identiteten som politisk hemvist

Det är hastigt uppblommade skyttegravskrig som alltid följer på de här bråken. Och – vilket är viktigt att tillägga – många märker inte ens dem innan de är över. Jag förstår bra om många inte ens har hört om dem.

Men vad är de här märkliga grälen ett uttryck för?

Lite samma reaktioner har nämligen följt på vår journalistiska rapportering om klimatförändringens konsekvenser för vårt vardagsliv, om frågor relaterade till kön, om sexuella minoriteter, om jämställdhetsfrågor, om skillnaderna mellan stads- och landsbygdsliv.

För att inte tala om, som sagt, frågor om dieter och kost.

Det här är ämnen som en del av publiken verkar blir väldigt upprörd över.

Bara det blotta faktum att vi rapporterar om de här frågorna – alltså att vi redogör för nya strömningar och trender i samhället som uppfyller helt normala nyhetskriterier – ses som att vi journalister tar ställning och väljer sida. Man skjuter budbäraren då verkligheten inte faller en i smaken.

Vad är det riktigt som utspelar sig här? I Oxford fick jag äntligen lite distans till allt och försökte greppa symptomen från nya synvinklar.

Det var då jag snubblade över en ny bok om identitet av **Francis Fukuyama**, den amerikanska samhällsvetaren. När jag började läsa den satt jag ständigt och nickade instämmande.

Det var nästan lite av en befrielse att få ta del av ett övertygande resonemang kring det som så länge hade gjort mig både frustrerad och trött, eller ännu värre: cynisk och desillusionerad, vilket är den farligaste yrkessjukdomen inom journalistik.

De politiska partierna som terapeuter

Vad säger Fukuyama i sin bok? Lite förenklat: att vår identitet och allt vi förknippar med den – alltså vem vi är – är en mycket starkare politisk drivkraft än den vänster-höger-indelning som vi har vant oss vid att hänvisa till när vi beskriver samhällsutvecklingen.

Med andra ord den vänster-höger-skala på vilken våra politiska partier har placerat sig så länge vi kan minnas.

Det finns ett citat i Fukuyamas bok som slår mig som speciellt övertygande. Ett av de där ställena i en bok då man krampaktigt sträcker sig efter en penna för att kunna strecka under, för att man säkert ska minnas:

I min översättning låter den meningen så här:

“... en förödmjukad grupp som strävar efter upprättelse av sin värdighet bär mycket mer känslomässig tyngd än människor som bara strävar efter att uppnå ekonomiska fördelar”.

Samhälleliga konflikter handlar inte längre så mycket om vem som får en större andel av den gemensamma kakan, om vad vi har eller inte har, utan om vem vi är. Om känslor av förnedring och indignation och framförallt: om allas vårt individuella behov av värdighet och respekt.

Hur ska då ett skattefinansierat public service-bolag som Yle placera sig i de här känslomässigt laddade kulturkrigen som blossar upp med jämna mellanrum?

Vår politiska hemvist blir då mer än fråga om vilken grupp (eller snarare “stam”) vi identifierar oss med, inte nödvändigtvis något politiskt parti.

Problemet är följande. När det gäller ekonomiska konflikter (vem får lite mer än någon annan och så vidare) tenderar vi att acceptera en kompromiss, men identitet är icke-förhandlingsbart, mer kategoriskt.

Antingen erkänner du mig eller så gör du det inte. Jag är inte beredd att ge avkall på det som jag upplever att är mitt innersta jag. Det är nästan lite av ett terapeutiskt behov av att bli bekräftad. Och vi förväntar oss att politiken – partierna – ska svara mot det terapeutiska behovet.

Medierna i korselden

Tycker ni det här låter flummigt? Kom då ihåg att både valet av **Trump** år 2016 liksom också upptakten till Brexit i mångt och mycket handlade om just det. Folk ville bli sedda, hörda, bekräftade, respekterade. Trump och Brexit blev, och är fortsättningsvis, projektionsytor för så mycket andra förväntningar.

Jag hävdar alltså att vi ser spår av samma utveckling också hos oss.

Identitetspolitiken är förstås inte någon universalförklaring på allt, men ändå ett nytt element som vi journalister måste förhålla oss till.

Hur ska då ett skattefinansierat public service-bolag som Yle placera sig i de här känslomässigt laddade kulturkrigen som blossar upp med jämna mellanrum? Hur borde vår rapportering se ut när all information som vi publicerar ofta instinktivt tolkas som att vi har valt sida?

Samhällelig relevans och innehållsligt sockervadd

Åtminstone måste vi journalister sluta dramatisera saker utan någon uppenbar anledning. Frågor om identitet, som den om man ska ha rätt att bli serverad nötkött eller inte i studentcaféerna i Helsingfors, kan leda till löjligt små konflikter.

De innehåller ofta alla ingredienser som krävs för en saftig berättelse. Jag förstår frestelsen för journalister att hoppa på de här ämnena.

Utvecklingen inom mediebranschen har jämförts med att försöka bygga om ett flygplan medan det är uppe i luften.

Jag har själv som chef gjort mig skyldig till det. Man sitter på något morgonmöte, och så konstaterar någon att det här “verkar ju folk snacka om”.

Och så, en stillsam nyhetsdag och i ett svagt ögonblick, känns det som ett tillräckligt och framförallt bekvämt nyhetskriterium.

Men det är innehållsligt sockervadd. Det smakar sött för stunden, och det ger kanske en lägereld kring vilken vi kollektivt kan himla oss över hur fel den andra parten har och hur löjligt det är att vissa ens blir upprörda.

Men någon måttnadskänsla ger det inte, och framförallt bidrar det inte till någon större förståelse för det som pågår i samhället.

Inga djupare insikter, sällan något sammanhang. Vi kan kanske för en liten stund känna samhörighet med vår egen stam, men det är också allt.

Genom att berätta för publiken om de här små slagsmålen rapporterar journalisterna inte bara om kulturkrig. Vi kastar dessutom med vett och vilja mer bensin på lågorna. Vi fördjupar de samhälleliga klyftorna.

Inte nog med det. Vi gör antagligen många medvetna om gräl som de annars inte ens hade märkt. Men som många plötsligt känner att de på något sätt borde förhålla sig till.

Förstärk inte oljudet

Vi måste alltså ha mod att ta ett steg bakåt och andas in djupt innan vi rusar iväg. Ansvarsfulla medier måste bli mycket bättre på att se vad som äger en allmän samhällelig relevans, det vill säga vad som har ett faktiskt nyhetsvärde, och vad som bara är slumpmässigt brus och oljud där ute.

För det finns sannerligen en hel del oljud, och det mesta förtjänar inte den megafon som vi som representerar de etablerade medierna kan erbjuda.

Det har varit mycket prat under de senaste åren om mera transparens inom journalistiken. Att vi borde vara mer öppna kring exakt hur vi arbetar, hur vi har hittat den fakta som vi presenterar som sanningen.

Hur vi har nått våra slutsatser och på basis av vilka källor. Att vi borde vara mer öppna om de dilemman och besvärliga avvägningar som har kantat vägen från idé till publicering för att skapa mer förståelse för våra arbetsvillkor.

Låt oss göra mera av den varan. På Svenska Yle har det här redan länge varit en medveten strategi – en självkritisk diskussion internt, och en öppenhet gentemot vår publik om vårt innehåll och vår journalistik.

Pålitlighet handlar också om känslor

Men hur bygger man egentligen publikförtroende?

“Ni ska bara presentera fakta på ett neutralt sätt” säger många instinktivt. Men det räcker ju bevisligen inte längre. Vi lever i en tidsålder då många på allvar verkar tycka att ett slumpmässigt klipp från Youtube eller en bloggtext har samma vetenskapliga bevisvärde som en doktorsavhandling av en faktisk expert.

Problemet med fixeringen vid enbart fakta är att det inte är så som den mänskliga hjärnan fungerar. Att bygga och upprätthålla förtroende som journalist handlar också om att skapa ett känslomässigt band till sin publik.

Det är så vi människor fungerar: jag är beredd att lita på dig, om jag känner att du har goda avsikter, att du på riktigt vill mig väl.

Så vad är den känslomässiga storyn om journalistik ifall, eller snarare när, fakta och pålitlighet inte räcker?

Stolthet och ödmjukhet – på samma gång

Utvecklingen inom mediebranschen har jämförts med att försöka bygga om ett flygplan medan det är uppe i luften. Den som påstår sig veta hur det flygplanet kommer att se ut eller vart det är på väg ljuger.

Men jag tror att berättelsen om oss journalister måste omfatta framförallt två aspekter. Det första är stolthet. Vi måste sluta spåka oss själva som yrkeskår.

Sund professionell självvransakan är en dygd i den här branschen, men det kantrar lätt över i en allmän ängslighet, och det blir ingen glad av.

Allra minst publiken.

Den andra saken som måste ingå i berättelsen om oss är ödmjukhet, eftersom vi alltid kommer att vara på publikens nåder. Sviker publiken oss kan vi hälsa hem.

Stolthet och ödmjukhet. Är de inte nästan varandras motsatser? Inte alls. Jag vill hävda att de är varandras förutsättningar. Det ena ger det andra, och vill man vara seriös journalist är båda lika viktiga. Man kan alldeles bra gå med huvudet högt och samtidigt medge sina brister och tillkortakommanden.

Stolthet och ödmjukhet. Är de inte nästan varandras motsatser? Inte alls. Jag vill hävda att de är varandras förutsättningar.

Så vad är mitt stolta svar till alla de här påståendena jag nämnde tidigare om att vi är rödgröna feminister med en politiskt korrekt, liberal agenda?

Först och främst: jag är fortfarande förbannat stolt över mitt yrke och jag tycker att jag har anledning att vara det. Journalistik, som allt annat hantverk, handlar om professionell expertis. De flesta av oss försöker uppriktigt jobba enligt klassiska journalistiska ideal.

Vi gör definitivt inte anspråk på att kunna rapportera den ultimata sanningen, men vi strävar åtminstone efter det, som den legendariska Watergate-journalisten **Carl Bernstein** i tiderna myntade om journalistik.

Enligt Bernstein borde journalistik handla om, som han sade: *“the best obtainable version of the truth”* - att komma så nära sanningen som möjligt. Det låter pompöst, “sanning” är ju ett stort ord, men jag tycker tvärtom att det är ganska realistisk ambition. Vi når aldrig fram, men gör åtminstone uppriktiga försök.

Så nära sanningen som möjligt. Eller om jag modifierar Bernstein lite: så nära en korrekt beskrivning av verkligheten som möjligt.

Så kritikerna kan upprepa sitt tjugiga påstående om vinklade nyheter och politisk korrekthet, men jag kommer också att upprepa mitt som är detta: alla sätt att hantera information är inte likvärdiga, vissa sätt att hantera och presentera information är helt enkelt bättre underbyggda och mer ansvarsfulla än andra.

Och jag kommer att fortsätta känna stolthet över att vi inom den etablerade, seriösa journalistiken representerar det mer ansvarsfulla sättet.

Men jag hävdar inte att vi journalister är felfria, långt ifrån, så jag har också ett ödmjukt svar till de här kritikerna:

Ja, det finns absolut ett korn av sanning i vad de hävdar.

Jag tror att vi journalister fortfarande är besatta av att berätta och förklara men mindre av att faktiskt lyssna på folk.

Och det här om att vi alltid är “objektiva” och “neutrala”, den övertygelsen är så djupt rotad i vårt professionella DNA, att om någon dristar sig att ifrågasätta

det så uppfattar vi det nästan som en förtäckt förolämpning. Vi är i ärlighetens namn ibland lite väl snarstuckna.

Så de har rätt, vi kan definitivt bli bättre på att öppet erkänna misstag. Och genom att bättre försöka förstå vad som ligger bakom den här misstron och misstänksamheten som jag hänvisade till.

Och åtminstone för Yle, som till och med via sin skattefinansiering har en lagstadgad skyldighet att betjäna hela publiken, är det viktigt att få allas förtroende. Att nå också dem som i dag uppfattar att vi inte, av en eller annan orsak, förtjänar deras förtroende.

Det betyder verkligen inte att vi kommer att överge de grundläggande journalistiska principer vi följer bara för att blidka kritikerna eller stryka dem medhårs.

Men det betyder definitivt att vi måste leva som vi lär.

Ny Tid går bakom nyhetsrubrikerna

Det finns inga tidningar i världen som är helt opolitiska. Det säger Janne Wass, chefredaktör på Ny Tid, som erhöll SFV:s Folkbildningspris 2020.

— **D**et att *Ny Tid* så att säga bär sin politiska ideologi på ärmen gör den inte nödvändigtvis till så hemskt mycket mer politisk än till exempel *Hufvudstadsbladet* – som ju också faktiskt har en politisk agenda. *Hbl* deklarerar ju själv och helt öppet att *Hbl* är en borgerlig tidning, även om man sällan tar upp den aspekten då man diskuterar *Hbl*.

Enligt **Janne Wass** vill *Ny Tid* vara en tidning som bevakar och tittar kritiskt på världen. Och även kritiskt på vänsterrörelsen, den gröna rörelsen, och den feministiska rörelsen.

– Hur kommer de här rörelserna att utvecklas? Eller hur borde de utvecklas för att bli vettiga, och för att åstadkomma en rättvisare värld?

Wass säger att det är speciellt roligt att *Ny Tid* får Folkbildningspriset.

– Jag är egentligen glad över att det överhuvud delas ut ett sådant pris – folkbildning har ju som begrepp kanske fått en något dammig prägel. Men *Ny Tid* har haft folkbildning som credo i flera årtionden nu, så därför tycker vi att det är speciellt roligt att den här sidan av vår verksamhet uppmärksammas.

Idén med *Ny Tid* är enligt Wass att gå bakom nyhetsrubrikerna, bakom diskussionerna i offentligheten, och reda ut hur världen ser ut bakom.

– Vilka mekanismer finns det, varför ser saker och ting ut som de gör? Hur skall vi komma vidare, utan att enbart upprepa gamla argument som redan sagts tidigare, eller rapportera nyheter som redan berättats på annat håll? Vilken är vår vinkel – kan vi bidra med något som folk inte redan visste?

Ny Tid behandlar många ämnen, och på bred horisont. Janne Wass ser det som en styrka.

”

Ny Tid har haft folkbildning som credo i flera årtionden nu, så därför tycker vi att det är speciellt roligt att den här sidan av vår verksamhet uppmärksammas.

FOTO: NY TID

– Det betyder också att vi inte behöver inskränka oss då vi skriver om ett ämne. Allt här i världen är ju ändå så väldigt ihopkopplat. Ofta gör man misstaget att inte koppla ihop saker, till exempel samhällsfrågor och kulturfrågor. Då missar man hur mycket kulturen som vi tar in påverkar hur vi tänker på världen, eller hur vi ställer oss till frågor som nationalitet, fattigdom och identitet. Och vice versa!

Janne Wass hoppas att *Ny Tid* kan förbli relevant, och även stanna kvar som papperstidning.

– Att gilla papper kan låta lite bakåtsträvande, men eftersom vi vill presentera större helheter, större teman, finns det ännu inte någon digital motsvarighet till den sorts ”dramaturgi” som ett magasin på 70-80 sidor kan erbjuda. Förstås kan det komma något sådant i framtiden – kanske *Ny Tid* är en webbtidning om tio år.

Folkbildningspriset, 15 000 euro. Denna utmärkelse instiftades 1942 på initiativ av skolrådet John Österholm och bar tidigare benämningen ”Priset till folkbildningens trojänare”.

Maria Sid trivs i många yrkesroller

S FV:s Kulturpris 2020 tilldelades skådespelaren, regissören och teaterchefen **Maria Sid**, Stockholm. Hon belönades för en mångsidig och gränsöverskridande insats med få motstycken inom finlandssvensk teater. Prisenämndens motivering slår fast att hos Sid förenas den professionella konstnärens inlevelse med en administrativ förmåga, som bland annat fört henne till posten som chef för Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm.

Maria Sid utexaminerades från Teaterhögskolan i Helsingfors 1993 och anställdes 1997 vid Svenska teatern, där hon tidigt uppmärksammades för sitt intuitiva och säkra skådespeleri. Hennes intresse för regi resulterade småningom i en rad populära föreställningar med musikalen *My fair lady* som ett genombrott. Roller i många tv-produktioner har gjort henne till en känd aktör även på finskt håll och i Sverige, där hennes prestation i serien *Livet i Fagervik* lovordats.

Administrera eller skådespela?

På en teater finns många yrkesroller, och Maria Sid känner sig nu hemma i många av dem.

– Jag har ju studerat länge och mycket, precis för att klara av olika saker. Så jag kan säga att jag känner mig hemma i alla de olika yrkesroller jag haft. Men det betyder inte att jag känner mig färdig, man skall ju utvecklas varje dag.

Maria Sid säger att det förstås är en stor skillnad mellan att skådespela och administrera.

– Men jag brukar ändå säga att jag sysslar med samma sak: jag berättar ju berättelser, men från olika håll. Ibland är jag regissör, ibland skådespelare. Just nu är jag teaterchef. Utgångsläget är så att säga det samma. Man kommunicerar.

”

Mitt kall hela livet har varit att skapa och ge kultur åt andra, på olika plattformar. Det känns fint att någon uppskattar det arbetet.

FOTO: MATILDA RAHM

Ren
tvätt
Color-Effekt

R

S

S

S

FOTO: MATILDA RAHM

Skillnader mellan Sveige och Finland?

– Visst finns det skillnader, till och med ganska stora. I Sverige kan man säga att det finns en lång teatertradition som handlar om att Sverige trots allt är ett kungarike, med ett hov där man har uppträtt. Det finns en slags beundran för landets konstnärer, en beundran som har en annan nyans än den i Finland, som kanske har ett lite rakare förhållande till sin teatertradition.

Maria Sid upplever det som mycket berikande att nu kunna kombinera de två traditionerna i sitt eget kulturarbete.

– Det är en ganska fin väg att gå; att ha båda länderna i sitt hjärta, och kunna arbeta utifrån en sådan plattform.

Teater under coronaläget

– Vi hade inga virtuella verktyg då de avvikande förhållandena och restriktionerna plötsligt kom. I mars jobbade vi stenhårt för att trots förhållandena kunna komma nära vår publik, även utan att kunna ha människor i salongerna.

Maria Sid säger att vikten av kultur betonas under prövande tider.

– Just i sådana här lägen måste vi kunna ge näring åt själen, så att människor orkar klara av tider av praktisk isolering. Vår publik består ju av en icke oansenlig andel äldre personer, som plötsligt inte kunde gå någonstans.

SFV:s kulturpris

Maria Sid blev både förvånad och glad över att tilldelas SFV:s kulturpris.

– Mitt kall hela livet har varit att skapa och ge kultur åt andra, på olika plattformar. Det känns fint att någon uppskattar det arbetet. Samtidigt lovar jag också att använda pengarna för att skapa kultur.

Maria Sid ser pris som viktiga, främst för att de uppmärksammar kulturen och kulturgärningar på bred front.

– Prisen har alltid ett bredare syfte än att bara belöna en enskild människa. Jag kommer även nu att skapa något som andra förhoppningsvis kan ha nytta av. Jag har några spännande manus och idéer i bakfickan som jag nu hoppas kunna förverkliga – speciellt ett kortfilmsprojekt. Priset hjälper till. Jag upplever att jag har fått stöd för att förverkliga mina idéer.

Kulturpriset ur Signe och Ane Gyllenbergs fond, 15 000 euro, instiftades 1965. Det ges enligt statuterna för "en väl utförd gärning Finlands svenska kultur till framma".

Sabine Forsblom är FM i nordiska språk vid Helsingfors universitet. Hon har jobbat som journalist och dokumentärregissör på Svenska Yle, senare som lärare i Borgå. Hon debuterade som författare med romanen *Maskros Gudens barn* år 2004. År 2015 utkom *Maskros Gudens barn*, som nominerades till Nordiska rådets litteraturpris 2016. Hennes senaste roman *Betinkan* utkom 2018.

Hüzün

Varje morgon under de perioder när jag skriver packar jag min rygsäck klockan tio: laptop, telefon, plånbok och mitt häfte med anteckningar. Sedan går jag genom de gamla trähuskvarteren som så många gånger förr, och inte heller den här gången är jag ensam på min vandring. Händelserna i alla böcker jag läst utspelar sig i för mig bekanta miljöer: Pippis hus var mitt barndomshem, Emils mina kusiners i Lappträsk. Gatan flickorna i **Elena Ferrantes** *Neapelkvartett* bor på heter Werner Söderströmsgatan och ligger vid en nedlagd Elanto-butik där namnbokstävernas skuggor fortfarande syns på den slitna fasaden. **Monika Fagerholms** *Bule träsk* ligger vid den lilla sjö där jag bor om somrarna, **Sirpa Kähköns** unga kommunister som skidade till S:t Petersburg för vara med om att bygga upp arbetarstaten, startade från farmors och farfars hus och åkte vidare genom skogarna ner mot Gammelbyviken. När jag går på gatorna ser jag två världar: den verkliga värden och den filmvärld baserad på favoritförfattarnas böcker jag själv iscensatt.

Under mina vandringar tänker jag ibland på **Orhan Pamuks** självbiografiska bok *Istanbul*. I den beskriver han den för alla Istanbulbor så välkända känslan av hüzün: en kärleksblandad sorg över den förlorade storhet som fortfarande syns i ruinerna av storslagna palats och monument. Det imperium jag sörjer är mikroskopiskt i jämförelse, men för mig lika stort och jag tänker mig att mitt vemod är besläktat med det Pamuk beskriver. Det är ett slags tillstånd som liknar det man kan försättas i när man minns sin ungdoms olyckliga kärlek, eller när en gammal docka återfinns med trassligt hår och löst sittande huvud. På min vandring delar jag, inbillar jag mig, min känsla med alla dem som levt före mig. För de finns alla i en fuktig husknut där målningen flagar och avslöjar

”

Hüzün: en kärleksblandad sorg över den förlorade storhet som fortfarande syns i ruinerna av storslagna palats och monument.

FOTO: MARICA ROSENGÅRD/SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS

ett äldre färglager, de finns i disktrasan som en gång uthängd på vädring glömts bort och bleknat i solen, de finns i ett glåpord på en vägg ditmålat av en ensam, kanske olycklig nattlig vandrare. En hälsning av en liknande flanör fick jag en gång under ett besök i underbart vackra Villa Farnesina i Rom. En upprorisk besökare hade en gång stannat upp för att beskåda en bedårande tromp d'oeil över utsikten mot staden, och målat dit ett elakt ansikte utanpå allt det vackra och felfria. De flinar belåtet mot varandra genom seklerna, graffitin från renässansen i villan i Rom och den på husväggen i mitt grannskap.

Att ströva längs bekanta gator är att läsa en historiebok, en sociologisk undersökning, en äventyrsroman, en kärleksdikt, som att stiga ombord på ett tåg som på blankt vålanvända skenor obehindrat rör sig i tid och rum.

Mina barndoms kvarter har gentrifierats, liksom många andra miljöer som haft något genuint som lockat till sig människor med pengar. Hus och gårdar räddas från förfall och priserna på fastigheterna skjuter i höjden. Så kallat vanligt folk har inte längre råd att köpa in sig där, och de som bott där säljer, kanske för att få en bekvämare bostad i något nybyggt område eller för att de inte har råd att renovera trots att det behövs. Men samtidigt med gentrifieringen försvinner också det som en gång lockat de nya invånarna, och själv blir jag fråntagen en miljö som utvidgat min medvetenhet, och i min vardag hindrat mig från att fullständigt förblindad gå genom tillvaron. I min uppväxtmiljö har jag tvingats se de sämre lottade, de lyckligare lottade, de yngre och de äldre. Jag har bott nära inpå alla dem som kanske inte är som jag och därmed varit tvungen att fråga mig ett hurudant samhälle jag vill leva i och ett hurudant jag vill vara med om att skapa för framtiden. Nu känner jag inte längre människorna som bor i mina kvarter och de känner inte mig. De vet inte att gatorna viskar, och har kanske inte något intresse av att veta vem som trampat upp den där spången till uthuset, vem som glömt ett verktyg i liderfönstret. Trots allt vill jag tro att gentrifiering är av godo. För om det är så, kanske vi också kunde börja fundera på att göra de fattiga förstäderna mer attraktiva, och kanske i de dyra stadsdelarna i innerstäderna bygga bostäder för låginkomsttagare. Jag vet att det redan sker, men låt det ske snabbare. Vi glider allt längre ifrån varandra i allt snabbare takt.

Jag hinner med många resor i tid och rum innan jag är framme vid biblioteket. Bibliotekarien bakom disken hälsar vänligt på mig, liksom på alla besökare. Jag är välkommen.

De vet inte att gatorna viskar, och har kanske inte något intresse av att veta vem som trampat upp den där spången till uthuset, vem som glömt ett verktyg i liderfönstret.

Läsesalen i Borgå stads modernt luftiga bibliotek är mitt arbetsrum. Hit går jag för att få struktur, rytm och en känsla av gemenskap i min annars ofta ensamma författarvardag. Här äter jag lunch klockan ett och dricker eftermiddagskaffe klockan tre. Här kan jag välja om jag vill byta några ord med någon i caféet eller om jag vill tillbringa dagen för mig själv. Läsesalen finns på andra våningen med öppen utsikt över bibliotekets samlingar. Här sitter vi alla: studerande böjda över sina böcker, forskare prasslande med mikrofilmer, vi andra tyst läsande eller beslutsamt knappande på våra laptoppar. När jag kört fast i en text tittar jag ut över bibliotekets hyllor, och ord, textrader, meningar och kapitel tittar ut mellan pärnarna, flaxar en stund med vingarna och tar sedan en runda förbi mig där jag sitter. En glimt av en rad hos Pamuk, **Lagerlöf**, **Roy** eller **Statovic** får mig att fortsätta försöka, ord för ord, rad för rad.

I tider av nedskärningar när rubriker om uppsägningar ständigt fyller nyhetssändningarna, är jag tacksam för att biblioteken fortfarande finns, att bibliotekarierna fortfarande finns. Ett besök på en liten filial nyligen var en ögonöppnare. Bibliotekarien sken upp när jag kom: Äntligen en riktig besökare! Hon kunde dessutom hjälpa mig att hitta det jag letade efter, och förnöjda stod vi en stund och pratade med varandra. Hon uttryckte sin rädsla för att filialen inte kommer att vara bemannad länge till. Redan nu kommer man in med sitt lånekort när biblioteket är stängt, och böckerna har man ju redan länge lånat i en automat. Jag förstår att det måste bli så, men trots den trevliga pratstunden lämnar jag biblioteket betryckt.

Enligt de senaste PISA-undersökningarna läser och skriver de finländska ungdomarna allt sämre. Jag tänker på **Oscar Wilde** som sade att If you cannot write well, you cannot think well; if you cannot think well, others will do your thinking for you. Kommer alltså vår allt sämre förmåga att läsa och skriva att möjliggöra att vi ger över makten till dem som tänker i vårt ställe? Kanske det är det som redan nu händer när populisterna får allt mer makt världen över – att vi inte längre kan tänka bra eftersom vi inte kan skriva bra? Genom att spara på utbildning bereder vi vägen för de lätta, och ofta förfärliga, lösningarnas män.

Själv har jag svårt att tänka mig att leva utan att tröstas, uppmuntras, och förtjusas av de erfarenheter av livet som finns mellan pärmarna i varje bok; ibland årtusenden av kunskap och erfarenhet av allt det betyder att vara mänska. Jag har svårt att tänka mig att leva utan att ha möjlighet att för en stund kunna stiga in i en annan värld, en värld som någon annan inte satt bilder och ljud till som till filmer eller videospel – vilken lyx!

När jag gick i skola var läskunnigheten grunden för allt. Vi satte en ära i att inte staka oss under den veckovisa högläsningen som för mig kom att bli en efterlängtdad stund av stillhet. Stillhet att låta världar byggas med orden som lästes upp. Timmarna med diktamen var likadana efterlängtdade oaser. Jag hade tid att reflektera över vad jag läste och vad jag skrev. Jag antar att det skedde en inläring utöver de förmågor som de nämnda lektionerna var avsedda att träna, för en lika viktig lärdom som själva undervisningen var att tvingas se de olika samhällsskikten i klassrummet, lära sig förhålla sig till dem och kanske ifrågasätta det faktum att de fanns. Grundskolan har gjort mycket för att utjämna skillnaderna, men nu syns uppdelningen i dem som har och dem som inte har tyvärr igen även i skolnätet i Norden: det finns elitskolor för dem som har råd att betala och andra för dem som inte har. Finskola och fulskola har jag hört någon kalla det. Ett arbete emot den här trenden har påbörjats, både vad gäller stadsplanering och skolor. Jag hoppas att det kommer att ske en förändring till det bättre snart. För tänk om det funnits elitskolor när jag var barn? Så liten min värld hade blivit. Så många vänner, så många erfarenheter fattigare jag hade varit.

En gång för många år sedan började jag spela ett spel på nätet för att få veta varför mina elever blev så fullkomligt uppslukade att de inte sov på nätterna. Jag spelade inte samma våldsamma spel som de, men ett motsvarande där man hade en avatar, kunde ha ett hem, en trädgård, vackra kläder och så vidare. Där fanns också verkliga organisationer så som universitet, ambassader och bilaffärer. Problemet var att de inte till fullo kunde utnyttja det som spelet hade gett dem möjligheter till. Jag drömde då om att ansöka om pengar och samla ihop en grupp kunniga personer från olika områden för att tillsammans utveckla en digital lärmiljö. Tänk att i klassen kunna stiga in i en, låt oss säga trädgård. Den är mörk och dyster, träden är karga, över himlen flyger en korp som kraxar ödesmättat. Vid ett träd sitter en man, när du närmar dig honom stiger han upp och presenterar sig: ”Jag heter **Edgar Allan Poe**”. Du kan höra

20

*Alla kompasser har en magnetpunkt att utgå från.
Min magnetpunkt är min utbildning och det den
baserar sig på: att kunna läsa och skriva,
att föra människors berättelser vidare.*

ljudmiljön, du ser omgivningen och på några sekunder vet du hur skräckromantikens värld ser ut. Medan du vandrar i hans trädgård kanske du passerar en mur och den inmurade kattens berättelse börjar läsas upp för dig, om du stannar får du höra, eller läsa, hela berättelsen. När du går vidare kommer du fram till ett solglittrande hav och sedan befinner du dig plötsligt ombord på en fiskarbåt med en stark, brunbränd man bakom ett av de fastspända spöna. ”**Ernest Hemingway** var namnet, ge mig ett handtag är du snäll!” När du klickar på svärdfisken han kämpar med befinner du dig under havets yta och en delfin simmar förbi. Du tar dig vidare och vidare: jordbävningar på havets botten kastar upp dig på stranden igen, en dinosaurie betar på savannen, solen som lyser tar dig ut i rymden. Allt finns tillgängligt för dig.

Men.

I den nya världen måste vi, precis som nu, ha tid att reflektera över det vi upplever. Vi måste ha tid att ha tråkigt så vår egen superdator kan få tid att dra egna slutsatser om den verklighet vi lever i. Men om vi blir allt sämre på att läsa och skriva, hur ska vi då ta del av nya forskningsrön, vem ska då fantisera ihop det följande steget i utvecklingen? Framtiden kommer definitivt att se väldigt annorlunda ut än jag just nu kan föreställa mig, och att kunna läsa och skriva kanske kommer att vara stenålders redan om några generationer utan att på något vis överhuvudtaget inverka negativt på utvecklingen. Jag förstår att varje generation måste lämna sitt avtryck i samtiden i form av litteratur, konst, musik, affärsidéer, forskning och arkitektur. Men för att kunna ta del av det som varit, det som dokumenterats i form av skrift måste vi väl kunna dechiffrera det på något sätt? För om vi inte vet varifrån vi kommer, hur ska vi då veta vart vi är på väg?

Alla kompasser har en magnetpunkt att utgå från. Min magnetpunkt är min utbildning och det den baserar sig på: att kunna läsa och skriva, att föra människors berättelser vidare. Men det är inte enbart författare, historiker eller övriga forskare som ska föra det mänskliga immateriella arvet vidare. Det är alla

vi tillsammans som måste berätta om de människor som omger oss, om vilka som levt sina liv i vår närhet och om hur de levt. Det är inte bara kungar och soldater och pudrade damer, utan helt vanliga människor som levt sina helt vanliga liv, som måste få ha en viktig plats i de berättelser vi ger vidare till kommande generationer. Mindre dramatiska berättelser än den om den arma kvinna som kokade fisksoppa i Borgå och kom att bränna ner nästan hela Gamla stan på 1700-talet, duger också bra. Huvudsaken är att det finns ett intresse för själva berättandet, att återberätta det vardagliga livets vedermödor och fröjder som inspiration, som tröst och kanske till och med som rättesnöre ibland. Och nej – jag sökte aldrig om finansiering för den digitala lärmiljön. Dels för att jag tvivlar på att jag hade blivit beviljad anslag, men kanske främst för att jag insåg att jag inte vill vara med om att sätta bilder till litteraturen. Den friheten att bildsätta måste alla få ha.

Klockan fem är arbetsdagen på biblioteket slut och jag packar ihop mina attiraljer, slänger ryggsäcken på ryggen och tar en lite längre väg hem för motionens skull. Mina vänner finns på plats som vanligt: Där sitter **Ville Vallgren** med handlande **Levin** vid ån och dricker krusbärsbrännvin, där sitter lille **Albert Edelfelt** i **Runebergs** famn och lyssnar på de berättelser som han många år senare ska komma att illustrera i **Fänriks Ståls** sägner. Där trippar tsar **Alexander I** fram i leran, upp mot kyrkan för att ge finnarna sitt självstyre. Där kammar sig den unga fröken **Möllesvärd** före dansen. De kända kvarteren öppnar än en gång sin skattkista, sin dörr till en annan verklighet för mig.

I framtiden kommer vi att i allt större utsträckning använda oss av en ny teknik kallad augmented reality, alltså att man över vår faktiska verklighet lagt ett lager med ny information som vi kan se. Jag antar att det ser ut lite så där som när Terminatorn skannar omgivningen. Det är en fantastisk teknik och jag väntar otåligt på den. Fast egentligen är det ju så att vi som läser böcker redan har upplevt allt det där. I årtusenden.

Niklas Wahlström är sedan årsskiftet sektorsansvarig för utbildning vid SFV. Förutom att fungera som sakkunnig i utbildningsfrågor ansvarar han för föreningens egen kompetenshöjande verksamhet bland skolledare och lärare. Av skola och utbildning har han mångårig erfarenhet från sina år som ämneslärare, studiehandledare och senast som rektor för ett finlandssvenskt gymnasium.

Framtidens utbildning skapar individer med hög förändringskapacitet

Framtidens skola är redan här, om man får tro medierna. Rantakylän koulu invigdes för ett år sedan och är en övningsskola med klasserna 1–9 i Joensuu. Också denna skola verkar ha hämtat modell från de nya skolorna i Danmark som i mer än tio år blivit vallfärtsort för hundratalstjänstemän även inom finsk utbildning.

Eleverna stortrivs i sin nya skola. Byggnaden och interiören signalerar omsorg om dem som värdefulla och likvärdiga medlemmar av vårt samhälle.

Ytterväggarna gömmer öppna, transparenta och flexibla utrymmen i vilka skor är förbjudna för alla, oberoende av ålder och position. Traditionella klassutrymmen med pulpeter i rader och vita tavlor saknas i denna skola, vars verksamhetskultur bygger på samarbetsinlärning och elevernas egen aktivitet i lärande med iPads som ett viktigt verktyg för sökning och bearbetning av information.

I årskurserna 1 och 2 finns ingen traditionell indelning i undervisningsklasser. Kompanjonlärarskap och lärarnas teamwork lägger grund för den flexibla och varierande pedagogiska verksamheten som har ämneskunskap men också brett utvecklade färdigheter som mål för elevernas utveckling.

Om frågan hur utbildningen borde utvecklas för att möta framtidens behov bara kunde lösas genom att bygga skolor med rumslösningar och verksamhetskultur i likhet med Rantakylän koulu, skulle framtiden inte kännas så utma-

”

*Utbildningen har också som uppgift att trygga
allmänbildning och ett kvalitativt liv, och att skapa
vidare grund för lärande för både individ och samhälle.*

FOTO: PIA PETTERSSON

I ett samhälle vars behov av mänskligt kunskapskapital ständigt förändras, blir det viktigaste målet för vår grundutbildning att ge våra barn och unga förmågan att lära sig och utveckla färdigheter så att de kan anpassa sig till förändring.

nande. Men utbildningen står inför betydligt radikalare förändringar än vad vi med bara moderna skolbyggnader och smärre justeringar av nuvarande läroplaner kan uppnå.

Utmaningar

Vi lever i de snabbaste och mest omvälvande förändringar världen någonsin gått igenom.

För att förstå behovet av förändring inom utbildning behöver vi känna till de utmaningar som idag råder inte bara inom utbildningen, men också i det omkringliggande samhället. Till dessa hör den ökande ojämlikhet som råder inom nästa alla utbildningsformer. Skillnaderna mellan pojkars och flickors inlärningsresultat växer, liksom skillnaderna mellan regionerna, mellan elevgrupper med olika socioekonomisk bakgrund, och mellan dem med finländska rötter och dem med invandrarbakgrund.

Nedskärningarna av bidragen till högskolorna försvagar deras verksamhet. Då utbud och efterfrågan på utbildad arbetskraft inte till fullo motsvarar varandra, träffar mycket av de pengar som sätts på utbildning fel. Frågan om hur en eventuell förlängning av läroplikten skall förverkligas är den utmaning som bland många upprätthållare av utbildning diskuteras just nu.

Många kommuner har en sviktande ekonomi, framkallad bland annat av växande kostnader för en åldrande befolkning och den kraftiga inrikesmigrationen. Den påföljande ekonomiska belastningen i utflyttningsregionerna utmanar för sin del hållbarheten i vårt utbildningssystem. Fortgående digitalisering, automatisering, omlokalisering av produktionen av varor och tjänster, och ett växande multikulturellt inslag i vårt samhälle hör till den förändring vi måste anpassa oss till. Föremål för en omvärdering av utbildningen bör därför vara förverkligandet av den, dess målgrupp, lokaliseringen, verksamhetskulturen och stödet för lärande.

Vi kommer inte att kunna lösa framtidens behov av kunnande med dagens utbildning, säger generaldirektör för Utbildningsstyrelsen **Olli-Pekka Heinonen**

i en intervju för *Företagarna i Finland*. De senaste läroplansreformerna saknar, trots en kraftig utveckling av skola och utbildning, tillräcklig framförhållning och har inte lyckats knappa in på samhällsutvecklingens allt större försprång.

Den stora utmaningen är inte så mycket den fart med vilken utvecklingen sker, utan snarare dess omfång med tanke på alla de områden som berörs.

Framtiden kräver en radikalare reform av skola och utbildning än de mindre justeringar som kan tänkas rymmas innanför ramarna för nuvarande läroplaner. Om utbildningen skall ha som uppgift att inte bara lära individerna handskas med kommande förändringar i samhälle och arbetsliv, utan också att stödja framväxten av individer som kan styra utvecklingen i önskad riktning, har vi skäl att grundligt ompröva vår uppfattning om utbildningens uppgift och framtida innehåll och former.

Arbetsmarknaden som styrande faktor

Utbildningens huvuduppgift är att förse samhället med den utbildade arbetskraft det behöver. Utgångspunkten är att alla i arbetsför ålder skall delta i arbetslivet, i delningen och i utvecklandet av sitt kunnande eller med bidrag av något annat som tillför vårt samhälle värde. Men det är idag omöjligt att prognostisera kommande förändringar på arbetsmarknaden under följande femtio år. Det som kan digitaliseras digitaliseras, och förändringar sker inom såväl den globala produktionen som inom länders demografi. Det medför ändrade behov av arbete och tjänster. Med säkerhet vet vi att många yrken försvinner medan andra kommer till.

Men vi utbildar fortfarande idag för arbetsuppgifter som kommer att försvinna långt före 2070 då dagens unga lämnar arbetsmarknaden.

Utbildningen har också som uppgift att trygga allmänbildning och ett kvalitativt liv, och att skapa vidare grund för lärande för både individ och samhälle. Men arbetslivets krav kommer ändå att styra utvecklingen inom utbildning. Livslångt och kontinuerligt lärande är en förutsättning för envar att bibehålla de yrkesfärdigheter som arbetslivet kräver. Behovet av distans- och flerformsstudier växer och en allt större del av lärandet sker utanför våra skolbyggnader i takt med att antalet aktörer som erbjuder utbildning ökar.

Jämsides med att vi bör ta ansvar för vårt eget kunnande, blir förmågan att göra inre förnyelse avgörande för varje organisation som vill överleva. Karriär- rådgivning och planmässig handledning hör till de arbetsplatshandlednings-

tjänster som bör ingå i livskraftiga företags och organisationers tjänster för sina anställda. I ett samhälle vars behov av mänskligt kunskapskapital ständigt förändras, blir det viktigaste målet för vår grundutbildning att ge våra barn och unga förmågan att lära sig och utveckla färdigheter så att de kan anpassa sig till förändring. Men för att individen kontinuerligt skall kunna utveckla sitt kunnande i ett arbetsliv, som med ökande medellivslängd blir längre än tidigare, krävs utbildningssystemets flexibla lösningar för upprätthållandet av yrkeskompetensen och tillgången till tillräcklig och kvalitativ handledning. Det här gäller speciellt i övergångsfaser från en uppgift till en annan, och stärkandet av det informella lärandets ställning.

Den nya skolan

Om inte utbildningen svarar på samhällets beställning förlorar den sin samhälleliga funktion.

År 2015 samlade Jubileumsfonden för Finlands självständighet SITRA personer från olika samhällssektorer till ett forum med uppgift att ge sin syn på önskad utveckling inom skola och utbildning. Efter de fem år som gått sedan rapporten *Landet – där alla älskar att lära sig* (förf. övers.) publicerades, syns redan många av de utvecklingslinjer arbetsgruppen förespråkade tydligt i verksamhetskulturen i dagens skola. En förskjutning från ämnesstudier mot granskning av fenomen, projektlärande, stärkandet av utvecklingen av kompetenser och färdigheter, större arbetslivsorientering, de ungas målstyrda arbete och lärarens handledande roll är de mest påtagliga av dem. Alla dessa syns i verksamheten i Rantakylän koulu. Men förändringarna behöver sträcka sig längre än så. Målet för utbildningen behöver gå över från läroplanernas normstyrning till målstyrning för ämneskunskap och färdigheter på en individuell nivå.

Framtidens utbildning behöver starkare ta fasta på individens egenvärde. Sätten med vilka vi kan rekognosera styrkor och fånga potentialen i varje individ skall vara utgångspunkten för vår utbildning. Detta ställer krav på större flexibilitet i målen för inläring men också i rådande strukturer med indelning av verksamheten i ämnen, lektioner av viss längd och årskurser. Från den gamla skolan som sållat individer i fack utgående från gemensamma kriterier i läroplanerna, behöver vi gå över till den nya skolan som bygger på individualiserade mål för lärandet och från ett klasstänk till ett nivåstänk i ämneskunskap och färdigheter.

Jämlikhet i utbildningen kommer i allt högre grad att betyda en ojämn fördelning av resurserna, både på regionnivå som stöd för förutsättningar att bedriva kvalitativ verksamhet, men också i form av positiv särbehandling på lokal- och ner till individnivå som stöd för inläring där det behövs.

Lärarens förändrade roll

Nya digitala verktyg som stöd för lärande har varit en viktig förutsättning för förnyandet av skolornas verksamhetskultur och framtiden kommer att erbjuda lärarna långt flera möjligheter att med hjälp av teknik stödja bland annat kollaborativt lärande, kreativitet och djuplärande. Den distansundervisningsperiod som framtvängades av vårens coronaepidemi visade inte bara att ibrukttagandet av digitala hjälpmedel på bred front kan gå förvånansvärt snabbt och smidigt, utan också att det samtidigt bland många lärare finns en iver att förnya sitt sätt att arbeta och använda de nya funktioner som de digitala verktygen nu kan erbjuda. Men utvecklingen av digitala verktyg förnyar inte ensamt utbildningen i sig. Den förnyas bara i den takt lärarnas traditionella roll förändras. Då individens personliga mål ställs i fokus krävs av läraren allt mera ett pedagogiskt ingenjörskap i planeringen och genomförandet av läroprocesser för varje individ, ofta i samarbete med andra.

Inom våra läroinrättningar behövs, kring varje individ, ett starkare mångprofessionellt samarbete och en plattare organisation i vilken ledning, lärare och elever lär. I linje med definitionen för en lärande organisation delar man sitt kunnande med varandra i alla riktningar. Den förändrade rollen föranleder skäl att se över innehållet i lärarnas utbildning, bredden av deras förväntade kunnande och deras arbetsavtal. Vi behöver lärare som inte bara anpassar sig till utvecklingen men som har den kunskap och de färdigheter som krävs för att också vara en del av den.

Utbildningen flyttar ut

I en värld där en växande del av lärandet sker utanför våra etablerade läroinrättningar blir frågan om erkännande och identifiering av kunnande allt viktigare. Som medutvärderare av individens kunnande föreslår SITRAs arbetsgrupp avtalspartners inom utbildning så som fritidsledare, tränare och pedagoger inom tredje sektorn, och en övergång från betyg till portfolio med samlad information om individens formella och icke-formella kunnande.

Det sker mycket utveckling inom vårt lands utbildning idag, men i avsaknad av en nationell strategi för kvalitetshandling.

Databasen KOSKI är en välkommen början till ett sådant centralt samlande av information om individens utbildning och kunskaper.

Framtidens utbildning kommer att i högre grad än idag vara förlagd utanför våra nu etablerade läroinrättningar så som Rantakylän koulu och alla andra av vårt lands tusentals skolbyggnader. Redan idag sker 70% av kunskapsökningen bland befolkningen vid sidan av eget arbete eller på fritiden.

I många fall kan det informella kunskandet ha större betydelse för individens konkurrenskraft på arbetsmarknaden än den formella utbildningen. En meritokrati som enbart bygger på examina hör redan till en förgångna tid: En hög utbildning allena fungerar inte idag som en automatisk garanti för sysselsättning. Färdigheternas betydelse växer, bland dem förmåga att tillämpa kunskap. Utbildning bör därför i allt högre grad vara kompetensbaserad och koppla samman teori och praktik. Följaktligen skall lärandet mer än tidigare förläggas till arbetsplatserna och möjliggöra praktiska tillämpningar av det lärda. En ökande lokalisering av dagens nya läroinrättningar till den direkta närheten av övriga samhället är en blygsam början på utbildningens nya fysiska positionering i vårt samhälle, till den del den ens kommer att äga rum i fysiska och traditionella skolhus. Framtidens lärcenter kommer troligtvis att inte bara samla olika utbildningsformer och människor av olika åldrar, men också att fungera i symbios med bland annat samhällets social- och kulturtjänster.

En nationell strategi

Det sker mycket utveckling inom vårt lands utbildning idag, men i avsaknad av en nationell strategi för kvalitetshandling. Mycket bra görs redan i form av enskilda projekt, men samordnandet av framstegen och en gemensam syn kring hur vår utbildning skall utvecklas behövs som grund för vidare strategisk utveckling. Speciellt viktigt är att ta tillvara mycket av de metoder och modeller som växte fram under distansundervisningsperioden eftersom de kunde lösa en del av de pedagogiska och ekonomiska utmaningar vår utbildning idag står inför.

De öppna skolmiljöer som Rantakylän koulu representerar har redan fått mycket kritik från dem som jobbar på fältet. Det är viktigt att beslut om de reformer som berör såväl väggar som innehåll grundas på fakta och forskning, för att inte marknadskrafterna ensamma skall styra vart skola och utbildning är på väg. Övergripande och komplexa förändringar av ett utbildningssystem som skall kunna svara mot framtidens krav bör ske med pedagogisk expertis, framtidsforskning och dialog mellan ett flertal samhällsaktörer som grund. Ett sådant fruktbart samarbete kan försäkra oss om en skola och en utbildning i Finland som är världsbäst och som vi också framledes kan vara stolta över. De demografiska utmaningarna i Svenskfinland föranleder behov att vi som jobbar för och inom den finlandssvenska skolan, också på bred front arbetar för en livskraftig finlandssvensk skola i framtiden.

Camilla Lindberg är utbildad lärare och har arbetat som kulturjournalist sedan 2005. Hon är Finlandsredaktör för Nordiskt nätverk för vuxnas lärande och redaktör för den nordiska kulturtidskriften Horisont. Hon har utkommit med flera reportageböcker, den senaste är Folktingets jubileumsbok Rum för alla.

Nya tider och ny teknik ger enorma möjligheter

I utbildningssammanhang presenteras ofta distansundervisning som en nyhet. I korthet innebär det att man erbjuder undervisning som inte är bunden till en viss fysisk plats. Lärare och elev träffas kanske aldrig i verkligheten, utan kunskapsöverföringen sker i skriven form eller via olika video- eller webbaserade lärplattformar och kommunikationsforum.

Den nya tekniken erbjuder enorma möjligheter, vilket bidragit till att den nätbaserade distansundervisningen utvecklats kraftigt under de senaste åren. I dag är studier på distans vanligt förekommande på olika utbildningsnivåer i hela världen. Utvecklingen gick enormt framåt i och med den pågående epidemin, då skolor på alla nivåer i samhället stängdes nästan från en dag till en annan. Distansundervisning blev det nya normala till och med för de allra yngsta åldersgrupperna inom utbildningsväsendet. Vissa skolor var bättre rustade än andra, och skillnaderna i kunnande och teknik blev markant synliga.

Det här gäller inte enbart den finländska grundskolan. När man till exempel gör en enkel sökning på nätet hittar man enbart i Sverige ett utbud på närmare 2000 olika distansutbildningar. Utbildningarna och kurserna ordnas inom ramarna för universitet, högskolor, yrkesutbildningar, folkhögskolor och andra vuxenutbildningar.

I Finland finns det också ett brett utbud, men till exempel folkhögskolornas finansieringsmodell har hittills varit en begränsad faktor för utvecklingen av

”

Lärare och elev träffas kanske aldrig i verkligheten, utan kunskapsöverföringen sker i skriven form eller via olika video- eller webbaserade lärplattformar och kommunikationsforum.

FOTO: LINA ENLUND

distansstudier inom just den skolformen. Men under våren har även många folkhögskolor i Finland snabbt tvingats övergå till digitala studier, även inom de konstbaserade linjerna, och nya finansieringsmodeller verkar vara på kommande.

De nordiska länderna

Inom universitetsvärlden finns många exempel på distansundervisning. För några år sedan blev det till exempel möjligt för ämneslärare att studera på distans för att få klasslärarbehörighet. Det förverkligas inom fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier vid Åbo Akademi.

Ett annat exempel är Uppsala universitet som erbjuder ett brett och varierat utbud av distanskurser. Många av dem är fristående och kompletterande kurser inom ett visst studieprogram. Vid de teologiska och språkvetenskapliga fakulteterna är det till och med möjligt att läsa hela sin grundutbildning till kandidatexamen på distans. Inom universitetsvärlden har man snabbt anpassat sina studieprogram till den verklighet som covid-19 kräver. Många finländska universitet planerar redan nu hösten utgående från en b-plan som bygger på fortsatta distansstudier.

Vill man ta ett färskt exempel från Norge så kan man lyfta fram *Nettskolen* i Finnmark som är en nystartad nätbaserad skola som startade hösten 2019 och har som målsättning att erbjuda undervisning för vuxna och även unga. Avstånden har hittills varit en stor utmaning för de 19 kommunerna som omfattas av pilotprojektet. Genom att nyttja modern teknologi och nätundervisning ska de nu bli lättare för människor som bor långt ute i glesbygden att utbilda sig kontinuerligt.

I Danmark tog man i bruk så kallad e-handledning redan 2011 och efter det har utvecklingen gått raskt framåt inom området. På Island är distansstudier överlag vanliga på grund av de långa avstånden på ön.

Brevkurser i slutet av 1800-talet

Men i grunden är distansundervisning inget nytt fenomen. Historiskt sett har till exempel brevkurser eller korrespondenskurser varit vanliga till exempel inom språkundervisningen.

De gick i korthet ut på att deltagarna fick sina studieuppgifter via brev som de sedan besvarade och återsände till läraren. När läraren rättat uppgifterna fick

Historiskt sett har till exempel brevkurser eller korrespondenskurser varit vanliga till exempel inom språkundervisningen.

kursdeltagaren materialet tillbaka ännu en gång. Den nya tekniken har gjort att konceptet kunnat utvecklas både i snabbhet och mångfald.

I Sverige använder man sig av begreppet flexibelt lärande som ett mer utvidgat begrepp för distansundervisning, och det innebär som begreppet antyder, att tid, plats och tempo kan varieras flexibelt och efter behov.

Nomadskolan i Ekenäs

Inom grundskoleundervisningen i Finland finns det många olika varianter av fortlöpande distansundervisning. Ett exempel är *Nomadskolan* som är en finlandssvensk skola på nätet för finlandssvenska familjer som bor utomlands. Genom den erbjuds elever i årskurserna 1–9 undervisning i modersmål och finska.

Den finskspråkiga motsvarigheten *Kulkuri* är mer omfattande och ger undervisning i grundskolans alla ämnen. I Sverige finns *Sofia Distans* som fungerar på liknande villkor.

I praktiken erbjuds varje elev i Nomadskolan en egen lärare som hjälper till med övningar och uppgifter. Kontakten sker via onlinemöten cirka fyra gånger per läsår. I undervisningen används finlandssvenska läromedel och uppgifterna görs i en lärplattform.

Klassläraren **Anna Karin Jern** undervisar just nu 26 elever som går i Nomadskolan. Det gör hon vid sidan om sin ordinarierjänst i Österby skola i Ekenäs. Skolans rektor är även rektor för Nomadskolan.

– Jag har undervisat elever från alla världsdelar utom Antarktis. Eleverna kommer till exempel från Kina, USA och Tyskland.

Tandpetare på distans

Nomadskolan startade med en pilotgrupp 2009 och upplevde senare en liten svacka då elevantalet sjönk. När skolan gick samman med finskspråkiga *Kulkuri* för några år sedan blev det ett stort uppsving för den svenskspråkiga avdelningen.

Genom att nyttja modern teknologi och nätundervisning ska de nu bli lättare för människor som bor långt ute i glesbygden att utbilda sig kontinuerligt.

– Det gav oss betydligt mera synlighet och plötsligt började nya familjer höra av sig till oss, säger Anna Karin Jern.

Syftet med Nomadskolan är att underlätta för barn och ungdomar som bor utomlands under sin skoltid att fortsätta skolgången eller börja gymnasiet i Finland om familjen väljer att återvända. Andra familjer har kanske inga planer på att flytta tillbaka, men goda kunskaper i finska och svenska ger bättre möjligheter att hålla kontakt med släktingar och vänner i Finland.

Anna Karin Jern ser också stora utvecklingsmöjlighet med distansundervisning för elever som går i skola i Finland. Hon nämner till exempel undervisningen i ”sällsynta religioner”. I dagsläget kan en lärare bli tvungen att åka hundratals kilometer i veckan för att träffa en enda elev som går i en avlägsen skola, för att där ge undervisning i den katolska eller ortodoxa läran.

– Jag har föreslagit att läraren istället kunde alternera mellan olika skolor varje vecka, och de barn som bor på andra orter kunde enkelt delta i undervisningen via ett digitalt nätverk.

Anna Karin Jern erbjuder själv fortbildningstillfällen i fysik och kemi. Hon hävdar att det skulle gå alldeles utmärkt att till exempel göra olika experiment på distans.

– Det är bara att be deltagarna plocka fram sugrör och tandpetare på förhand. Det går bra att också på distans hjälpa en deltagare som till exempel inte får sitt potatisbatteri att lysa, skrattar hon.

Anna Karin Jern menar att även om nätförbindelsen skulle strula i till exempel femton minuter, vilket är en ovanligt lång tid, så är det en kort tid i jämförelse med den tid det skulle ta för deltagarna att färdas till ett och samma ställe med till exempel bil, tåg eller buss.

Pargas och skärgårdsöarna

Ett annat exempel där man praktiserat distansundervisning inom grundskolan redan före covid-19 är Pargas. Det är en vidsträckt kommun som också

omfattar många skärgårdsöar, till exempel Iniö, Korpo och fyrön Utö som ligger långt ute i yttersta havsbandet. På Utö finns en finskspråkig skola med årskurserna 1–6.

Genom distansundervisning vissa dagar i veckan kan man förkorta den tid som eleverna i grundskolans tre sista årskurser måste vara borta hemifrån under en skolvecka. Utbildningschefen **Ulrika Lundberg** betonar att distansundervisning endast används i kompletterande syfte och i praktiken berör den än så länge endast enstaka elever i kommunen under vissa skoldagar.

– Men elevantalet går ner också i vår kommun och det föds allt färre barn. Det ser dystert ut för många av öarna och kommundelarna. Vi har därför ett konkret behov att fundera på den här frågan, och i framtiden kommer det säkert att finnas ett ännu större behov av distansundervisning.

I Pargas medverkar man i projektet ”Lärande utan gränser” som finansieras av Utbildningsstyrelsen. En del av projektet handlar specifikt om distansundervisning.

– Tekniken har utvecklats och den är egentligen inte ett problem längre. Våra utmaningar är snarare att utveckla ett pedagogiskt och vettigt innehåll i de nya kanalerna, säger Ulrika Lundberg.

Bli student på distans

Vid Aftis (Vasa svenska aftonläroverk) har man kunnat läsa gymnasiekurser och avlägga studentexamen på distans redan före den pågående epidemin som ändrade arbetsvillkoren också för de traditionella gymnasierna. Distansstudierna för vuxna är till största delen självstudier, men i studierna ingår även frivilliga närstudietillfällen. Alla som studerar vid Aftis får tillträde till lärplattformen Moodle. Vuxengymnasiet har en egen läroplan och varje år utdimmiteras ungefär 40–50 studenter. De är bosatta på olika orter i Svenskfinland, men många bor också utomlands.

– Det kan handla om unga vuxna som på grund av arbete eller andra orsaker bor utomlands, men ändå vill avlägga en finländsk studentexamen. Till den gruppen hör till exempel elitidrottare. Andra kanske bor i Finland men arbetar och har familj. Vi erbjuder en möjlighet att studera hemifrån vid den tidpunkt på dagen som man själv väljer, säger rektor **Anne Levonen**.

Aftis i Vasa har erbjudit distansundervisning ända sedan 1990-talet och är en föregångare inom området. Skolan är Finlands enda svenskspråkiga

Distansstudier överlag är betydligt mer krävande eftersom samtliga studerande förutsätts vara självgående. Studierna kräver hög arbetsmoral, motivation och god planering.

vuxengymnasium som erbjuder distansstudier på heltid. Under årens lopp har man haft ett nära samarbete med Island, Sverige och Danmark.

– Tekniken har gått framåt och vi försöker hela tiden utveckla oss för att ligga rätt i tiden. Ett av våra tyngdpunktsområden är att utveckla den elektroniska handledningen och skapa metoder som stärker gruppsamhörigheten för skolans studerande som inte har en egen klass att gå till.

Anne Levonen beskriver det senare som en stor utmaning.

– Tekniken och metoderna finns, men många av våra studerande är sådana som av olika orsaker medvetet valt bort just gruppsamhörigheten för att de inte klarar av den sociala biten i den ”vanliga skolan”.

Rektorn understryker att distansstudier överlag är betydligt mer krävande eftersom samtliga studerande förutsätts vara självgående. Studierna kräver hög arbetsmoral, motivation och god planering.

– Gruppen som startar är procentuellt mycket större än den som slutligen utdimmteras. Man måste räkna med ett bortfall. Det här gäller inte enbart oss, utan också betraktat ur ett nordiskt perspektiv.

Estland är en förebild

Alastair Creelman är E-lärandepecialist vid Linnéuniversitetet i Kalmar där han arbetar på en stödenhet för högskolepedagogik. Han har stor erfarenhet av e-lärande och distansundervisning. Hans uppfattning är att Norden överlag och kanske något överraskande inte placerar sig i toppen inom området.

– Jag vill ge er ett tips, säger han. Åk till Estland. De ligger före och har en nationell konsekvensstrategi som de nordiska länderna helt saknar.

Alastair Creelman tycker att Sverige har saknat en nationell helhetssyn när det gäller digitalisering inom utbildningen. Han jämför med Estland som till exempe har haft en nationell upphandling när det gäller lärplattformar.

– I Sverige delegeras allt neråt vilket kan ses som demokratiskt, men i praktiken resulterar det ofta i att alla återuppfinner hjulet. Vi skapar innovativa bubblor, där man i och för sig gör bra saker, men det krävs samordning och en nationell vision och strategi för att man ska lyckas.

Hur bra är egentligen ett traditionellt klassrum som lärmiljö? Har vi bevis för att det är bra? Finns det forskning som stöder det?

Varför har behovet av undervisning på distans ökat? Alastair Creelman lyfter fram dagens komplexa egocentriska samhälle där det nu finns ett plötsligt krav på att allting ska vara individbaserat.

– Jag vill kunna studera vad som helst, när som helst och varifrån som helst. Jag vill ha det exakt på mitt sätt.

Alastair Creelman vill samtidigt krossa myten om att allt gammalt skulle vara dåligt. Det traditionella får gärna vara kvar, men det måste också finnas alternativa vägar. Han lyfter fram symbolens och traditionens starka makt. Det kan handla om en kateder eller en skolbyggnad.

– Hur bra är egentligen ett traditionellt klassrum som lärmiljö? Har vi bevis för att det är bra? Finns det forskning som stöder det? Vi vågar inte ens ifrågasätta traditionen, inte ens fast vi kanske själva har dåliga minnen från vår egen skoltid. Ändå vill vi stanna kvar i det, och helst ge samma vidare till våra barn.

Alastair Creelman tycker att det oftast är de nya undervisningsmetoderna som nagelfars, och att symbolens makt skapar en placebo-effekt.

– Man tror till exempel att man lär sig bara för att alla sitter i samma föreläsningssal och lyssnar på samma föreläsare samtidigt.

En utveckling som skrämmer

E-specialisten ser många fördelar med undervisning på distans, men också nackdelar. Vi tar fördelarna först. Distansundervisning kan öka inkluderingen i samhället. Personer som till exempel är rörelsehindrade kan lättare ta del av olika utbildningar.

De tystlåtna som kanske behöver mycket tid för reflektion kan i en elektronisk undervisningssituation återkomma följande dag med ett skriftligt svar när de tänkt färdigt. Tidspressen minskar, möten kan förlängas.

Dessutom ställer klimatkrisen krav på att resandet minskar.

Alastair Creelman är övertygad om att framtiden kommer att bjuda på många fler virtuella möten och konferenser speciellt inom den högre utbildningen.

Jag vill kunna studera vad som helst, när som helst och varifrån som helst. Jag vill ha det exakt på mitt sätt.

Men det här kräver trygga och ordnade digitala miljöer. Och här kommer nackdelarna in.

– Jag är på ett sätt väldigt orolig för framtiden. Vi lever allt mer i ett övervakningssamhälle. Det finns risk för missbruk, och det här skrämmer mig mycket. Vem äger till exempel våra studenters data när vi använder oss av kommersiella plattformar. Här måste staten agera.

Alastair Creelman tror inte på någon drömlösning, även om high-tech-länder i Asien kommit långt inom området för digitalisering och undervisning på distans.

– Alla letar just nu efter den magiska lösningen, men den finns inte. Inget land har ännu löst det här.

NVL (Nordiskt nätverk för vuxnas lärande) har nyligen avslutat ett nätverksprojekt inom distansundervisning. Här finns flera artiklar inom området: <https://nvl.org/distans>

Här kan man läsa en mer omfattande intervju med e-lärandespecialisten Alastair Creelman om distansundervisning: <https://nvl.org/content/hela-mitt-liv-har-forandrats-av-digitala-medier>

Jyrki Ijäs har under de senaste 20 åren haft en central position i lagberedningar som berört den fria bildningens institutioner i Finland, och bland annat bidragit med över 500 utlåtanden om utbildningspolitiska frågor. Hans yrkeskarriär inbegriper allt från sommarkurser i folkhögskolor till ansvaret för Finlandshuset i Stockholm, liksom en rad regionala bildningsuppdrag. Till generalskriverare för Finlands Folkhögskoleförening valdes han år 1999.

Från *folkelighed* till det globala medborgarskapet – eller, hur blev folkbildning fri bildning?

Då jag varit med och ordnat mina sista *Folkhögskolornas rektorsdagar* i festsalen G18 fick jag som avskedsgåva från mina tidigare ordförande många vänliga ord och boken *Kansanvallan polkuja*. Visst hade jag redan boken hemma i bokhyllan, den hade ju utkommit för ett år sedan först på svenska med namnet *Demokratins drivkrafter, Kontext och särdrag i Finlands och Sveriges demokratier 1890–2020*.

Boken, redigerad av **Henrik Meinander, Petri Karonen** och **Kjell Östberg**, baserar sig på ett finskt-svenskt forskningsprogram, och dess övergripande tema är hur de två ländernas demokratier har vuxit fram och delvis formats i växelverkan med varandra under de senaste 130 åren.

Fast boken på sina 500 sidor nämner folkbildningen bara två gånger – då man beskriver deltagardemokratien som folkbildning och i samband med folkrörelsernas uppkomst – finns det i boken så mycket parallell och intressant diskurs som tangerar folkbildningen som demokratins drivkraft, att boken hjälpte mig fram till denna artikels tvådelade rubrik.

Den danske filosofen, författaren, teologen och historikern **Nikolai Frederik Severin Grundtvig** presenterade sin *højskoletanke* redan 1816, men den första folkhögskolan grundades först 1844 i Rødding. Grundtvig att undervisningen inte skall basera sig på böcker, utan på det levande ordet. Innehållet skall enligt Grundtvig vara “historisk-poetiskt”, livets skola skapas i interaktionen mellan lärare och elever – genom dialog. Det skall inte vara var fråga om utbildning (*uddannelse*) utan bildning (*dannelse*).

”

*Livets skola skapas
i interaktionen mellan
lärare och elever –
genom dialog.*

FOTO: PIA PETERSSON

Nikolai Frederik Severin Grundtvig. Porträtt av C. A. Jensen 1843.

BILD: WIKIPEDIA

Enligt de gemensamma pedagogiska grundlinjerna skulle folkhögskolorna ”verka i Grundtvigs och hans arvs anda”.

J.W. Snellman skrev 1842 i *Läran om staten*, att ”fri upplysning är grunden för medborgarens rätt att delta i förvaltningen av staten.”

Alla fyra ständer gjorde 1891 egna motioner om folkhögskolan: ”Folkhögskoleideologin har en imponerande, underbar och t.o.m. obeskrivlig styrka.”

Efter det så kallade ”Finneåret” 1890–1891, då de finländska studentnationerna skickade ett tiotal stipendiater till Askov Højskole i Danmark (grundad 1865), startades tjugo folkhögskolor i Finland under tio års tid, varav sex var svenskspråkiga. Sedan ville senaten inte bevilja nya tillstånd och det blev en paus på några år, men efter generalstrejken 1905, under ”den andra vågen”, grundades fjorton folkhögskolor till, varav fem var svenskspråkiga. Folkhögskolor fanns då i alla landskap och i hela Svenskfinland samt på Åland. Den finlandssvenska folkhögskolan har varit verksam och existerat i sammanlagt 34 kommuner – Mellersta Österbottens vandrande folkhögskola i nio, och Folkhögskolan Bredablick också i nio kommuner i Österbotten.

Den tvåspråkiga föreningen Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands folkhögskolförening grundades 1905, och 1906 fick alla folkhögskolor statsbidrag enligt Riksdagens rekommendation. Men snart satte den nye generalguvernören **Franz Seyn** definitivt stopp på det hela: ”Ni utbildar ju medborgare då ni borde utbilda undersåtar!” Hans utbrott var ganska lätt att förstå – folkhögskolorna hade under sina riksmöten 1891, 1899 och 1902 deklarerat att ”folkhögskolorna skall tända en evigt brinnande kärlek till fosterlandet, till dess folk, språk och folksjälen”.

Enligt de gemensamma pedagogiska grundlinjerna skulle folkhögskolorna ”verka i Grundtvigs och hans arvs anda”. Det historiskt-poetiska var alltså starkt närvarande i de finländska folkhögskolorna: *Fänriks Ståhls* sägner passade bra för historiektionerna, Kalevala användes som lärobok ända till 1960-talet, och det folkliga var liksom i Danmark ”ett eget *fage*” med folkloristik, sång, folkdanser, handarbete, landsbygdsforskning med mera – allt detta också ända fram till 1960-talet. Det var också då man började lämna bort ordet ”folk” från fri folkbildning. Man tyckte att begreppet var ålderdomligt – fast folket förstås var och är synonymt med demokrati.

I Finland har folkhögskolan alltid varit hem också för de hemlösa.

Askovs-veteraner uppskattade det levande ordet. **Hjalmar Mikander** uttryckte det på det första nationella folkhögskolemötet 1896 så här: ”Det finländska folkets historia är inte en bok; det är det riktiga, levda livet.”

Henrik Meinander skriver i sin inledande artikel i *Demokratins drivkrafter* om tiden efter första världskriget så här: ”En annan mer mångfacetterad geopolitisk aspekt, som är väsentlig för tidsperioden, är den identitetsbaserade geopolitiken. För det självständiga Finland innebar detta en utmaning att förbinda sig till territoriet och stärka den nationella identiteten.”

Denna utmaning framgår klart i det bildningsuppdrag som folkhögskolorna i Karelen, särskilt vid gränsen mot Öst-Karelen, hade under mellankrigstiden. Då finska trupper ockuperade Olonets och Petrosavodsk – alltså Öst-Karelen – räknade armékåren, att det utöver finska folkskolor behövs minst 4–6 finska folkhögskolor för att ”förfinska” befolkningen. Min faster sade ännu 1999, då jag började på mitt nuvarande jobb, att ”*Sit’ ku myös saahaa Karjala takaasii nii kai sie sinn’ opisto perustat*” – *sen när vi får tillbaka Karelen också så grundar du väl en folkhögskola där.*

Finland var inte på något sätt ett särfall: de nordiska folkhögskolorna som grundats i gränsområdena med Finland – alltså i Finnmarken och i Tornedalen – har också haft som bildnings- och utbildningsuppdrag att ”förnorska” eller ”försvenska” den samiska och finsktalande ungdomen.

Samtidigt, och speciellt efter andra världskriget, fick folkhögskolorna helt motsatta bildningsuppdrag: Internationella folkhögskolan (IPC) i Helsingør, Nansen-skolan i Lillehammer eller Viittakivi Internationell Center i Hauho. Det tyska samt det österrikiska Volkshochschule-nätverket byggdes upp med stöd från de allierade för att ”de-nazifiera” befolkningen (Heimvolkhochschule fanns redan tidigare som folkrörelsebaserad internatskola).

Folkhögskolans internat har beskrivits som ”folkhögskolehem”. I Finland har folkhögskolan alltid varit hem också för de hemlösa: på 1920-talet för hundratals unga flyktingar från Sovjet-Ryssland, under kriget för närmare 3000 evakuerade ungdomar från Ingermanland och senast, åren 2015–2016 för närmare 1000 minderåriga asylsökanden.

Dialogen

En viktig, central pedagogisk princip för Grundtvig var dialogen. Dialog förutsätter respekt och ofta även tolerans. Redan under det första folkhögskolemötet talade Folkhögskolföreningens första ordförande Hjalmar Mikander om toleransen så här:

Man måste lära sig förstå även dem, som tänker annorlunda än vi själva. Att väcka toleransen är speciellt viktigt här i Finland, där vi – som Topelius konstaterat – har så mycket som på ett naturligt sätt sammanför oss, men ändå så mycket som vill splittra och förstöra allting.

I Danmark talar man fortfarande om ”folkhögskolepartiet” (*det gamle højskole partiet Venstre*), hos oss och i Sverige har folkbildningens strävan och folkhögskolan fått stöd från såväl höger och vänster som från mitten. Nu när det skett ett visst generationsskifte i vår egen riksdag kan vi komma ihåg, att den mest långvariga riksdagsmannen i Finland var direktören för Östra Nylands folkhögskola och sedan rektor för Arbis, SFV:s kassör, skolrådet **John Emil Österholm**, som satt i riksdagen från 1919 till 1960. Österholm var med om att godkänna Finlands grundlag 1919, vars 16 § lyder så här:

Det allmänna skall ... säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. År 1925 var han med och stiftade den första folkhögskolelagen, där första paragrafen lyder i nutida språkdräkt: ”Folkhögskolan skall genom folkbildning främja de ungas individuella tänkande och personlig utveckling på basis av den humanistisk-kristliga traditionen”, och i femte paragrafen ”Folkhögskolan skall klargöra studerandenas förståelse till deras ansvar som individer och som nationens och samhällets medlemmar”

Folkhögskolans lagenliga uppdrag och människosyn var med andra ord helt annorlunda än det övriga utbildningsväsendets. I skollagen, som var i kraft i över hundra år, stod ända till 1970-talet, att ”lärjunge skall underkasta sig undervisningen.”

Det finns en mycket viktig princip inom den finländska folkhögskolan som skilde den från de andra nordiska folkhögskolorna i början, och det var

jämställdheten. Folkhögskolan i Finland var från början en gemensam miljö för både flickor och pojkar. Oftast röstade man om den frågan i det konstituerande mötet – och så gott som alltid vann de som förespråkade gemensamma folkhögskolor med samundervisning.

Den första folkhögskolan i Finland avviker dock från denna princip. Den grundades av **Sofia Hagman** 1889 i Kangasala och var avsedd enbart för kvinnor.

En finländsk delegation deltog för första gången i ett av de stora nordiska folkhögskolemötena i Sagatunn, Norge 1885, och av de finländska delegaterna var sju kvinnliga, medan från övriga Norden deltog endast två kvinnor.

Ett globalt fenomen

Folkhögskolan är ett globalt fenomen. Man hittar folkhögskolor utöver Norden och övriga Europa också i Afrika, Asien och i Amerika. Jag hade möjlighet att delta i ett Grundtvig-seminarium vid London University sommaren 2018. Det var synnerligen intressant att höra hur folkhögskolans uppkomst och uppdrag följde samma ”grundtvigianska” principer – den nordiska modellen – överallt, oberoende av om det gällde Kina på 1920-talet, Japan på 1930-talet, USA på 1950-talet, eller Indien och Afrika på 1960-talet. I alla lägen gällde det ”folkelighet”: att stärka individen, att ge den agrara befolkningen nya kunskaper och bygga upp den egna identiteten och medborgaridentiteten, att stärka medborgarfärdigheten i det demokratiska samhället, och slutligen att öka förståelsen för det globala, för hållbarhet och vårt ansvar för den gemensamma världen.

De nordiska statsministrarna och vår president fick höra följande viktiga vittnesmål om folkbildningens betydelse då de besökte **Barack Obama** i Vita Huset i maj 2015:

Många av våra nordiska vänner känner till den store danske prästen och filosofen Grundtvig som förespråkade idén om folkhögskolan – utbildning som inte endast tillhandahölls eliten utan allmänheten; inläring som förberedde människor till ett aktivt medborgarskap, vilket förbättrar samhället. Folkhögskoleidén fick också spridning, även i USA. Och en av de skolorna fanns i delstaten Tennessee – den hette Highlander Folk School.

Barack Obama sade även att han inte skulle stå där han står nu, om folkhögskolan inte skulle ha funnits.

Väljer folkbildningen alltså att upplysa *mediaborgare* eller att utbilda konsumenter?

Anu Koivunen presenterar i sin artikel *Mediepolitik och demokratins framtid* begreppet *mediaborgare*, som för mig framstår som ett begrepp och som ett ändamål som folkbildningen omedelbart borde ta itu med.

Det mest anmärkningsvärda är hur Koivunens artikel beskriver skillnaderna i hur det finska och det rikssvenska betraktar samhällseliga processer.

Den svenska *Medieutredningen* som kom 2016 diskuterar mediepolitik explicit som en demokratifråga utifrån ett medborgarperspektiv. Möjligheter till effektivt deltagande, politisk jämlikhet, inklusion och ”upplyst kunnande”. Uppkomsten av en resonerande, opinionsbildande allmänhet: ett medborgarsamhälle. Utredningen förordar en kamp mot desinformation, och satsningar för att förbättra medie- och informationskunskapen i olika åldersgrupper.

Eftersom kommittéväsendet avskaffats i Finland och stora utredningar inte längre är praxis, förlitade sig **Sipiläs** regering i sitt beredningsarbete på enmansutredningar, ”pop-up”-arbetsgrupper eller konsulter. Till skillnad från den svenska *Medieutredningen* antog den samtida rapporten *Vinn eller fösvinn* (12/2015), som dåvarande kommunikationsminister **Anne Berner** beställde, ett tydligt marknads- och konsumentperspektiv. I denna modell finns inte medborgare, utan endast konsumenter.

Väljer folkbildningen alltså att upplysa *mediaborgare* eller att utbilda *konsumenter*?

Till sist några ord om folkhögskolan som generationsöverskridande fenomen. Kan man säga att folkhögskolan har någon historisk betydelse? Svaret är ja, åtminstone då det gäller den så kallade mikrohistorien och de över en och en halv miljon finländare som gått på folkhögskola – eller som har en slutexamen från en folkhögskola.

Mina svärföräldrar möttes i en folkhögskola i Kaustby i början av 1950-talet, min äldsta dotter gick i en folkhögskola i början av 2000-talet – och träffade sin man som gick i folkhögskolan som då huserade i det som nu är SFV-huset G18. Javisst har folkhögskolan en historisk betydelse!

Önnestads folkhögskola inrättades 1868 och är en av Sveriges tre äldsta folkhögskolor.

FOTO: WIKIPEDIA

Ola Segnestam Larsson är ekonomie doktor vid Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten, Åbo Akademi, med inriktning mot organisation och ledning. Han är intresserad av och forskar om organisering och ledning av ideella organisationer i civilsamhället. Under de senaste åren har Ola arbetat med forskning om civilsamhälle och som lärare i organisation och ledarskap vid Ersta Sköndal Bräcke högskola.

Förtroendevalda – en strategisk fråga

I denna artikel lyfter Ola Segnestam Larsson fram hur viktiga förtroendevalda är för samhället. Han argumenterar för att vi behöver uppmärksamma och stötta de förtroendevalda mer än vad som görs idag. Ola är forskare vid Ersta Sköndal Bräcke högskola i Stockholm och disputerad från Handelshögskolan vid Åbo Akademi.

Under en längre period har jag forskat om förtroendevalda och deras betydelse för föreningar, civilsamhället och samhället i stort. I intervjuer, möten och ledarskapsutbildningsprogram har de förtroendevalda tagit plats och utmanat mig och andra forskare i samtal om frågor som styrelsernas sammansättning, relationen mellan förtroendevalda och anställda samt tillit och socialt kapital.

Samtidigt märker jag att de förtroendevaldas roll och röst verkar tynar bort. Det sägs att de förtroendevalda inte har tid, råd eller prioriterar att vara med vid de tillfällen som räknas. Och trots riktade insatser för att bjuda in och skapa arenor enbart för förtroendevalda verkar det som att vi är på väg från 'ett valt till ett betalt förtroende' i föreningar och sammanslutningar. Med från ett valt till ett betalt förtroende menas att alltmer av föreningars beslut och verksamhet hanteras av anställda.

Jag tycker att denna tendens i föreningslivet och samhället i stort är bekymmersam. Vi behöver de förtroendevalda för demokratin, engagemanget, de utsatta och tillitens skull. För att främja de förtroendevalda behöver vi därför uppmärksamma både andra aktörer och de förtroendevalda själva om de förtroendevaldas betydelse. I denna artikel lyfter jag fram ett antal exempel på

A close-up portrait of a man with short, dark brown hair, a full beard, and glasses. He is wearing a light blue button-down shirt. The background is blurred, showing what appears to be an office or indoor setting with windows.

”

*Tillit växer inte fram
uppifrån, genom lagar
och förordningar, utan
underifrån genom
social samvaro.*

FOTO: MARKUS CRÉPIN SUNDSTRÖM

de förtroendevaldas betydelse, identifierar några utmaningar och hot samt argumenterar för att vi behöver diskutera de förtroendevaldas roll mer än vad som görs idag.

En viktig grupp i samhället

Till att börja med måste vi lyfta fram hur viktiga de förtroendevalda är för samhället. En av deras mest betydande roller är att de utgör ett av samhällets demokratiska fundament. De förtroendevalda är demokratiskt valda, företräder sina medlemmar, upprätthåller demokratin mellan nationella och lokala val samt fungerar som en demokratiskola för unga, nya och gamla medborgare.

Förtroendevalda är dessutom en stor och värdefull grupp i samhället – uppskattningsvis var femte medborgare arbetar som förtroendevald för andras skull utan betalning eller arvode i ett organiserat sammanhang. De förtroendevalda står därmed för en betydande del av de ideella insatser som genomförs i civilsamhället.

Jag menar vidare att de förtroendevalda är viktiga eftersom de företräder, styr och leder våra ideella föreningar, kooperativ och andra samhällsnyttiga sammanslutningar. Vem skulle besvara våra frågor, hålla reda på ekonomin eller organisera de gemensamma dagarna om inte de förtroendevalda gjorde det?

Utsattas röst och tillitsgeneratorer

Därtill är förtroendevalda en kärngrupp i civilsamhället. Som denna kärngrupp fyller de förtroendevalda ett ytterligare antal viktiga roller. De uppmärksammar exempelvis de mest utsatta och deras behov i samhället samt företräder och ger röst åt dem. Det kan handla om hemlösa, våldsutsatta i nära relationer eller personer med olika funktionsvariationer. I vissa fall återfinns förtroendevalda i föreningar av och för de utsatta, och där de förtroendevalda tillhör de utsatta grupperna.

Jag vill också lyfta fram hur de förtroendevalda, föreningarna och civilsamhället bidrar till att skapa och upprätthålla tilliten mellan människor, kollektiv och organisationer. Tillit växer inte fram uppifrån, genom lagar och förordningar, utan underifrån genom social samvaro. Ju mer människor deltar i sångkörer, fågelskådarklubbar och idrottsföreningar, desto bättre fungerar demokrati, ekonomi och samarbete.

Uppskattningsvis var femte medborgare arbetar som förtroendevald för andras skull utan betalning eller arvode i ett organiserat sammanhang.

Slutligen håller de förtroendevalda den ideologiska grytan kokande. Samhälls- omdanande och nyskapande idéer som bibliotek, ekologisk och social hållbar utveckling, utbildning för alla eller rösträtt för kvinnor emanerar alla ur det arbete som förtroendevalda leder. De förtroendevalda är därmed en del av samhällets nödvändiga och livsgivande ideologiska växthus.

Omhuldade i media och forskning

Förtroendevalda är också uppmärksammade i media, populärvetenskaplig litteratur och forskning. Till exempel finns ett flertal handböcker om styrelsearbete i ideella organisationer och att starta och leda demokratiska föreningar. I dessa handböcker beskrivs och diskuteras ofta styrelsearbetets speciella sammanhang, vilka uppgifter som väntar de förtroendevalda samt hur dessa uppgifter bäst bör tacklas.

Även forskningen om förtroendevalda är omfattande. I en internationell genomgång av forskningen om den ideella sektorn och civilsamhället utgör studier om styrelser och förtroendevalda ett eget kapitel. Under senare tid har också ett antal internationella antologier om förtroendevalda publicerats. Varje år organiseras dessutom en konferens om ny forskning kring styrelser och förtroendevalda i USA.

För några år sedan fick jag uppdraget att lyfta fram existerande forskning om förtroendevalda på uppdrag av den rikssvenska organisationen Ideell Arena. Resultatet blev antologin *Förtroendevald: Åtta forskare om möjligheter och utmaningar för förtroendevalda i ideell sektor* (2015).

Utmaningar och hot

Trots de förtroendevaldas betydelse tornar ett antal mörka moln upp på samhällets himmel. Ett av dessa moln rör vilka de förtroendevalda är och i vilken grad de kan sägas representera en mångfald av grupper och intressen. Till exempel är den genomsnittlige förtroendevalde en välutbildad, medelålders, vit man med mångårig erfarenhet av att sitta i olika styrelser. Avståndet till de

Från vänster Lotta Keskinen, Svenska Kvinnoförbundet,
Jonna Sahala, Finlands Svenska Scouter och Jeanette Harf, Finlands Svenska Idrott.

FOTO: FÖRBUNDSARENAN / JOANNA LINDÉN-MONTES

utsatta, de unga, olika religiösa livsåskådningar, de som motsätter sig heteronormativa positioner eller de utopiska ideologierna riskerar därmed att bli alltför stort, om inget görs åt saken.

I en tid som hyllar sociala innovationer, sporadiska insatser och enfrågorörelser framträder ett annat moln. I kontrast framstår de förtroendevalda som alltför kollektivt orienterade och trögrörliga samt att de ofta förekommer i komplexa sammanhang som har att hantera en mångfald av krav och frågor. Nymodigheter som volontärer och sociala företag ses istället som mer frigörande, moderna och nyskapande. Behövs verkligen strukturer, stabilitet, årsmöten och förtroendevalda, tycks tidsandan fråga.

Ett tredje hot kommer från forskningen om ledning och organisering av ideella organisationer. Från att forskningen har fokuserat på styrelserna och deras bidrag till styrningen av ideella organisationer verkar alltför forskare betona betydelsen av att studera och analysera hur många olika aktörer, inom och utom organisationer, är delaktiga i styrningen av organisationer. Det kan handla om frivilliga, finansärer, uppdragsgivare, medlemmar, de utsatta eller sponsorer. Förtroendevalda blir i ett sådant perspektiv bara en bland flera grupper som påverkar de ideella organisationerna.

Strategiska ledningsfrågor

För att möta och mota dessa och andra utmaningar och hot måste vi prata mer om de förtroendevalda. Jag tror dock inte att det räcker mer att vi bara uppmärksammar hur viktiga och betydelsefulla de förtroendevalda är. Vi måste också ställa kritiska frågor, lyfta på igenvuxna stenar och utmana för-givet-tagna föreställningar – i något som jag kallar för ett strategiskt ledningsarbete.

En strategisk ledningsfråga är exempelvis vilka som är och vilka som borde vara förtroendevalda. Räcker det med att valberedningen fyller alla platser i styrelsen, gärna med en välutbildad man i övre medelåldern som ordförande? Eller måste vi omvärdera valberedningar och de kriterier som styr deras arbete? Alternativa kriterier skulle kunna inkludera de nominerades formella och informella kompetenser, att styrelsen bör spegla medlemskapet i en förening och det omkringliggande samhället eller att ledamöter bör bli valda utifrån organisationens framtida uppdrag snarare än dess historiska bedrifter.

En annan strategisk ledningsfråga rör relationen mellan förtroendevalda och tjänstemän. Den tidigare synen på denna relation som hierarkisk, med de

förtroendevalda ovanför, börjar alltmer ersättas av ett ideal om att relationen mellan förtroendevalda och tjänstemän ska präglas av harmoni. Eventuella konflikter löses med samtal, dialog och tydliga rollbeskrivningar. Jag tror varken på den hierarkiska eller den harmoniska som en allmän lösning. Istället menar jag att vi måste ta ställning till det enskilda fallet, där vissa föreningar kan behöva hierarki och andra harmoni, vissa ett aktivt ledarskap medan andra arbetar tillsammans.

Framförallt tror jag att vi behöver prata mycket mer om de förtroendevaldas roll. I vanliga fall tänker vi att de förtroendevalda styr och de anställda utför. Men är denna uppdelning så självklar, och i alla olika typer av föreningar och organisationer? Kollegor till mig har exempelvis alltmer börjat uppmärksamma förtroendevaldas betydelse för att bidra till och stimulera nyskapande, sociala innovationer och entreprenörskap. I andra sammanhang behöver kanske de förtroendevaldas arbete främst handla om att erbjuda stabilitet och motverka förändringar som civilsamhällets professionalisering eller företagisering. Ett ytterligare exempel är hur de förtroendevalda motiverar, engagerar och leder frivilliga.

Mer ljus behövs

Artiklar som denna är enbart första steg i att stimulera till mer samtal och diskussion om de förtroendevalda och deras betydelse. Oavsett anledningar till att de förtroendevalda har varit mindre uppmärksammade tidigare är det uppenbart att mer kunskap om och mer ljus på de förtroendevalda behövs, inte minst mot bakgrund av deras historiska och nutida betydelse för frågor som tillit, demokrati och engagemang.

Gunilla Edelmann från Finlands Svenska Scouter och Henrik Lillhannus från Finlands Svenska Sång- och Musikförbund på förbundens friluftsdag vintern 2020.

FOTO: FÖRBUNDSÅRENA/MARI PENNANEN

Ralf Friberg är politiker, diplomat och journalist. Han var nyhetschef vid YLE 1965–70 och chefredaktör för Ilta-lehti 1984–87. Riksdagsman var han åren 1970–79, senare informationschef vid Nordiska ministerrådet, och till sist ambassadör i Aten 1992–95 och i Köpenhamn 1995–2001. Han har skrivit över hundra minnesrunor.

Om nekrologer

Sedan människosläktets gryning har döden drabbat människor i den avlidnes omgivning som en smärtsam förlust. Redan från antikens historia kan vi påträffa konstnärliga och verbala uttryck för djup sorg.

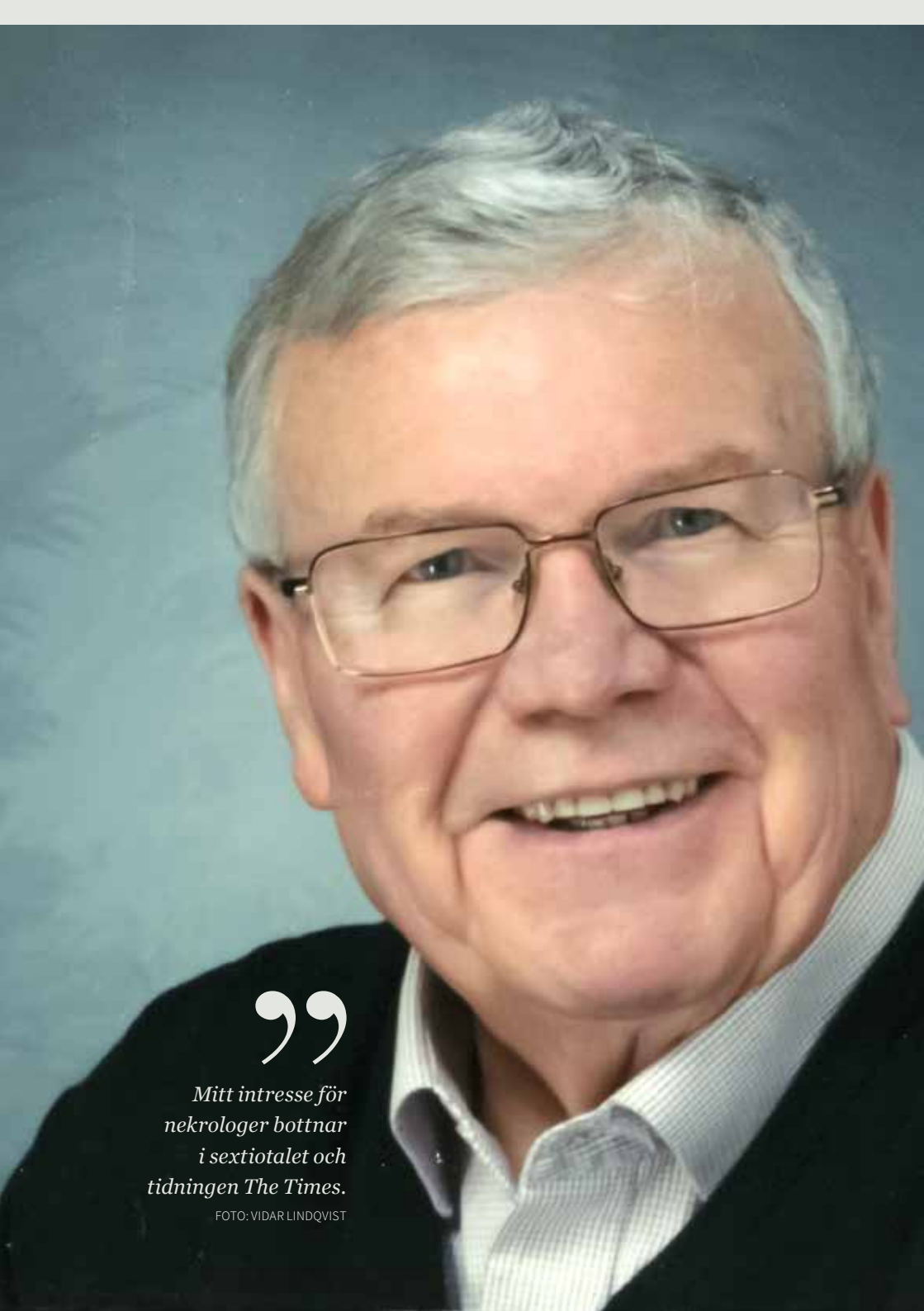
Både i fred och krig är döden närvarande. Eller som det står inristat på statyn i det arkadiska landskapet: *Et in Arcadia Ego*. En av de mest rörande grafiska framställningar kan hittas i Nationalmuseet i Aten. Gravstenen — Stelen — över en älskad moder, Hegeso, föreställer henne i det slutliga avskedets stund då husets kvinnliga tjänare i djup vördnad överlämnar något, kanske en minnesgåva. Den gulnade marmorns symbolik bär över tid och rum.

Före Gutenberg's epok förekom både korrekta minnesrunor och mer skvallriga skildringar. Närmast berörde dessa skrifter samtidens mest betydande personligheter.

Tacitus är fortfarande berömd för sina *annales* över de första kejsarna. Skriftställaren och den kejserliga postmästaren Suetonius skrev i *De vita caesarum* om härskarlängden från Augustus till Domitianus.

Berömt är den grekiske härföraren och stormannen Perikles anförande över stupade atenare efter det första året av det Peloponnesiska kriget. Hans hyllning till de fallna och deras höga karaktärsegenskaper förvandlades under talet till en hyllning över hela stadsstaten Aten och dess blomstrande samhälle. Krigets skildrare Thukydidens räknas som den första faktainriktade historikern under antiken och hans utgåva av Perikles panegyrik har överlevt nära nog komplett.

Ett halvt årtusende senare var det dags för den prudentlige hovmannen Procopius att ge ut en hänsynslöst avslöjande bok *Den nemliga historien*, som i

”

*Mitt intresse för
nekrologer bottnar
i sextioalet och
tidningen The Times.*

FOTO: VIDAR LINDQVIST

hög grad handlar om kejsar Justinianus och hans depraverade gemål Theodora. Redaktören för denna samling, **Philip Ziegler**, säger att det illustra paret aldrig kunde ha misstänkt att under Procopii fasad av fint utmejslad och föga uppseendeväckande yta lurade en fontän av passionerad svartsjuka och avsky, som en vacker dag skulle bryta ut i denna storartade, exempellösa övning i ett ihållande karaktärsdöd. Procopius fick revansch för sina upplevda oförrätter vid utgivningen av sitt verk cirka 550 e. Kr.

Tryckerikonsten ökade spridningen

Tryckerikonsten ledde självfallet till att det annoterade ordet fick en stor spridning, som ledde till utgivningen av tidningar till rimligt pris.

Och nu är vi framme vid nekrologen. Igen ett romarcitat: *De mortuis nihil nisi bene*. Om de döda ingenting annat än gott. Vi finner en besläktad sentens som brukas än i dag: Ingen skall kallas lycklig innan han är död? Ytterligare påminner moderna filosofer att vi egentligen dör två gånger, den första då vi upphör att andas, den andra när ditt namn nämns för sista gången.

År 1731 började tidningen *The Gentleman's Magazine* komma ut i England. Förteckningen av de avlidna och deras yrken eller ställning i magasinets första nummer kan sägas återkomma i författandet av nekrologer allt sedan dess. Där återfinns borgmästaren i Dublin, kungens uppskärare, postväsendets alfabetbevarare, vagnmakaren för prinsen av Wales, perukmakaren som hängde sig (han var galen), vicegreven som begrovs i Frankrike, en parfymör, en läkare, som var son till en ansiktsmålare som i sin tur vitsordades som påfallande ärlig i sitt yrke.

Nekrologjournalisten **James Fergusson** i tidningen *The Independent* anser att ”det finns någonting oemotståndligt i dödsförteckningar. Döden förlänar ett namn värdighet, låt vara att det kan förbli okänt.”

Inte mänskligt är främmande

Intet mänskligt tycktes på 1790-talet vara nekrologisten främmande. **James Heath** till exempel, kallad den vildsinte, var en av rikets främsta tjuvskytta. Han sov aldrig i en säng utan i fria luften. Han betecknas också som mycket luden överallt på kroppen. Men en nekrolog fick han.

Fergusson anser att nekrologen är ett första steg till en fullfjädrad biografi, en eulogi. Han tillägger att brittiska skribenter förefaller att ha talang för att skriva riktiga små biografier. De kan handla om anspråkslösa namn (minute

Mitt intresse för nekrologer bottnar i sextioalet och tidningen The Times. ”Under många år var det det enda stället att vara död i”.

names), som till exempel infanterisoldater i en stor armé. Här kan en finländsk läsare exemplifiera med kändisen från vinterkriget, prickskytten **Simo Häyhä**, befordrad av Mannerheim från undersergeant till fänrik. Känd i hela det dåtida Finland med över femhundra ihjälskjutna ryssar.

Mitt intresse för nekrologer bottnar i sextioalet och tidningen *The Times*. ”Under många år var det det enda stället att vara död i”. *The Thunderer* som bladet kallades (Åskviggen?) kunde göra sin läsare uppmärksam på de mest bisarra levnadsöden från framstående fjärlssamlare till en ärorik ”mustasch”, som militära höjdare kallades i den interna jargongen vid nekrologdesken.

När jag började som reguljär journalist år 1955 hade ambitiösa redaktörer ännu så kallade ”likskåp”. Där förvarades en stor samling färdigskrivna hävdateckningar över ännu levande personer. I London kallades skåpen för morgue, i finskan ruumislaatikko. För att fungera krävde likskåpet ständiga uppdateringar.

Idag kan man anta att de skåpen är tömda för alltid. Trogna läsare, men också historiker av facket blir ständigt besvikna då redaktionerna förhåller sig passivt eller likgiltigt till detta slag av journalistik. I *The New York Times* fanns när det begav sig en mr. **Alden Whitman** som kunde ta för sig att intervjua levande personer långt innan de var döda. Han kallades dödens ängel. En av dem han uppvaktade var USA:s president **Harry S. Truman**.

Oftast signerade

I dag publiceras i vårt land praktiskt taget endast signerade dödsartiklar. Tidigare kunde de vara anonyma. Men också i dag är texterna sällan försedda med bilder av journalistiskt värde. Kanske ser man en skulptör vid sitt arbete eller en olympier vinna medalj eller något annat rafflande. En livfull illustration är fortfarande ett undantag på familjesidan, som är den plats som oftast hyser nekrologerna.

Eufemismer, kringgående beskrivningar, är inte helt främmande – särskilt i amerikansk journalistik. I folkloren finns talrika bevis för att gemene man vill

blidka döden och till exempel dennes våldsamma budbärare björnen med allehanda kelnamn. Om den avlidne hade visat ”levnadsglädje” kunde det betyda att han gillade sprit, ”uppskattade man särskilt kvinnor” var det tydligt att personen varit en skörtjägare – om han ”aldrig gifte sig” kunde detta faktum väcka frågan om sexuell inriktning.

I Finland upplevde vi kring senaste sekelskifte att en viss lord **Moynihan** reste till Helsingfors i affärer. Senare avslöjades han som en bluff. Men han fick på grund av sin titel en nekrolog där han framstod som bordellpappa i föga smickrande omständigheter. I hans kontor i Manila kunde man avläsa en bronsplatta med lordens credo: ”Av de 36 sätt det finns för att undvika en katastrof är det bästa att smita undan”. Detta berättades i den anspråkslösa och skadeglada levnadsteckningen.

Vem skall man skriva nekrologer om?

Till en del beror svaret på vilket tidningsorgan skribenten har till sitt förfogande. Till exempel utrikesministeriet hade tidigare en tryckt personaltidning, *Umiiri*. Där kunde publiceras minnesord lika väl om en toppdiplomat som en vaktmästare, en specialist på u-landsbistånd eller en pressdiplomat. De sistnämnda har först under vår nya period av public diplomacy fått en högre status och därmed uppskattning. En förtjänt kommunalpolitiker platsar i en regionaltidning liksom en kommundirektör eller en hembygds- och kulturaktivist.

Vetenskapliga samfund, offentliga förvaltningsgrenar, hobbyorganisationer och specialförbund har alla sina orsaker att minnas pionjärer, dynamiska utvecklare, uppoffrande amatörer – allt enligt samfundens och gruppernas önskemål och behov.

Hur skall man skriva?

Sammanhanget måste vara det rätta, vare sig det gäller geografisk miljö, kulturell inriktning eller historisk betydelse. Onekligen har nekrologen också i vårt land gått i en mera avslappnad riktning där även allsköns adiafora försvarar sin plats.

”Minnet är en svekfull vän” (Jörn Donner). Så långt som möjligt borde en nekrolog bygga på fakta. Man kan alltså knappast enbart lita på sitt minne. Det räcker inte heller med vänliga eller diffusa tankar om den avlidne. Det blir speciellt besvärligt om författaren har haft en särdeles nära relation till sitt objekt.

Begreppet mentor är kanske på utdöende men vördade lärare finns det ännu gott om. Och därmed risker för kvasisentimentala överslag.

Riktigt tråkiga nekrologer bygger på information man kan inhämta i uppslagsverken *Kuka Kukin on* eller hänsovna *Vem och Vad* eller en *International Who is Who*. Stort högre, stilistiskt sett, når inte heller nekrologer som är resultatet av förpliktande grupparbete eller något slags kommittéförfarande. Företagens personalavdelningar är sällan slående stilister.

Var finner man fakta?

Den avlidne kan ha lämnat ett rikt skriftligt eller kulturellt arv. Memoarer anses väl allmänt något opålitliga — till författarens fördel — men därtill förekommer pamfletter, pläderingar för ideologier eller betydande vetenskapliga artiklar.

Av arkiv har jag de bästa erfarenheter. Både Brages arkiv och Krigsarkivets Lotta-avdelning har varit oerhört nyttiga.

Tyvärr förefaller arkiven vid många tidningshus vara i ett bedrövligt skick, detta gäller både bild och text. Däremot fungerar de rent professionella arkiven bra, som till exempel Työväen arkisto.

Ifråga om äldre gestalter är det givande att ta del av korrespondens inom familjen, också inofficiella familjemedlemmar av bägge könen — tänk till exempel på **Mannerhem** och **Kitty Linder** eller grevinnan **Lubomirskaja**. Brev har också utväxlats mellan mecenater och mottagare (**Carpelan** och **Sibelius**) eller mellan kolleger och till och med revolutionärer. Trots en viss ojämnhet är sökmaskinen Google utmärkt om man bara begriper att ställa de rätta frågorna.

För vem skrivs en nekrolog?

Kan det vara så att nekrologen mår bättre i Sverige än i Finland, bättre i England än i Sverige? Några av de svenska diplomater som har tjänstgjort på ledande poster i Helsingfors har bidragit till *Hufvudstadsbladet* med minnesord om finländska kolleger i Stockholm. De har visat sig vara mycket läsvärda, inte minst på grund av artikelförfattarnas höga stilistiska förmåga och ett sirligt uttryck. Svenskan mår definitivt bättre i Arvfurstens palats än i Rinkeby och Tensta.

Jag delar med brittiska journalister ett starkt avståndstagande till nekrologer, som är skrivna för den avlidnas familj, och alltså inte för den regelbundna läsaren eller för att bevara flisor av det förflutna. Lyckade skrivstycken har kallats historiens undervegetation. Som Fergusson skriver: ”Det finns ingenting värre

Det finns ingenting värre än glosor om att den döde var underbar. Och ingen vill egentligen läsa att han är djupt saknad.

än glosor om att den döde var underbar. Och ingen vill egentligen läsa att han är djupt saknad”.

När jag frågade en gammal vän om den i hans tycke värsta formuleringen i en finlandssvensk nekrolog svarade han omedelbart: ”Vår vän trivdes bäst på sommarstugan med sina nära och kära”. Segelsporten tycks vara en särskilt uppskattad finlandssvensk hobby. Men har ett rent nöjesseglande med de närmaste något egentligt intressevärde? Dock har jag funnit att den nakna biografien över Kones dynamiska VD **Pekka Herlin** innehåller detaljer kring hans sommarsegling, som är värdefulla för att förstå industrimagnatens komplexa personlighet.

Nekrologkulturen i Finland — både på svenska och finska — lider svårt av att det många gånger är de nära anhöriga som står för minnesorden. Skötesynden är det sockersöta och sentimentala avskedet. Då vänder sig skribenten, en sörjande son eller maka eller förälder i direkt tilltal till den avlidna som om båren vore den sista mikrofonen att förmedla budskapet till andra sidan av den definitiva gränsen.

Nära släkt med denna helprivata gråtmildhet är då andra anförvanter står för nekrologen. Även här plågas en i många fall ointresserad läsare av rosenröda idyller, som har kantat den nu så svårt saknade moderns, faderns eller någon annan släktings strävsamma, men harmoniska och exemplariska stråt genom livet fram till dess överraskande, grymma eller orättvisa slut. Dygden har väglett gärningen, kantänka ...

Historiska händelser och epoker har präglat utformningen av minnesord. Nekrologverksamheten blomstrade för första gången upp i USA under inbördeskriget 1864–1866, ett skifte i stilen ansågs också ha inträffat efter den första och skrämmande vågen av AIDS-epidemin. Atque vale! Farväl!

Något av den klara och elegiska stämning som man gärna skulle förknippa med en stilfull eulogi är mästaren **Carl Mikael Bellmans** rader till sin yngsta son **Charles** den 8 augusti 1787:

*Så är det med vår livstid fatt,
och så försvinna åren;
bäst man andas gott och glatt;
så ligger man på båren.
Lilla Charles skall tänka så,
När han ser de blommor små,
Som bepryda våren.*

Dödsannonsen är det synligaste och mest spridda budskapet om att en medmänniska har gått ur tiden. Den åtföljes nästan alltid av ett slags kommentar. Justitierådet **Henrik Grönqvist**, nyligen avliden, citerade sin maka **Gunnel G:s** sista ord: ”Nu livet slut. Det var det.”

Klassiska diktare som **Runeberg**, **Topelius**, **Franzen**, **Tawaststjerna** och **Mörne** återkommer ofta. Det gör även **Per Lagerquist** och **Bo Setterlind** och till och med **Nils Ferlin**. Men högst på dödslyrikens parnass vistas nu **Claes Andersson** med sina avskedsord för sörjande, som redan torde ha översatts till flera språk:

*Det vi saknar mister vi aldrig
Den vi älskat saknar vi alltid
Vi mister aldrig den vi älskat
Den vi älskat älskar vi alltid*

Jag kanske väljer, om jag ännu får vara med, **Frank Sinatras**: ”I did it my way”.

Särskilt hos äldre läsare förefaller nekrologerna ha ökat i popularitet. Kvalitetstidningar som *Helsingin Sanomat* knusslar inte med spaltutrymmet. Även om en nekrolog kan bida sin tid finns det dock en tidsgräns inom vilken en dylik artikel borde publiceras. Läsarna som är intresserade av dylikt stoff tillhör tidningarnas trognaste. De borde behandlas med förstånd.

I dag ligger nekrologen för fäfot åtminstone i finlandssvensk press. Manuskrift tvättas inte, ruskiga sakfel kan ingå i texten, och redaktionerna är otillständigt lata när det gäller att själva vaska fram bildmaterial. Ja, själva hanteringen och redigeringen är av helt likgiltigt slag. Inläst på ämnet är redaktören sällan.

Min egen nekrolog?

För att få med alla viktiga nyanser och samtidigt ta fram bemärkta och i några fall vägande medborgerliga insatser, för att porträttera en kulturmänskiska, kanske med lite prägel av renässansens intresse för historia borde jag få författa min egen nekrolog, nota bene efter att uppriktigt ha besvarat frågan om jag är värd uppmärksamheten. Då det knappast blir så undrar jag om någon skribent i Wiltmansk anda kunde briefas om det människoöde som är mitt?

Margareta Strömstedt har i en 100-årsantologi om *Grönköpings Veckoblad* citerat en av de märkligaste nekrologer i litteraturhistorien. Det är **Astrid Lindgren** som natten före ett stort kirurgiskt ingrepp på Sabbatsberg skaldar om den största gallan som någonsin blivit sedd såhär:

*Farväl, du satans galla
Nu har du djävlat nog
Nu ska här tagas avsked
I lidande och blog
Om inte du betett dig
Som ett förbannat få
Så kunde du fått stanna
Nu får du inte dä
Nu ryker du i vasken
På detta hospital
Så ligg då där och ångra
De plågor och de kval
Du har berett en annan
Som alltid har vatt snäll.
Farväl du satans galla,
Det är din sista kväll*

Något har vi gemensamt Astrid och jag! Vi saknar galla!

A close-up photograph of vibrant red leaves on a dark branch, set against a soft, out-of-focus background. The leaves are the central focus, with their serrated edges and rich color clearly visible.

Skicka in minnesrunor du skrivit till *minnesrunor.fi*

Minnesrunor.fi är den samlande webbplatsen för finlandssvenska minnesskrifter, nekrologer och minnesrunor. Här samlas på ett ställe minnesrunor över hädangångna finlandssvenskar, och personer nära knutna till finlandssvenskheten - varav ett urval årligen även publiceras i tryckt form i Svenska folkskolans vänner årsbok SFV-kalendern.

Grunden utgör de minnesrunor som sedan 1886 traditionellt publicerats i SFV-kalendern. Av detta material är minnesrunorna från 2004 och framåt kompletta, liksom andra som digitaliserats. Övriga runor är sökbara, med möjlighet att beställa avskrifter från SFV, som även upprätthåller webbsajten.

Föremålet för minnesrunan skall vara en svenskspråkig finländare, eller en annan finländare som gjort en viktig eller intressant arbets- eller frivilliginsats inom det svenska i Finland. Föremålet för runan behöver inte vara en känd eller berömd person. Minnesrunan skall vara skriven på svenska.

Skicka på redaktion@sfv.fi. Kom även ihåg att skicka en bild.

Minnesrunor

Holger Ahlskog

f. 23.6.1938

d. 16.6.2019

Holger Ahlskog är borta. Han förlorade kampen mot alla de sjukdomar som drabbat honom under årens lopp. När han i vintras drabbades av ytterligare en orkade han inte i längden kämpa emot. Utan att tappa sitt goda humör och utan att klaga måste han till sist ge upp.

Holger Ahlskog hörde till den generation som inte hade möjligheter att skaffa sig någon högre utbildning trots att begåvning fanns. Han tänkte därför bli moder näringen trogen och fick lantbruksutbildning vid Lannäslund. Han utbildade sig senare till seminör och i detta yrke kom

han att arbeta under många år i Karlebynejden. Hans förmåga att fungera som ledare ledde till att han blev vald till ordförande för seminörsförbundet som omfattade hela landet. Hans kunskap och kapacitet resulterade senare i att han blev anställd som chef för Kronoby Andelsbanks kontor i Nedervetil. Han hade varit på den posten endast ett år när han utsågs till ekonomichef för den kyrkliga samfälligheten i Kronoby där han arbetade tills han blev pensionerad.

Holger var intresserad av samhället och människorna. Det var därför naturligt att han ställde sig till förfogande för kommunala förtroendeuppdrag: Han satt med i Nedervetil kommuns sista fullmäktige och sedan var han invald i fullmäktige i Kronoby under många perioder. Han hade också många uppdrag i nämnder och kommittéer i kommunen.

Holger var en lågmäld och försynt person. Han var inte de stora åthävarnas man. Han var kunnig, pålast och initiativrik. När han uttalade sig med sin lågmälda stämma lyssnade alla. Han var en påverkare i allra högsta grad.

Men det var inte bara kommunalpolitiken han hängav sig åt. Han var också en föreningsmänniska. Han var mycket intresserad av idrott och kom därför att verka som ordförande i både IK Myran och IF Asarna. Han var stiftande medlem i LC Nedervetil, han har fungerat som ordförande i Kronoby Hjärtförening, SFP:s lokalavdelning och Nedervetil pensionärsklubb. Att räkna upp alla hans förtroendeuppdrag är för mig övermäktigt. Holger var mycket intresserad av vår dialekt och har en stor samling av gamla dialektord och dialektala uttryck som förekommit i vår nejd.

Holger var också musikalisk och begåvad med en god sångröst. I sina unga år var han under många år gitarrist och sångare i den populära orkestern Torero. Han har sjungit i många körer och uppträtt på otaliga tillställningar med sång till eget gitarrackompanjemang. Han var en god tolkare av Dan Andersson och Evert Taube, två av hans favoriter.

Holger var också en sällsynt trevlig sällskapsmänniska. Han hade ett till synes outtömligt förråd av historier och vitsar som han skickligt berättade. I hans sällskap blev tiden aldrig lång.

Holger Ahlskog lämnar ett stort tomrum efter sig. Han var under en lång tid en stötspelare i Nedervetil, en som man vände sig till och som man kunde räkna med att alltid ställde upp. Holger var en handlingens man som åstadkommit mycket och som därför lämnar många spår och minnen efter sig när han inte mera finns kvar. Nedervetil är en stor personlighet fattigare nu när Holger är borta.

Christer Forsström

Claes Andersson

f. 30.5.1937

d. 24.7.2019

FOTO: JOHANNES JANSSON

I bland lyssnar jag efter ljud i mitt hus vid Carpelansvägen 8 B. Tassar medicine licentiat Claes Andersson ännu omkring i huset där han bodde under sin tid som psykiater på Ekåsens sinnessjukhus? Eller börjar jag höra hans fjät först nu, då han har avlidit, ett år yngre än jag?

Anderssons tid i Ekenäs var lätt tumultarisk. Det ordnades kulturdagar i staden. Deras program och ambitioner väckte stor uppmärksamhet. På sjukhuset huserade ett ungt gäng medicinare, som gärna ordnade glada fester och upptåg.

När poeten, filosofen, musikern, kulturpolitikern, författaren och humoristen nu storstilat hyllas för ett till splittringen gränsande mångfaldigt livsverk, kommer jag att tänka på att en av den finländska urbanismens första sardoniska och träffsäkra skildrare har gått ur tiden.

De gjorde alla sitt genombrott på det dynamiska sextioalet. Vägvisare var sociologerna Erik Allardt och Yrjö Littunen, alkoholforskaren Klaus Mäkelä och kollegan Kettil Bruun, kriminalpolitikern K.J. Lång, socialpolitikern Ilkka Taipale och juristen Lars D. Eriksson. I kulisserna väntade redan Pär Stenbäck, Astrid Gartz och den tidigt bortgångne Marina Stenius. Många av dessa knöts samman av ett starkt engagemang i Novemberrörelsen, tanken om att alla är likvärdiga och beaktansvärda, också de som i decenniets stundom hyperstränga vintrar avled eller skadades svårt i den vidriga sömnen i sandlådor, under täcken av papp eller portgångar och trapphus där de jagades ut.

Claes Anderssons uppmarsch mot framgång i det en gång så stelfrusna finländska samhället hängde samman med saltomortal i läroverkens språk-

undervisning. Den dittills helt dominerande tyskan med sekellånga anor av tysk humanism och lärdom fick ge vika för engelskan, ett gemensamt språk som skilde USA och Storbritannien åt.

Engelskan blev sociologins och den politiska vetenskapens språk, popkulturens bärare och medium, *lingua franca* inom Pax Americana. Med engelskan i fortsatt högsäte tog dåtidens intellektuella, vetenskapsmän och konstnärer avstamp. Det gällde både influenser i vårt samhälle och ett vidgat nät av kontakter ut mot världen. De då aktuella namnen tog sig an både biståndspolitiken och medborgarnas rörelse mot kärnvapen. Claes Andersson säger i en av sina tidiga dikter någonting om att varje afrikan föds med en soppkniv mellan tänderna.

I sin övergång från sympati för socialdemokratin till en radikalare socialism kom Andersson att en gång för mig nämna den polske moralfilosofen Leszek Kolakowskis namn. Då anade jag att Claes skulle gå förlorad för den socialdemokratiska rörelsen. I diktboken *Samhället vi dör i* (1967) fick jag symbolisera avskedet i en dedikation:

Friberg for president! Hello Friberg
It's not where you belong, to have you Where you belong (Handslog)
Kan du se mig nu? Här är min hand
Följ med ett stycke. Nu stöter jag Rosen i din rygg?

Detta var alltså ett mildt hugg med partirosen i revisionistens rygg.

Han påstod också i dikten *Socialdemokratins dilemma (Tillkortakommanden 1981)*

”I min kamp mot kapitalismen står kapitalet på min sida”.

Kolakowskis inflytande gjorde att Claes Andersson aldrig kom att ansluta sig till kommunismen i Kremles version. Humanism kom att prägla honom både som Vänsterförbundets ordförande i åtta år och som kulturminister, där nya VF-ordföranden Suvi-Anne Siimes jagade bort honom från ett framgångsrikt uppdrag. Han blev det som Jörn Donner blev i Helsingfors, en politiker som var både kunnig och effektiv inom ett fält – kulturen – som det politiskt är ytterst otacksamt att odla.

I en politisk pamflett inför Vänsterförbundets seglats i våra onådiga farvatten, *Tjugo utsagor om samhället* skrev Andersson: ”Människan har blivit en dålig affär”. Han formulerade också ett bevingat ord, oerhört aktuellt i dag: ”Vi har inte ärvt jorden av våra föräldrar, vi har lånat den av våra efterkommande”.

Mina sista intryck av Claes Andersson uppstod av honom som ersättare i radioprogrammet *De Äldres Råd*. I de program där han medverkade sänkte sig ett slags ro över polemiken. Vi äldre lyssnade till honom med respekt och argumenterade sällan emot. I gengäld tyckte jag att han ibland var trögt rörlig och egentligen inte trivdes med någon från polemik.

För drygt två årtionden sedan fick jag ett slags revansch över Cladon. Han förlorade en match i tennis, som vi spelade i Akaba. Det glömde han aldrig.

Det är möjligt att Claes Andersson blir en odödlig författare i diktens svältfödda kanon. Hans uttalande om att det vi har älskat har vi aldrig mist, hör till dödsannonsernas poetik på båda nationalspråken. Som Shakespeares sonett.

Den utmynnar i tesen att så länge människan kan läsa, så länge lever du i min dikt. Citatet grosso modo, från *Shall I compare thee to a summer's day...*

Ralf Friberg

Ragnar Backström

f. 13.9.1927

d. 5.8.2019

En kulturpersonlighet har lämnat oss. Den aktiva skribenten och långvariga intendenten och ordföranden för Langinkoski-föreningen, Danmarks konsul, diplomekonom Ragnar Backström dog efter ett långt och innehållsrikt liv den 5 augusti 2019.

Ragnar föddes i Kyrkslätt den 13 september 1927. Barndomen tillbringade han på Thorsvik Gård, där hans far var inspektor. Under kriget deltog han i många dagsverken för krigsinsatsen, samt som soldatpojke bland annat i luftvärnet. Han har berättat om sin barndom, speciellt krigsåren, i flera skrifter.

Efter att ha avlagt diplomekonomexamen 1951 fortsatte Backström sina studier vid Berkeley-universitetet i Kalifornien som en av de allra första finska ASLA-Fulbright stipendiaterna. Kontrasten mellan efterkrigstidens Finland och Kalifornien var ofattbart stor, och gav honom en genuin förståelse för olika kulturer. Över 60 år senare höll han ett bejublat välkomsttal till amerikanska Fulbright-stipendiater i Sibelius-gymnasiet i Helsingfors, där han kunde berätta hur denna plats, då hans skola Svenska Lyseum, en natt träffades av en flygbomb.

En av de första arbetsplatserna efter returen till Finland 1952 fick han i expeditionsansen i Kotka, staden där hans fru Urda-Maria redan var rektor. I över 20 år jobbade han som lokal chef för Lars Krogius Ab med den finska trävaru- och pappersindustrin som kunder i landets största exporthamn. År 1973 blev han kallad till honorärkonsul för Danmark, vilket ökade hans redan starka nordiska intresse. I medlet av 1970-talet påbörjade han en ny karriär och

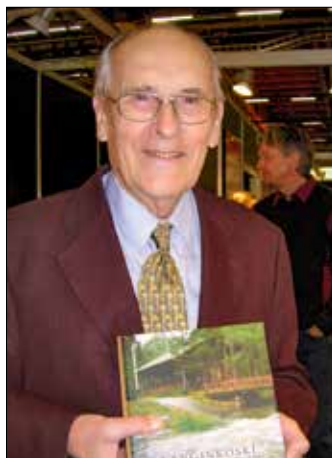

FOTO: BENITA AHLNÄS

verkade i 15 år som lärare i fyra skolor, bland annat vid Kotka svenska samskola och vid Kotka sjöfartsläroverk.

Tillsammans med sin kära fru Urda-Maria var Ragnar i decennier en av stöttelelarna i den svenska gemenskapen i Kotka-nejden, bland annat som ordförande i föreningen Svensk samling och senare som aktiv i de lokala pensionärsföreningarna. Många kommer ihåg hans medryckande anföranden, som han oftast kryddade med diablerer som han själv tagit.

Ragnar invaldes i styrelsen för Langinkoski-föreningen på 60-talet. Detta var början på hans intresse för den kejserliga fiskestugans mytiska historia. Snart fick han till uppgift att även lotsa stugans framtid som föreningens ordförande och museets intendent.

Den 1889 invigda fiskestugan inklusive inredningen var ett resultat av finska topparkitekters samarbete. ”Stugan blev inte en representationsvilla, utan det var kejsarfamiliens gömställe, där man fick vara sig själv”, påpekade intendenten ofta då han presenterade stugan. Den ryska kejsaren Alexander III och hans gemål kejsarinnan Dagmar besökte Langinkoski under fem somrar.

Vid Finlands självständighet övertogs stugan av staten, som inte hittade användning för byggnaden och den började förfalla. I sitt omfattande historiska verk, som publicerades 2009, påminner Backström att man på 1920-talet till och med föreslog att stugan borde rivas, eftersom den ansågs vara ett förödmjukande kejserligt minne. Efter insatser från Kymmenedalens museifolk öppnades fiskestugan som museum år 1933.

Langinkoski har besökts av kungliga från såväl Danmark som Sverige, men även av representanter för Romanov-släkten. Med hjälp av sina kontakter fick Backström tillgång till arkiven vid Peterhofs palatsmuseum och fick år 2006 den unika hedersuppgiften att lämna en blomsterkrans på kejsarinnan Dagmars grav, då hennes kista flyttades från Danmark till Peter-Pauls fästning i St Petersburg.

Den kejserliga fiskestugan är nu ett värdefullt objekt som förvaltas av Nationalmuseet. Ragnar, som varit intendent för museet i nästan 40 år, glädde sig mycket över att stugan nu är i professionella händer.

Ragnar Backström var till sin natur en upplysare: han hade i sina otaliga anföranden och tidningsartiklar en förmåga att på ett fångslande sätt berätta om historiska händelser. I flera år var han frilansande reporter bland annat för *Östra Nyland*, dessutom bidrog han till ett tiotal nordiska tidskrifter med över

ett par hundra artiklar om intressanta historiska händelser och platser, oftast med lokal anknytning till Kymmenedalen. Artiklarna kompletterades alltid med fotografier som han själv tagit.

Han var en aktiv medlem ibland annat Föreningen Pohjola-Norden, Lionsklubben och förstås Svensk samling i Kotka. Hans släktingar och vänner hade aldrig långtråkigt i hans sällskap. Speciellt lyckligt lottade var hans kära barnbarn, som fick njuta av hans positiva entusiasm och aldrig sinande berättelser, som han alltid lyckades anpassa till åhörarens nivå. Hans skriftliga och fotografiska produktion var betydande, och även kommande generationer kan lära sig av hans pedagogiska insatser. Som en godmodig och alltid vänlig personlighet var han en verklig *Grand Seigneur* – en klassisk gentleman.

Magnus Backström

Bror Borgar

f. 3.3.1918

d. 22.5.2019

FOTO: JOHANNA SLOTTE DUFVA

Prosten Bror Borgar dog den 22 maj i Åbo i en ålder av 101 år, äldst bland vår kyrkas präster. Han hörde till en präst-generation som har satt speciellt djupa spår i vår lutherska folkkyrkas nyare historia, de så kallade vapenbrödrapräster. Ute vid fronten hade dessa präster stått sida vid sida med män av folket och med dem delat krigets hårda verklighet, bistått sårade, tröstat döende kamrater, tagit hand om stupade och skrivit deltagande brev till de anhöriga.

När kriget var över frågade sig dessa präster om det inte ska vara möjligt att i fredstid leva och verka lika nära folket som under de hårda krigsåren. Man inte bara frågade utan skred till verket och tillsammans med ansvarskännande lekmän började man utveckla en vittförgrenad verksamhet med nya former av diakoni, själavård och inremission: familjerådgivning, sjukhussjälavård, närmanden till arbetslivet och arbetarrörelsen, nya former av arbete bland barn och ungdom, insatser inom radio, tv och tidningar samt församlingskampanjer med hembesök och stora möten. Efterkrigsåren blev sålunda en tid med djärva tankar, stora inspirerande visioner om en kyrka och ett församlingsliv nära folket och dess vardag, en tid av optimism, framtidstro och handlingskraft.

Bror Borgar upplevde kriget både som officer och som snabbutbildad militärpräst. Han blev sedan en ypperlig representant för den anda och den initiativkraft som präglade det kyrkliga återuppbyggnadsarbetet. Detta blev han som inspirerande skolungdomspräst, som en av pionjärerna för lägerskriftskolorna i vårt land, som folkhögskolerektor i Houtskär, som direktor

för Församlingsförbundet och stiftsrådet i Borgå stift, som chefredaktör för *Församlingsbladet* och dess efterträdare *Kyrkpressen*, vilken han var med om att starta. På samma linje låg hans många och långa insatser inom arbetet bland krigsveteranerna. I samma anda kom han också att engagera sig inom kommunalpolitiken och i en mängd olika organisationer på såväl lokal- som riksnivå.

Med sin ljusa personlighet och positiva livinställning, grundad i hemmets och hemtraktens kristna tro och tradition, hade Bror Borgar speciella förutsättningar att ta del i och på flera områden leda förnyelsen inom sin kyrka. Hans stora idrottsintresse — bland annat hade han spelat bandy i Vasa IFK på mästerskapsserienivå — bidrog säkert till hans förståelse särskilt för de unga och deras livssituation. En praktisk läggning och ett gott omdöme gav honom en sällsynt förmåga att inse vad som bör göras i olika situationer, det må sedan ha gällt kyrkliga eller kommunala frågor eller båtar och motorer.

Vi är många som har fått starka livsavgörande intryck och impulser av Bror Borgar.

Han efterlämnar ett arv och ett testamente som handlar om framtidstro och trygghet, mål och mening i en tid av vilshenhet och pessimism av olika slag. Särskilt förpliktande är det arv som visar hur en djup förankring i biblisk tro kan leda till en sund och sann medmänsklighet i en värld av hårdhet, diskriminering och murar.

Bror Borgar sörjs närmast av sina tre barn med familjer samt sin syster.

John Vikström, ärkebiskop emeritus

Jörn Donner

f. 5.2.1933

d. 30.1.2020

FOTO: RABBE SANDELIN

Nyårsskiftet var grymt för den finlandssvenska litteraturen. Alla läsare förlorade någon för dem betydelsefull författare. Den sparsmakade medelhavsforskaren Leif Salmén gick bort 67 år gammal. Den tumultuariska författaren Claes Andersson kallades till sina fäder efter en roande, oroande och mångskiftande karriär. Och kamraten från juli månad i sjukrummet i Mejlanstornet, Jörn Donner, avslutade en heroisk kamp, inte enbart mot en plågsam sjukdom, likt hydran med många tentakler.

Jörn Donner förde en enveten kamp mot själva döden som sådan. Han nynnade inte med i *Nos habebit humus*. Den långa marschen mot evigheten kantades av protester och visioner om att hälsan kanske kunde bli bättre. Under den sista hösten blev mantrat om att trots allt kunna överleva – med läkarnas hjälp – en vandringsstav mot det obevekliga slutet.

Inte ens den meriterade professorn Henrik Meinander, med sin första bakgrund i idrottshistorik, har i idrotten hittat en ingång till personligheten Jörn Donner. Jörns fysiska övningar genom hela livet är dock en förklaring till att han förmådde så mycket under en lång tid – hela livet ut.

Idrotten var för Jörn Donner en vital ingrediens för att kunna behärska sitt liv. Han var noggrann med att ta till vara möjligheterna till squash i New York, att utnyttja Campementshallen i Stockholm, att hitta Sagene squash center i Oslo eller hallen i Hyvinge. Som junior vann Jörn en bronsmedalj i bordtennis bland de svenska gymnasisterna i Helsingfors.

Hans stil i bollsporterna var inte elegant. Han finslipade varken teknik eller

taktik. Däremot lade han i dagen en obändig energi, en uthållighet utöver det vanliga och en så seg tåga, att man stundom kunde bli varse ett grönaktigt lödder i hans mungipa. En förlust var inte trevlig. Donner har genom hela sitt liv varit något av en fighter, men han kunde ge vika om hans casus visade sig vara mycket impopulär eller rentav omöjlig.

Redan i minnesteckningarna över Jörn Donner får läsaren en nyanserad bild av den förmenta rucklaren Donner. I motsats till en bohemisk profil har han framstått som en väl organiserad person. Tidig väckning, morgonkaffe, tidningar och marsch till arbetsbordet, senare med datorn som en förhatlig skrivmaskin. Efter dagens pensum kunde det bland vänner bli en klassisk dry martini (sällan två) – shaken not stirred – och vin till maten. Som var färsk fisk. Om man var en särskilt guterad gäst kunde det vankas Jörns variant av medelhavets fisksoppa. Det gastronomiska budet var absolut. Råvarorna skulle vara fräscha. Djupfrost kunde i brist på bättre tolereras. Kött på bordet var en sällsynthet.

Jörn Donner utförde ett sällsynt, kraftfullt och dynamiskt livsverk. Ett augiasstall som han med stora svårigheter spolade rent var den inhemska filmproduktionen. Yngre än 20 år gammal gav han ut en pamflett med Martti Savo om ”våra filmproblem” – finländsk film måste vara någonting annat än bygderomanser och tafatta soldatfarsor. I trettiotalisternas efterföljd försökte han vädra ut en inkrökt, nationalistisk och borgerlig berättartradition.

Men framförallt försökte han öppna Finlands av retorisk smuts igengrodda fönster mot Europa. Donner tillhörde den generation vars medlemmar försökte montera ned gamla barrikader. Han gjorde det med besked och stor kunnighet om kulturella, litterära och cinematografiska strömningar i Europa. Detta gällde även politiska och ideologiska strömningar. Redan som pojke följde han med händelserna under andra världskriget.

Jörn Donner kunde aldrig beskrivas som en programmatisk nordist. Han levde som en nordbo särskilt under tiden som verkställande direktör för svenska filminstitutet. Äktenskapet med Jeanette Bonnier bekräftar att han var hemtam i kretsarna kring Nedre Manilla. Och Abbe Bonnier var en uppskattad vän. Jörn sörjde djupt då Jeanettes dotter Maria i tonåren omkom i en idiotisk bilolycka utanför Norrtälje.

Mig veterligen eftersträvade han inte någon plats i Nordiska rådet eller någon ledande position i Nordiska ministerrådet. Gnetiga politiker – många

danska – gjorde att samarbetet mellan regeringarna kändes futtigt och småskuret. Norden tedde sig mera som en hemmaplan. Bland förläggarna var han en känd person och bland otaliga seminarie- och kongressarrangörer var han anlitad in i det sista.

Hans lätt distanserade förhållningssätt till ”det nordiska” kan ha varit släkt med att han också kände en viss aversion mot det hurtfriskt finlandssvenska. Dock skänkte han en förpackning finlandssvensk poesi till alla svenska skolor! *Noblesse oblige!*

Det är en sliten kliché att påpeka, att Jörn Donner var en omöjlig hoppjerka. Han sägs ha varit sitt eget parti. Men som man har påpekat: han lämnade aldrig sitt parti mitt i en mandatperiod.

Det spännande med denna polyhistor – vår främsta europé under 2000-talet – var att hans intresse och aktivitet var så mångskiftande: från riksdagen och dess förnämaste två utskott, grundlagsutskottet och utrikesutskottet, till kulturnämnden i Helsingfors och revoltförsöket i Ekenäs. *Vårt Ekenäs* blev ett mandat från drömgränsen att krossa Svenska folkpartiets enkla majoritet. Liksom i Helsingfors förblev också hans förslag om att förkovra Ekenäs – trots sin framsynthet – i allmänhet orealiserade.

Hans ande kommer ännu länge att promenera från Norra Kajen – som ett slags Balzac – till Gamla saluhallen. Han förstod sig aldrig på Hagnäshallens jordbundna charm. Han var *noli me tangere*.

Under sitt liv hann Jörn Donner bli belönad med en hart när otrolig mängd kulturpris, och hans litterära produktion omfattar kring sjuttio titlar. Han kommer att förbli aktuell en lång tid framöver. Han skulle bli glad om det postuma ryktet någon gång skulle dyka upp på pressens löpsedlar – ty sådan var han.

Ralf Friberg
(bekant och vän under sex decennier)

Jerker A. Eriksson

f. 22.10.1931

d. 19.10.2019

När fil.lic. Jerker A. Eriksson gick bort i oktober 2019 förlorade landet en föregångsman inom filmkritiken, en central gestalt inom finländsk filmkultur och en framsynt, liberal chef för filmcensuren. I *Hufvudstadsbladets* notis om Erikssons bortgång beskrevs denna viktiga sida av hans liv, liksom i Antti Alanens minnesruna i *Helsingin Sanomat* (25.10.2019). Vad färre visste var att Eriksson var en lärd medeltidshistoriker. Han inledde sina studier i historia vid Helsinglors universitet vid en tid då historia var mer eller mindre medeltidshistoria. Den senare av hans två lärare, Jarl Gallen, bedrev en modernare form av medeltidsforskning. Eriksson, som inte ville göra sin första lärare Erik Anthoni besviken, höll sig i första hand till dennes paradigm, som var en slags ”fortidsgenealogi”.

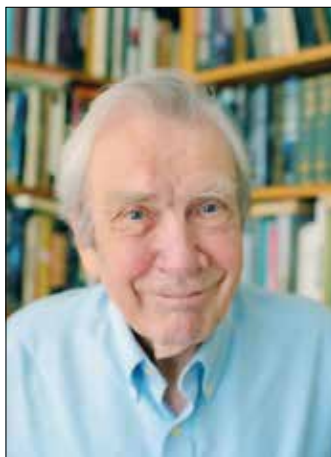

FOTO: HELEN KORPAK

Kring 1960 var Eriksson både en skarp filmkritiker och en flitig medeltidsforskare. Han var finländsk rapportör för huvudtemat Frälset vid Nordiska Historikermötet i Köpenhamn – den viktigaste och största historikerkonferensen i Norden under denna period. Senare framlade han i Stockholm långa avsnitt av sin licentiatavhandling om häradshövdingari Finland i slutet av 1500-talet. Mottagandet var positivt och han uppmanades att snarast möjligt ställa sig i katedern.

Varför blev det ingen disputation? Jag har inga patentsvar på frågan. Brisande förmåga var det inte. Han var en flitig och noggrann forskare.

Han var mycket beläst med djupa insikter om framför allt USA:s, särskilt sydstaternas, historia och den amerikanska litterära kretsen, som kallas The

Fugitives. Åren 1959–60 tillbringade han i USA vilket ytterligare stimulerade hans intressen för historia, film och filmhistoria.

Filmforskaren Peter von Bagh berättade att han i sin ungdom brukade stiga tidigt upp för att kasta sig över Jerker Erikssons recensioner. Fulbrightforskaren Robert Crunden sade att Jerker Eriksson var nästan den enda i Finland man kunde diskutera Amerika med.

Själv arbetade jag tillsammans med Jerker med boken *Mannen i kolboxen. John Reed och Finland*, som vi gav ut 1979. Det var som att skriva en deckare. Jag har aldrig haft så roligt som arkivforskare.

Jerker Eriksson ville inte stå i rampljuset. Glad och inspirerande trivdes han bäst i kretsen av goda vänner, vilka han var ytterst lojal mot.

Max Engman

Katie Eriksson

f. 18.11.1943

d. 30.8.2019

”*M*änskligheten skulle vara mycket fattigare utan de människor som har varit beredda att ta risker mot skyhöga odds”.

Dessa ord är skrivna i ett av förorden till en av professor emerita Katie Erikssons många böcker. Som en av pionjärerna i vårdvetenskap i de nordiska länderna kom hon att föra en outtröttlig kamp mot de till synes hopplösa oddsen – att bana väg för ett helt nytt vetenskapsområde. Hon inledde sin akademiska karriär för över 30 år sedan och hon ägde redan från början förmågan att tänka stort och att tänka fritt.

Hennes strävan var att utveckla en självständig vetenskap om vårdande och i samklang med denna strävan kom hon även att utveckla en idag internationellt känd vårdteori. Möjligheten att utveckla en unik vårdvetenskaplig utbildning fick hon när hon 1986 kallades att planera den finlandssvenska hälsovårdskandidatutbildningen vid Åbo Akademis pedagogiska fakultet i Vasa. Redan under åren 1975–1986 när hon var rektor för Helsingfors svenska sjukvårdsinstitut och inledde en sjukskötartutbildning i samarbete med Helsingfors universitet skissade hon de första konturerna till akademisk vårdutbildning. 1987 inleddes den akademiska vårdutbildningen och samma år utsågs Katie Eriksson till tf. professor i vårdvetenskap för att sedan bli ordinarie professor år 1993. Hon innehade under åren 1993–1999 även en professur vid Fakulteten för medicin vid Helsingfors universitet, där hon var docent sedan 2001. Hennes målmedvetna strävan att utveckla en ny vårdvetenskaplig inriktning avspeglades i all utbildningsplanering, undervisning och forskningsinriktning

FOTO AIRAKSINEN

och inte minst i alla hennes talrika publikationer. Hon ville förena originell och nyskapande grundforskning med en levande praxis och hon ville bidra till verkliga framsteg för vården i tiden. Det unika undervisningsprogrammet i vårdvetenskap lockade till sig studerande från hela Norden. Institutionen för vårdvetenskap kom att bli en plats dit otaliga studerande och doktorander sökte sig och Katie Eriksson kom därför under sin tid som professor att handleda ett femtiotal doktorander fram till doktorsexamen. Hon var en mycket populär gästföreläsare i hela Norden och oräkneliga var hennes uppdrag som opponent vid såväl de finska som de nordiska universiteten. Professor Eriksson värnade om det nordiska samarbetet och hon utsågs år 1998 till hedersdoktor vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och vid Karlstads universitet år 2013. Hennes digra arbete för vårdvetenskapen har belönats med olika priser och medaljer. Katie Eriksson var inte bara en förgrundsgestalt och ledare. Hon var en medmänniska i ordets sanna betydelse. Hon hade ett skarpt intellekt, en förmåga att se väsentligheter och hon hade förmågan att få människor att känna sig välkomna och inbjudna. Som professor satte hon alltid sina studerande i första rummet. Katie hade en förmåga att engagera och framförallt övertyga, vilket gjorde henne till en respekterad föreläsare. Hon var en eldsjäl, kunnig och påläst och hon hade en förmåga att inspirera både studerande och medarbetare att sikta långt och att söka djupt. Katie var till naturen hjälpsam, generös och genuin och hon hade ett lekfullhetens drag som lockade till många glädjefyllda skratt.

Vi saknar en kollega och nära vän.

Lisbet Nyström, Docent, Åbo Akademi
Ingegerd Bergbom, Professor emerita, Göteborgs universitet
Dagfinn Nåden, Professor, OsloMet - storbyuniversitetet

Sture Gadd

f. 4.8.1945

d. 30.1.2020

En humanist i ordets vackraste bemärkelse har avlidit. Hans sista år för-mörkades av sjukdom och han dog i svi-terna av en lunginflammation.

Världsmedborgaren Sture bodde hela sitt liv i Helsingfors centrum, men hans blick nådde långt ut över Tölös och Röd-bergens horisont. Hemma på hans vägg hänger en världskarta där han nålat in alla länder han besökt – långt över 40. Som utrikesredaktör på *HBL* reste han mycket. Han har skakat hand med Saddam Hussein och varit bordskavaljer åt Vanessa Redgrave, och han har bland annat bekantat sig med ett flertal utvecklingssamarbetsprojekt i Afrika.

Sture var ingen dussinmänniska. Han älskade att provocera och kunde argumentera för sin sak. Han kunde vara bitsk och hade blick för sin motståndares svaga punkter som han obönhörligt riktade in sig på. Men han högtade sina motståndare, och lät inte olika åsikter förhindra en god vänskap.

Redan i ungdomen gick han sin egen väg. När hans studiekamrater ockuperade Gamla studenthuset, gick han som styrelsemedlem i studentkåren på middag klädd i frack. Han var också chefredaktör för *Studentbladet* 1969–1970.

Sture lät sig inte lockas med i tidens vänsterradikala ungdomsrörelse på 70-talet, men många av dess progressiva demokratiska värderingar omfattade han i hela sitt liv.

Genom sina släktrötter i Viborg var han aktiv inom Östra Nylands nation.

Hans juridikstudier ledde in honom på journalistbanan som sommarvikarie på *HBL*. Där stannade han till sin pensionering, med undantag för några år på

70-talet då han var lärare i praktisk journalistik på Svenska social- och kommunalhögskolan. För sina studerande betonade han vikten av att i första hand vara medmänniska – journalistiken kom i andra hand. Många kolleger minns både hans generösa uppmuntran och hans kritiska intellekt.

Sture var ordförande för Finlands svenska publicistförbund 1979–1984 och 1986–1987.

Förutom som nattchef och utrikesredaktör verkade han i många år som ledarskribent specialiserad på utrikesfrågor.

Bäst minns läsarna kanske hans Idag-kolumner, som alltid hade en personlig, egensinnig vinkling med tuggmotstånd. Där kom också hans humana och demokratiska värderingar till uttryck, tydligt och ibland på tvärs med Svenska folkpartiets högerfalang.

I fyra perioder (1996-2012) satt Sture i Helsingfors stads fullmäktige som obunden SFP-medlem. Han hade ingen synlig position, förutom som direktionsordförande för Arbis, men påverkade aktivt diskussionerna inom SFP-gruppen.

För sina vänner och många gudbarn betydde Sture mycket: han var mån om sina nära relationer till både gammal och ung och han var en god och empatisk lyssnare. Hans allmänbildning var beundransvärd. Han kunde berätta historier om både stort och smått och han hade charm och humor.

Bakom hans ibland sarkastiska uppsyn fanns en stor medkänsla och värme, en inlevelseförmåga i andra människors liv och bekymmer och ett glatt intresse när det gick bra för dem.

Han sörjs innerligt av sina syskon, sin släkt samt en stor och mångskiftande skara vänner.

*Tua Ranninen, nära vän
Pia Ingström, brorsdotter*

Johan Johnson

f. 5.5.1950

d. 30.10.2019

Johan ”Janne” Johnson avled den 30 oktober 2019. Han var en ovanligt gästfri och vänsäll människa. Janne föddes i Vasa den 5 maj 1950 där han blev student år 1970. Redan under skoltiden var han aktiv på många sätt, som ordförande för skolans konvent och för Kristliga gymnasistgruppen. Han sjöng och lärde sig tidigt spela gitarr. Med sin keyboard fungerade han både som orkester och solist bl.a. på Vasa Express.

En viktig del av sitt liv tillbringade Janne i Åbo. Vid Åbo Akademi studerade han från hösten 1971, med nationalekonomi som huvudämne. Där började han och Marianne, född Staffans, sitt liv som gifta år 1973. För hans aktiva läggning räckte inte studierna till. Han startade en rad företag, butiken Musik & Foto och en tillverkning av reklamskyltar för bilar. Han var utredningssekreterare för Studierådet vid ÅA. Jag var samtidigt ordförande och så började vår vänskap. Det var en tid då vi studenter krävde allt större inflytande.

Som första, och uppskattad, chef för Akademiska bokhandeln i Åbo 1982–1992 blev Janne känd också i det finska Åbo, bl.a. genom författarträffarna. Han hörde till initiativtagarna när Konstens natt första gången arrangerades i Åbo år 1990.

Med Marianne fick han tre söner, Mikael, Mathias och Patrik. Vi var många som fick njuta av deras gästfrihet i egnahemshuset i Storheikkilä. Ofta var det flera tiotal gäster kring bordet. Rätt tidigt skaffade de en långfärdsbåt, först en mindre, sedan en större motorseglare. Den fick namnet MaMaMiJa och var tillräckligt stor för att härbärgera hela familjen plus ofta gästande medpassagerare.

FOTO: NORA KITINMÄKI

Under senare delen av 90-talet flyttade familjen Johnson till Esbo. Janne hade blivit verkställande direktör på Schildts förlag år 1992, och pendlade de första åren. Förlaget växte under hans tid. Men bokförlagen mötte stora utmaningar. Digitaliseringen satte in med kraft. Inte minst läroböckerna för de svenskspråkiga skolorna krävde nya lösningar. När Schildts och Söderströms fusionerades 2012 fick Janne dra sig tillbaka. Han berättade aldrig om bakgrunden till de, för många inblandade, omvälvande händelserna. Men jag hade en känsla av att den processen satte djupa spår i hans själ. Efter detta kom han att speciellt värdesätta uppdraget i styrelsen för Svenskt Militärhistoriskt Biblioteks förlag i Sverige.

Efter år 2002 gick Janne och hans första hustru skilda vägar. Han fann en ny livskamrat i Marina Johansson. De gifte sig sommaren 2007 i Bromarv där de köpt huset Villa Solbacken. Vi som gästade också det här hemmet har kunnat ana en varm gemenskap och ett samförstånd som man skulle unna alla äkta par. Med Marina utökades familjen med hennes två nästan vuxna pojkar, Jan och Stefan. Också i Bromarv var Janne aktiv. Han ordnade bokaftnar, arrangerade olika programaftnar. Janne lät göra en stor tillbyggnad till huset, med plats för mindre konserter. Takhöjden i den nya salen gjorde att en julgran på över fem meter fick plats, påpekade han förnöjt. Kring granen fick inte minst hans fyra barnbarn som föddes under de senare åren av hans liv plats.

Jannes musikintresse var brett. Han gav ut en viskasset på 70-talet med Trio con Brio, och en rad CD-skivor under Helsingforsåren. De senare med gruppen The Diktyon Five. Visans vänner har följt honom genom livet. Genom åren var han medlem i en lång rad körer, Sångens vänner, kammarkörerna Cantate, Melos och Novena, Grankulla kammarkör, Esbo motettkör och Bromarf kyrkokör. Vid sin död var han viceordförande för Finlands svenska kyrkosångsförbund.

Janne motionerade regelbundet hela sitt vuxna liv, med simning, tennis och badminton. Ändå ville inte kroppen hålla för hans intensiva livsföring. Efter en kort sjukhusvistelse fick han somna in.

För en Åbobo känns det bra att Jannes sista offentliga framträdande skedde i Åbo. Vid Konstens natt i augusti lyssnade vi till den trubadur som vi kände igen. Det var ett avsked helt i Jannes anda.

Tage Kurtén, vän och gufar i familjen

Gunilla Josefsson

f. 30.7.1939

d. 15.8.2019

Gunilla föddes i Vasa 30 juli 1939 in i en familj med musiken som ständigt närvarande element. Båda föräldrarna var lärare och om hennes pappa Selim Segerstam kan man läsa att han var en central folkbildare inom musiklivet i Svenskfinland från 1920-talet fram till senare hälften av år 1963. Detsamma kan man med fog också säga om Gunilla; hon har varit en central person inom musiklivet i hela Svenskfinland, framför allt i Västnyland.

Från Vasa flyttade familjen Segerstam till Helsingfors och 1957 kom Gunilla till Ekenäs för att utbilda sig till folkskollärare vid Ekenäs seminarium. Där träffade hon sedan sin livskamrat Hans-Ole Josefsson.

Gunilla fortsatte med studier till musikpedagog, bland annat i Stockholm, och det är just hennes musikpedagogiska gärning som lämnat djupa och värdefulla spår i Västnyland och i Svenskfinland. I Sverige deltog hon också flitigt i babyrytmkurser och höll sedan ett sjuttioal egna kurser i Svenskfinland, gav ut skriften *Babyrytmik – vad är det* och gjorde dessutom två CD-skivor med små sånger och rörelselekar som småbarnsföräldrar kan använda. ”Sjung och lek med ditt barn” var hennes motto.

Gunilla var en mästare på att ordna musikkurser och konserter. Under 1970-talet hölls nästan varje sommar en körvecka i Västnyland, där unga och äldre sång- och musik-intresserade samlades och musicerade tillsammans. Maken Hans-Ole stod för den administrativa ledningen, medan Gunilla var den musikaliska ledaren och inspiratören tillsammans med andra dirigenter

och pedagoger. Vi var många som fick en gedigen musikfostran under de glada sommarveckorna på 70-talet.

Många är också de körer som Gunilla grundade och dirigerade. 1961 grundade hon ABC-kören, en liten blandad kör som till större delen bestod av lärare och lärar-studerande. Kören flyttade 1974 med lärarseminariet till Vasa. 1973 var Gunilla med och grundade Västnyländska Kammarkören som hon sedan framgångsrikt ledde fram till 1988. Det var 15 år fyllda med körsång, kördans, skivinspelningar och turnéer. 1970 startade Gunilla Ekenäs församlings flickkör, dit jag kom som en ivrig tioåring. Hon blev samtidigt min pianolärare och övertalade min mamma att köpa ett piano, eftersom hon i mig såg en intresserad och musikalisk elev. Jag är henne evigt tacksam för att hon på sitt uppmuntrande och entusiastiska sätt visade mej vägen in i musikens värld.

Sånggruppen Vitraé, som grundades 1981, blev den tersettdär Gunilla, Katarina Kvarnström och jag kom att sammanflätas till en livslång syster-gemenskap. Under de nästan trettio aktiva åren som Vitraé sjöng och turnerade var det oftast Gunilla som stod för tersettdarrangemangen. Vi hann göra många turnéer både i Finland och utomlands, och vi medverkade ett flertal gånger i TV-program. Gunilla såg också till att Vitraé dokumenterades på kassetinspelningar.

1989 insåg Gunilla att det var nödvändigt att starta en flickkör för ungdomar för att, som hon i ett brev skrev, ”föryngra” musiklivet i Ekenäs. Körens namn blev Girls och här lät Gunilla sin underbara kreativitet och musikaliska entusiasm blomstra då det gällde repertoar och konsertupplägg. Girls varumärke var sångarglädje och härligt fräscha körfamträdanden. Gunilla var dirigent för kören fram till 1997. Andra körer som Gunilla också grundat och lett är bland annat barnkören Lilla Västanvinden 1986–1999, projektkören Kungsvägens kör 1991–1996 och damkören Aurea 2001–2003. Ytterligare är värt att nämna att Gunilla också varit dirigent för damkörerna i Hangö och Ekenäs, maskörerna i Karis och Ekenäs samt för soldatkören vid Nylands Brigad. Hon fungerade också som förbundsdirigent för lågstadiekörerna vid sångfester under 1980-talet och för damkörerna inom Finlands Svenska Damkörsförbund 1988–1996.

Gunillas meritlista som körledare är oändligt lång. Därför belönades hon givetvis också med många förtjänsttecken inom Finlands svenska sång- och musikförbund och Västra Nylands sång- och musikförbund. Hon förlänades

också Svenska folkskolans vänners Hagforsmedalj och erhöll Ekenäs stads kulturpris 1996. 2013 utsågs hon till hedersmedlem i Finlands Svenska Damkörsförbund.

Utom den musikaliska ådran hade Gunilla också en stark känsla för att skriva. År 2002 utgav hon boken *Minnen från Semitiden*. Dessutom skrev hon dikter, av vilka hon också tonsatte några och många var de dokumentationer och tävlingsbidrag hon sände till Folkkulturarkivet. Amatörteater hörde också till hennes intressen. Som ”Gammelmaja” innehade hon en av huvudrollerna när Raseborgs Sommartheater uppförde *Stormskärs Maja* år 1994.

Karaktäristiskt för Gunilla var att det ständigt föddes idéer om nya projekt och konserter och här var maken Hans-Ole det bollplank hon behövde då alla de många tankarna måste få prövas och kanske ibland omarbetas en smula. Ända med i Gunillas sista andetag fanns Hans-Ole tryggt vid hennes sida och när hon nu har gått vidare till andra sidan är jag säker på att hon redan har samlat en änglakör som hon lyckligt leder och inspirerar. Den dikt av Bo Setterlind som Hans-Ole delgav oss vid Gunillas jordfästning beskriver henne så väl:

*Att sjunga i kör,
att bygga en värld tillsammans
en värld av sång för andra,
att mitt i allvaret
kunna leka med varandra
i stämningar, i klanger
en själarnas gemenskap
klädd i sköna toner
det är att leva, det är harmoni*

*Monica Henriksson, musikpedagog och körledare,
och en av dina många elever och korister som du inspirerat*

Finlands svenska sång- och musikförbund har grundat en minnesfond för Gunilla och inbetalningar kan göras på konto FI73 4970 1010 7203 04 / Gunilla Josefssons minnesfond.

Arla Margareta Klockars

f. 28.12.1927

d. 21.7.2019

Arla Margareta Klockars avled i en ålder av 91 år. Arla föddes som nummer tre i en med tiden sjufaldig syskonskara. Föräldrar var Wilhelm och Judit Österholm (f. Portin).

I barndoms hemmet på Pedersesplanaden rådde en pratsam, munter och livlig anda, och villalivet i Fäboda gav ytterligare glädje i livet. Arla deltog flera somrar i skördearbetet på morbror Ruriks gård i Knöusa i Lepplax och under hela sitt liv framhöll hon betydelsen av bondens arbete.

Efter studentexamen från Jakobstads svenska samskola blev det studier i tyska vid Helsingfors universitet. Giftermålet med dipl.ekon. Ola Klockars från Gamlakarleby förde Arla tillbaka till hemstaden. Det lyckliga äktenskapet skulle vara i 60 år, Ola avled 2009.

Omsorgen om hem och familj var för vår mamma ett heltidsarbete som hon utförde med stor ansvarskänsla och gott humör. På 60-talet började hon alltmer ta emot uppgifter och uppdrag utanför hemmet. I Folkhälsans regi var hon med och startade och övervakade under många år lekparksverksamheten i staden. Hon var aktiv inom Jakobstads Kvinnliga Gymnastikförening (JKG) och hade ansvar för gymnastiktesten i Jakobstad 1968. Hon ledde egna grupper, både för barn och vuxna, småningom också för pensionärer inom Jakobstads arbetarinstitut – de sistnämnda ännu när hon var en bra bit över 70 år. Hon fungerade också som timlärare i gymnastik och hälsolaära vid Yrkesskolan i Jakobstad under många år.

Mamma Arlas aktiva engagemang, kombinerat med hennes glada och utåt-riktade personlighet, ledde ibland till repliker som ”Jamen, är du Arlas dotter/son, ja, henne känner jag!” Arla hade ett stort intresse för musik, speciellt den klassiska, och var både körsångare och en duktig pianist. Hon gav piano-
lektioner, hon ackompanjerade själv sina gymnastikgrupper på piano och verkade som organist i Rebeckalogen Ebba Brahe. Om man ville ha svar på frågor om kompositörer och musikstycken kunde man alltid ringa och fråga mamma. Detta var naturligtvis före internets tidevarv.

Arla var också en skicklig skribent både när det gällde faktabaserade och mer personliga texter. Folkkultursarkivet efterlyste på 80-talet berättelser och uppgifter om hur människorna levde förr i tiden och Arla levererade den ena digra textmassan efter den andra. Den intressantaste läsningen för oss barn handlade om uppfostran på 1950- och 1960-talet. Otaliga är de underhållande och tankemässigt intressanta kåserier hon publicerade både i *Jakobstads Tidning* och i *HBL* under signaturen Arla.

Mamma hade ett aktivt och innehållsrikt liv. En stor skara barnbarn och en ökande mängd barnbarnsbarn gav henne stor glädje. De sista åren började hennes hälsa vackla men det viktigaste blev kvar – hennes vänliga och glada personlighet.

Vi barn minns henne med stor värme och saknar den mamma som gav oss livsglädje, stimulans och trygghet.

Marika Slotte

Mats Klockars

Gunilla Klockars-Othman

Kristian Klockars

Mats Börje Kockberg

f. 25.10.1950

d. 30.3.2019

Mats Börje Kockberg avled i en plötslig sjukdomsattack i sitt hem på Skåldö i Ekenäs skärgård. Han blev 68 år gammal.

Ett framträdande drag hos Mats var hans förmåga att ändra kurs när det behövdes. I gymnasiet vid Svenska Normallyceum ”Norsen” började han på matematiklinjen, men bytte snart till språklinjen.

Han inledde sina studier vid Hanken, men bytte snart till historia vid Helsingfors universitet där han blev hum.kand. Hans intresse för samhällsfrågor väcktes redan i mitten av 1960-talet, inledningsvis inom ramen för SFP och Svensk Ungdom, där har

snabbt steg i graderna. Mycket snart bytte han dock till Samlingspartiet, trots sitt svenska modersmål, eller kanske just därför.

Mats gjorde karriär på många plan, inledningsvis som journalist vid FNB, chefredaktör för *Forum för Ekonomi och Teknik* och *Frisk Bris*. Journalistiken var ett yrke han aldrig lämnade helt. Skrivandet hörde samman med hela hans väsen. Mats Kockberg var oerhört beläst. Sin värnplikt fullgjorde han vid mogen ålder och tjänstgjorde de sista månaderna som officersaspirant vid Huvudstabens informationsavdelning.

Under några år på 70-talet var Mats Kockberg sekreterare för internationella ärenden på Samlingspartiets partibyrå. I den rollen deltog han också vid FN:s generalförsamling. Under denna period blev han bekant med Gösta Bohman och Carl Bildt samt med den tyska förbundskanslern Helmut Kohl, för vilken Mats kände mycket stor respekt, kanske rentav beundran. Mats sista internationella engagemang var Som konsul för Dominikanska republiken.

Bäst känner vi Mats Kockberg som grundare och vd för konsultbolaget Interpersona Ab som specialiserar sig på styrelse- och management audits, rekrytering och coaching. Vägen dit gick via Uusi Suomi-bolaget där han bistod till omdaning av *Kauppaliehti*, samt som vd för Scandinavia Service School. Det skulle visa sig att Interpersona blev mer än bara ett jobb, där blev Mats bekant med den viktigaste personen i sitt liv – Nina Henricson.

Mats Kockberg var en aktiv föreningsmänniska med flera styrelseuppdrag i Tidskrifternas förbund, Handelsgillet, Börsklubben och NJK. Vid sin bortgång var han sekreterare för Ekenäs Rotaryklubb.

Hans stora passion var ändå segling. Högsjöskeppare, sjöbjörn, NJK:are och medlem i Kungliga Svenska Segelsällskapet. Mats älskade den finländska skärgården, men varken karibiska vatten eller engelska kanalen var främmande för honom. Hans båtar var mer än ”bara båt”. När hans Hallberg-Rassy-byggda S/Y Lavona brann upp på ett reparationsvarv i Bohuslän sörjde Mats henne som en familjemedlem.

Mats Kockberg var en principfast och ärlig person utrustad med en härlig känsla för humor. Han gjorde ingen hemlighet av var han stod och han tyckte om att testa både egna och andras åsikter. Alldeles speciellt tyckte han om att ”skrapa på ytan” för att kolla om det fanns något djup i motargumenten. Ett krav ställde han dock – ärlighet. Visade det sig att man inte levde som man lärde kunde vänskapen få ett abrupt slut.

Skåldö blev hans sista hemort. Han njöt av livet och lugnet i skärgården. Hans fyra barn, två styvbarn och barnbarnet Benjamin stod honom mycket nära.

I Mats sällskap blev tiden aldrig lång. Tyvärr alldeles för kort.

Henrik Helenius
Thomas Romantschuk

Bo Kronqvist

f. 6.6.1948

d. 5.5.2019

FOTO: RABBE SANDELIN

Nykarleby har inte varit sig likt det senaste året. Vi träffar inte längre Bo "Bosse" Kronqvist i gathörnen och blir stående för att prata. Vi ser inte honom pressa sin röda "Ferrari" längs Topeliusplanaden. Alltid på språng med andan i halsen, oftast sen till de många möten och evenemang han skulle hinna med: Stadens styrelse, fullmäktige, nämnder, regionala organ, Scriptum, Korsholms musikfestspel, Florahemmet, Rotary, frimurarna, styrelser, arbetsgrupper, begravningar, uppvaktningar, fester, innebandymatcher, teaterföreställningar...

Bosse, han var Bosse med alla, gick bort den 5 maj 2019 efter en kort tids sjukdom. Han slutade mitt i en gärning, inte minst som ordförande i stadsfullmäktige i Nykarleby. Den posten skötte han närmast som en president. Från sin sjukbädd informerade han sig om hur saker och ting fortlöpte. Det flaggades på halv stång i många städer och kommuner den dag som dödsbudet löpte genom Finland. Vi stannade upp en stund. Bosse är död. Det var svårt att ta in, men så var det. Han som nästan alltid var sen, gick plötsligt alldeles för tidigt.

Lars Huldén skriver i *Begravningspsalm*, i diktsamlingen *Psalmer för trolösa kristna*, att hur du levt ditt liv har betydelse, och att ingen någonsin levat förgevä. Det du gör och säger har en påverkan på andra människor. Spåren finns kvar länge efter att du inte finns. Det gäller i högsta grad Bosse. Han förmedlade en livshållning. Bosse hade många visioner och idéer. Hans starkaste drivkraft var en obotlig optimism och han trodde alltid att han skulle hinna med ännu mer än han gjorde. Hans ena syster berättar att han i skolan alltid var säker på

att få 10 i proven. Om det sedan blev 4 var han lika glad ändå. Det gjorde att han levde fullt ut. Han var en livsnjutare och hittade alltid en orsak att korka champagnen och duka med finporslinet. Hans i det närmaste övertro på att allt var möjligt var en inspiration även för oss andra.

För många var Bosse en vän, han såg varje människa. Han engagerade sig i och brann inte minst för dem som var satta lite på sidan om i samhället. Alla kände honom, han kände alla och han ville finnas för alla, vilket ju ingen, inte ens Bosse, kunde.

Bo Kronqvist föddes den 6 juni 1948 i Vasa. 1964 flyttade familjen till Nykarleby. Bosse var äldst i en syskonskara på fyra och sin roll som storebror och familjens överhuvud tog han på stort allvar.

Vi möttes i många kontexter. Han var min klassföreståndare i nian, vi fick varandra i Juthbacka Teaters uppsättning av *Charleys tant*. Han var alltid där, mer eller mindre.

De sista åren han levde var vi partners kring Zacharias Topelius i Nykarleby. Jag är glad att Bosse fick vara med om det fantastiska jubileumsåret 2018. Vi ombads av *Vasabladet* att tillsammans vara Topelius röst och bli intervjuade. Vi satt i förmaket inne i museet som restaurerades i smällkalla vintern. När det kom till Topelius talade jag och Bosse med en stämma. Även om vi var oense i en del saker fanns alltid respekten för varandra. Det viktigaste var det gemensamma stora hela.

Det var också hans inställning som kommunpolitiker. Han hade förmågan att se lite längre, bortom ideologiska skiljelinjer och akuta ekonomiska kriser, och formulera vad som var det bästa för helheten också i det längre loppet. Hans kunskap om den stad han ledde var stor och djup. Han var en kunskapskälla och hade perspektiv som få.

Under Topeliusåret 2018 gjorde han en stor insats genom att resa land och rike runt för att berätta om Topelius. Bosse var en gudabenådad berättare och guide. Han visste precis hur man kryddar en historia lagom mycket för att den ska vara i princip sann.

Bosse har av Nykarlebyborna ofta omtalats som en Topelius. Bildligheten på äldre dagar är bara en sak. Bosse brukade skryta med att han i egenskap av museiintendent faktisk bodde längre tid på Kuddnäs än vad Topelius gjorde. De var båda renässansmänniskor som behärskade det mesta, stod för en tro på bildning, kultur, sociala rättvisa, ansvarstagande, och att i vårt samhälle är alla välkomna.

Sin sannolikt största insats gjorde Bosse som lektor i Nykarleby högskolegymnasium, senare Carleborgsskolan. Han var en omtyckt och respekterad lärare. De som haft förmånen att ha honom i katedern är evigt tacksamma för den väg till kunskap han visade genom att ibland vara lite absurd, men han lärde eleverna att tänka själva. Han har fostrat många insiktsfulla Nykarlebybor, österbottningar, finlandssvenskar, finländare, världsmedborgare...

Bosse berättade upprymt våren 2018 en historia om en mor och ett barn som passerat och modern hade pekat på Bosse och sagt att det där är Bosse Kronqvist. Barnet hade då frågat: Bosse Kronqvist? Finns han på riktigt?

Nu finns han inte längre på riktigt. Men åtminstone i Nykarleby kommer spåren av honom att finnas kvar. Som vi ännu känner hur Topelius vandrar omkring bland oss så kommer nog Bosse att göra det också. Människor som berört finns i oss. Bosse var en folkbildare. Han var en förebild i engagemang för det han trodde på. Vi behöver dem som kan stå upp för det goda, har viljan att förbättra och föra kunskapen och kulturen framåt.

De passionerades själar behövs. Bosse var en sådan.

Anci Holm

Bo Kronqvist erhöll SFV:s Folkbildningspris år 2011

Carita Nyström

f. 20.2.1940

d. 12.10.2019

Författaren och journalisten Carita Nyström avled i Korsnäs den 12 oktober 2019 i en ålder av 79 år. Hon var född den 20 februari 1940 i Vasa.

Efter avlagd studentexamen studerade hon bl.a. svensk litteratur samt nordisk och engelsk filologi vid Helsingfors universitet. I flera år kom Nyström också att jobba som assistent i nordiska språk vid universitetet. Under många år arbetade hon också som journalist vid Rundradion.

Åren 1974–78 var hon studierektor vid Folkets bildningsförbund tillsammans med Birgitta Boucht.

Tillsammans med Birgitta Boucht gav hon ut boken *Denna värld är vår! Handbok i systerskap* som utkom år 1975 med devisen ”Förena praktiken, teorin och poesin!”

I boken ville Boucht och Nyström informera om den nya kvinnorörelsens arbetsformer och litteratur: ”ge kvinnor redskap att lära sig se och analysera sitt förtryck, att återerövra sin historia och därigenom nå fram till ett feministiskt medvetande och en uppfattning av sin egen identitet.”

Under årens lopp kom Carita Nyström att engagera sig i olika feministiska och alternativa rörelser, freds rörelsen och olika politiska rörelser, bland dem Vietnamrörelsen, den folkdemokratiska föreningen Bröd och Rosor och kvinnogruppen Marxist-Feministerna som hon var med om att grunda.

På webbplatsen ”Möt finlandssvenska författare” berättar Carita Nyström att hon redan i ung ålder var en flitig dagboksskrivare och i tonåren drömde hon om att bli författare.

FOTO: DAG ÅGREN

På frågan om vad hon vill med sitt författarskap svarar Carita Nyström att hon med ord vill ”fånga in något av den flytande, flyende tiden; minnena, de sinnliga upplevelserna, tankarna, reflexionerna. Jag vill fånga in allt detta flyktiga som omger oss i livet, som går igenom oss, som vi genomgår. Hans Larsson har sagt att skriva är ”att slåss emot glömskan”, som är som flygsanden, som täcker in allt det som passerar oss i livet.”

Sedan debuten år 1975 gav Nyström ut femton böcker i olika genrer, såväl poesi och prosa som essäer och debattböcker.

I boken *Femtiosex österbottniska författare om sig själva* (1990) konstaterar Carita Nyström att hennes tre första böcker präglas av budskapsskrivande: ”det är något jag vill ha sagt – och det rör kvinnoliv, miljö, ekologi, barn, allt växande.”

Sedan mitten av 1980-talet rörde sig författarskapet i högre grad mot ett skapande av ett självporträtt, som Nyström själv uttrycker det.

I diktsamlingen *Huset i rymden* (1984) skriver Nyström om olika hus, hem och rum som varit viktiga för henne. Romanen *Den förvandlade gatan* (1991) faller tillbaka på självbiografiskt material med bl.a. minnesbilder från åren som krigsbarn i Sverige.

I *Galningen i trädgården och andra berättelser* (1996) fortsätter Nyström att skriva om sina barn- och ungdomsår samt om resor runtom i Europa och USA. Resor i tid och rum skildrar Nyström också i senare verk som *Brev från en by i Europa* (2001) och *Sju berättelser från sextioalet* (2009).

I boken *Den omöjliga hemkomsten. Rötter och rotlöshet hos några österbottniska författare* (2006) konstaterar Åsa Stenwall-Albjerg att man kan läsa Carita Nyströms liv och författarskap som en bildningsresa: ”där en etapp avlöser den andra, men ändå är i ständig och inte sällan konfliktfylld dialog: barnet med den vuxna, staden med landsbygden, det globala med det lokala, naturen med samhället.”

Carita Nyström har gett ut alla sina böcker på alternativa och författardrivna förlag, så som Boklaget för södra Finland (som Nyström var med om att grunda år 1974) och Författarnas andelslag, och inte minst på förlaget Hantverk som Carita Nyström grundade år 1984 tillsammans med sin man, författaren Erik Ågren.

Under åren 1991–1993 var Carita Nyström länskonstnär i litteratur i Österbotten, och sedan mitten av 1990-talet verkade hon också som ordkonstlärare för både barn och vuxna.

*Jag har levat i så många rum,
sjok av städer har jag genomströvat.
Och den varma gemensamma andedräkten
mot husväggar i mörker har jag andats
i demonstrationståg i Köpenhamn,
New York, Prag eller Vasa.*

*Nu ekar de tömda rummen inne i hjärnans valv,
faller som askfjunn ned i min vardag,
gulnade väggar någon annanstans
bär knappt märkbara avtryck,
en flaga, en rispa bara,
det var jag.*

*Här vänder stormen ut och in på min dag
och orden flaggar övermodigt färggranna
på min tankes bykstreck.
Jag går i skogens universitet,
där också stenen har sin punkt
på föreläsningsprogrammet,
medan skatan, den eviga rebellen,
skrattar utmanande från sin trädtopp.*

- ur *Huset i rymden* (1984)

Marit Lindqvist
Texten har tidigare publicerats på Svenska YLE.

Carita Nyström erhöLL SFV:s Hagforsmedalj år 2010.

Lasse Pöysti

f. 24.1.1927

d. 5.4.2019

FOTO: SVENSKA TEATERNS ARKIV, N. V. WEISSENBURG

Lasse Pöysti föddes och växte upp i Sordavala och sa själv att han hade tre identiteter: en karelsk, en finsk och en finlandssvensk. Man kunde tillägga en fransk; han bodde länge i Paris, älskade språket, kulturen och atmosfären.

Fjorton år gammal kom han in i skådespelaryrket, och efter sex filmer som Suominens Olli var han du med hela finska folket. Där drog han på sig ett kändisskap som han sen fick leva med resten av sitt liv. Det kunde ge små fördelar, men var nog mera en börda. Han fick sällan sitta i fred i en tågkupé eller vid en bardisk.

På scen debuterade han 1942, det var på Svenska Teatern i Paul Osborns pjäs *Nog lever farfar*. Så följde flera år på Kansallisteatteri och Intimiteatteri, många roller men också en växande osäkerhet om han valt rätt yrke. Lyckligtvis räddade Vivica Bandler på femtiotalet honom till Lilla Teatern, där han sen verkade, först som skådespelare, senare också som chef ända fram till 1974.

Efter det var han chef, först för Tampereen Työväen Teatteri, sen för Dramaten, två perioder som han själv betecknade som misstag. Till all lycka tog de slut 1985, då flyttade han tillbaka till Finland och ägnade sig åt det han var bäst på, skådespeleri.

Vid sidan av teaterarbetet gjorde han filmer, massor av filmer, också som regissör. Melodramer och soldatfarsor som befäste hans popularitet, men inte alltid hans självkänsla. Några få var han stolt över, flera skämdes han för.

I rollen som mumintroll var han högt älskad, men också där fanns en ambivalens. Jag är ju inte alls någon mjuk och gullig människa, sa han, och det hade

han rätt i. Det fanns också mörkare stråk i hans personlighet, utan dem hade han aldrig nått så djupt i dramat, eller så högt i komedin.

Bland de hundratals roller han spelade väljer jag två som visar spännvidden i hans konstnärskap. Galilei i Brechts humanistiska tragedi på Helsingfors stadsteater 1987, i regi av Ralf Långbacka; det var en både intellektuellt och känslomässigt hisnande prestation. Och den lilla stumma birollen som elefant i min version av *Jorden runt på 80 dagar* på Lilla Teatern 1970; utan maskering, bara med en minimalt nerdragen underläpp och en förbluffande tyngd i sina rörelser skapade han under några få minuter på scenen en perfekt illusion, ett mimiskt mästerverk.

Lasse var också en ypperlig berättare, både i tal och skrift. Hans memoarer i fyra delar är både underhållande och lärorika. Mindre känt är att han också gav ut en sagobok och en liten essäsamling om klassisk musik.

På scenen var han inte alltid lätt att repetera med, varken för regissörer eller medspelare. Han hade ingen formell utbildning, hade aldrig drillats in i kollektivismen i en teaterskola. Han arbetade mycket för sig själv. Hans egentliga medspelare var publiken, det var i mötet med den han blommade han upp. Han hade någonting svårdefinierbart, en total scenisk närvaro som sög till sig åskådarnas hela uppmärksamhet, väckte igenkännande, skratt, insikt, kärlek.

Vårt samarbete inleddes på Lilla Teatern 1967 och sen följde några intensiva och lyckliga år, som nog hör till de bästa i den teaterns historia. Efter en paus på trettio år återsågs vi på 2000 talet; Lasse översatte och spelade huvudrollen i tre av mina pjäser: *Illusionisterna*, *Den sista cigarren* och *Hissvägraren*, de båda sistnämnda skrev jag direkt för honom.

Hissvägraren, som blev hans sista huvudroll, var en monolog och där krisade det till sig. Lasse älskade den text jag gett honom, men inte den regi jag försökte ge. Det blev en konflikt som inte kunde undgå att påverka också vår privata relation. Det led vi båda av.

Det gick ett år, sen återfann vi varandra. Vår vänskap och vår gemensamma historia var alltför värdefulla för att kastas bort, det insåg vi båda. Lyckligtvis.

På senare år blev Lasse dystrare. Minnet svek honom, benen bar inte. Han tyckte att hans liv inte längre hade någon mening, allt det han älskat hade tagits ifrån honom: segelbåten, bilen, teatern, hustrun...

Mina besök hos honom blev alltmer pliktskyldiga.

Men när jag en onsdag i april satt vid hans sjukbädd blev vårt möte oväntat

ljust och muntert. Han var på gott humör, piggare än på länge. Visst råddade han i sina minnen, men han var tillfreds med det mesta. Jag har ändå gjort ganska mycket, konstaterade han. Jag höll med av fullaste hjärta, vi skildes åt med värme och jag gick därifrån med lättare steg än jag kommit. 48 timmar senare fick jag dödsbudet.

Det görs mycket teater i detta teaterälskande land. Somt är berörande, annat mera ligkiltigt, allt är flyktigt. De stora skådespelarna är sist och slutligen ganska få. Lasse Pöysti var en av dem.

Bengt Ahlfors

Kai A. Saanila

f. 16.2.1935

d. 1.4.2019

Kai A. Saanila, pensionerad universitetslektor i svenska språket vid Helsingfors universitet, avled den 1 april i Pargas i en ålder av 84 år, i sviterna av ett olycksfall. Han var född i Helsingfors med släktnamnet Smalén, men inspirerad av 100-årsjubileet av Kalevala bytte den svenskspråkiga familjen släktnamnet till Saanila. Vid fem års ålder blev Kai faderlös då hans far stupade i kriget.

Kai Saanila gick i finsk skola i Helsingfors där han tog studenten 1952 som 17-åring. Han hade först tänkt studera veterinärmedicin, men efter genomgången militärtjänst (även den på finska) ändrade han sig och satsade i stället på nordisk filologi med isländska som särskilt intresse. Han avlade filosofie kandidatexamen vid Helsingfors universitet 1958. Intresset för Island och isländska språket förde honom på en studieresa till Island 1956–57 och senare på en längre vistelse för studier vid universitetet i Reykjavik 1958–60. Studierna ledde till en bachelor-examen i isländska 1960, så när han efter sin hemkomst anställdes vid Institutionen för nordisk filologi vid Helsingfors universitet kom han att bli den främsta kännaren av isländska språket och kulturen vid institutionen och fick hand om undervisningen i fornisländska och fornsvenska vid sidan av sin undervisning i svenska.

Kai Saanila arbetade som assistent åren 1960–61, som t.f. lektor 1961–63 och anställdes som ordinarie lektor 1963. Samma år tjänstgjorde han som t.f. biträdande professor vid Jyväskylä pedagogiska högskola, där undervisningen i nordisk filologi hade kommit i gång 1958. Från sin lektorstjänst vid Helsingfors universitet avgick han med pension 1998.

FOTO: STIG KAVANDER

Vid sidan av sin huvudsyssla var Kai Saanila verksam inom flera områden. Han var anknuten till Studentexamensnämnden under flera decennier och fungerade i nämnden som medlem och senare som adjungerad medlem 1969–98. Åren 1972–73, då han var anställd som förste sekreterare, numera generalsekreterare, genomförde han en betydande modernisering av kansliet. Personalen utökades, nya apparater anskaffades och arkivfunktionerna förnyades. Under många år var han också ordförande för proven i svenska som främmande språk och censor för proven.

Under sina tidiga lektorsår var Saanila aktiv inom sommaruniversiteten i Kuopio och Villmanstrand. I samband med att grundskolan infördes kring 1970 uppstod ett stort behov att fortbilda folkskollärare så att de skulle kunna undervisa i ämnen som tidigare hört till läroverkens undervisningsplan. Svenska var ett sådant ämne. Saanila meddelade undervisning för approbatur i nordisk filologi under åren 1962–70 vid båda sommaruniversiteten och bidrog därmed på ett betydande sätt till den nya grundskolans språkundervisning.

Kai Saanilas läroböcker i svenska kom ut i många upplagor. Han skrev dessutom en lärobok i isländska, sitt specialintresse, som också förde honom till föreningen Islandia där han var sekreterare 1962–75 och därefter ordförande.

Förutom lärare och författare var Saanila översättare. Han var edsvuren translator med finska, svenska, norska, danska och isländska som sina språk.

Kai Saanila var en omtyckt lärare och kollega. Under sina närmare fyrtio år vid Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur var han med om att utbilda flera tiotal modersmållärare och hundratals svensklärare för våra skolor. Inom lärarkåren deltog han gärna i gemensamma projekt, såväl i det dagliga arbetet som i mer fria sammanhang.

Efter pensioneringen blev Kai Saanilas intressen framför allt sällskapsspelet bridge och konst i olika former – intressen som han delade med sin hustru Marianne. Han började själv måla och hade flera utställningar bland annat i Botaniska trädgårdens paviljong i Helsingfors. När han och Marianne för nästan tio år sedan flyttade till Pargas (bland annat för att komma närmare sin yngste son och hans familj) fortsatte intresset för både bridge och konst, och hans sista utställning i Pargas avslutades bara några dagar innan han dog.

Kanske kan man sammanfatta Kai Saanilas liv med det som i runskrift står på den runsten som hans familj förärade honom när han hade fyllt 75: malspakan ferðmaðr ok froðr frendr Islands (värtalig färdman och vis vän av Island).

Kai Saanila sörjs främst av hustrun Marianne, barnen Stefan, Elisabet och Erik, fem barnbarn samt brodern Risto.

Vi minns Kai Saanila med stor saknad.

Mirja Saari

Mikael Reuter

Elever, kolleger och vänner till Kai

Kai Saanila erhöll år 1988 SFV:s Lillholmsstipendium tillsammans med hustrun Marianne.

Leif Salmén

f. 19.1.1952

d. 19.11.2019

FOTO: TEEMU SAANILA

Med författaren Leif Salméns död senhösten 2019 bröts en långvarig litterär relation mellan svensk kultur i Finland och det tidigare Bysans. Från Emil Zilliacus via Henrik Zilliacus och Johannes Salminen till Leif Salmén hade Medelhavsområdet erbjudit en guldgruva för filosofiskt och litterärt präglade essäer från vårt Ultima Thule. Stilistiskt sett var Salmén en jämlike med sina föregångare.

Salméns sena produktion präglas av stort allvar och genuin kvalitet. Innan han drog sig mer eller mindre tillbaka från det offentliga livet slösade han sin begåvning på en mångsidig gärning där journalistiken var i en nyckelroll. Men liksom teaterns, är pennfäktarens roll flyktig och uppträdandets intensiva ögonblick förvandlas strax efteråt till en skröna, en myt och en i bästa fall skimrande bubbla.

Redan som mycket ung medverkade Leif Salmén i svenska YLE:s barn- och ungdomsprogram. Han hade ett behov att göra sig gällande utanför medelklasshemmets trånga ramar. När man träffade en rufsig 16-åring kunde det hända att han uttryckte en viss frustration över sina säkert duktiga föräldrar, de var farmaceuter.

Under den senare hälften av 1960-talet spred sig ett ungdomsuppror över Europa. Helsingfors var inget undantag. Studenterna ”erövrade” sitt eget hus. Blodung valdes Leif Salmén till generalsekreterare för Finlands svenska skolungdomsförbund (FSS). De såta vännerna Leif och Björn (Wahlroos) förlorade kampen om FSS och målet att låta FSS smälta in i Teiniliitto.

I fortsättningen blev Salmén medlem av kommunistpartiet och de Moskva-trogna. Men en kritisk begåvning som ”Lefa” kunde i längden inte trivas med Sinisalo & Co. För resten av livet betecknade han sig som obunden vänster.

Rundradion anställde Leif Salmén som ordinarie reporter år 1976 efter dennes tre år på Finska notisbyrån. Efter sex år med TV-Nytt övergick han 1984 till finskspråkiga TV 1.

Under sin tid på TV 1 blev Salmén legendarisk. Han var extremt väl påläst inför valdebatter och i TV-program som A-studio. I en uttömmande och inspirerad nekrolog skriver pol.dr Veli-Pekka Leppänen (HS 3.1. 2020) att ”Salmén var väl insatt och djup som en brunn, till stilen skoningslöst sarkastisk och han dolde inte sin ironi eller ens sina antipatier. Utan att nöja sig med trevligt snack mötte han alltid intervjuerna som äkta, intellektuella utmaningar. Han satte sig på tvären och problematiserade frågor samt tvingade också motparten att koncentrera sin argumentation”.

Leppänen godkänner inte tv-stjärnans argument, att jobbet blev alltför stressande och uttröttande. Fastmer visade det sig att Salmén hade det allt svårare att få höjdarna inom politik och ekonomi att ställa upp i studion. Därtill lockades han av att etablera sig som fri författare.

Det blev han. Livsverket omfattar sexton tomer. Från debuten 1976 med *Vår korta tid tillsammans* och tre andra diktböcker, blev det två romaner och ett halvt dussin essäer.

De fyra sista essäsamlingarna uppvisar en förbluffande och associationsrik lärdom. De rör sig samtliga i den mediterranska världen: *Palatset vid Bosporen*, *Ner från Akropolis*, *Den underjordiska moskén* och *Det orientaliska rummet*.

Efter att ha verkat i närmare fyra års tid i Aten försökte jag lusläsa *Akropolis* för att se om där fanns ens ett endaste lilla fel eller vriden tolkning. Sådant förekom inte.

Leif Salmén fick trots sitt något udda författarskap och begränsade upplagor av sina böcker fina pris. Statens informationspris, pris ur Topeliuska, Tollanderska och Längmanska fonderna samt pris av Eino Leino-sällskapet.

Från barndomshemmet i Kronohagen landade han till slut i Alphyddan i Helsingfors och professor Anna Maria Åströms gård i det inre av Finland. Hon var hans sambo.

Leif Salmén var ingen dussinmänniska. Vännen Veli-Pekka Leppänen betecknar honom som kantig, humoristisk, inklusive självvironisk och konfliktfylld. Hans skratt var isande och hjärtligt.

Det är märkligt att den bohemiska slarvern utvecklades till en framstående författare och seriös filosof. Vi har förlorat en genuin kulturmänniska som blomstrade i den språkligt och mångkulturellt karga miljön i Helsingfors.

Ralf Friberg

Peter Sandelin

f. 30.5.1930

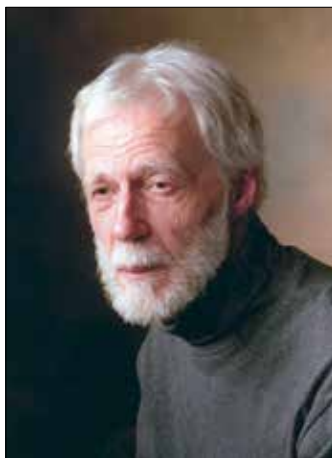
d. 16.2.2019

Hemma i universum heter en av Peter Sandelins böcker. Det kan låta storlaget men är det inte. Andra har nedtonade titlar som *Tystnader*, *ljud* eller *Iskuggan av ingenting*. Sandelin är en poet som är hemma i sina omgivningar och den känslan skänker han vidare åt sina läsare. Det är en orsak till att man så gärna läser honom. Nycklarna är mottaglighet och uppmärksamhet. Att vara öppen inför allt som ges, fokusera, lära sig att verkligen se.

Poeten och bildkonstnären Peter Sandelin var född 30/5 1930 i Jakobstad och avled 16/2 2019 i Helsingfors. Han debuterade 1951 med *Ur Svalans loggbok* och hörde alltså till den diktargeneration som förde vidare det modernistiska arvet från Södergran, Diktonius, Björling och Rabbe Enckell. Tjugofem böcker blev det, den sista *Måsen och skeppet* (2013) vars pärm bild, som alltid av författaren själv, vackert knöt an till debuten. Det var signifikativt. Sandelin fann tidigt sitt uttrycks sätt. Senare breddades hans poesi motiviskt, han prövade nya stilgrepp och blev en allt bättre poet. Men i grunden förblev han densamme trots att det ibland gjorde honom till en outsider.

Sandelins poesi är alltid visuell och musikalisk. Visualiteten: dikterna badar ofta i ett hav av ljus. Nyckelord hos honom är snö, dis, regn, skimmer, moln, spegling. De frammanar den ljusa duk mot vilken konturer och rörelserna avtecknar sig, människor, träd, stenar. Som här, ur *Måsen och skeppet*:

*spindelvävars skimmer efter regnet
gravstenar svarta där*

*plötsligt ditt ansikte
rakt in mot mig*

*jag höjer armarna
och ropar stilla
flimrande av tacksamhet och glädje*

Musikaliteten: Sandelin skrev gärna kortdikter, de dominerar de flesta av hans böcker. Men några gånger prövade han på längre former och prosalyrik, till exempel i prosadiktsamlingen *Vägen upphör men jag fortsätter* (1982). Vilken form Sandelin än väljer är det dock den musikaliskt avvägda raden, ibland bestående av ett enda ord, som är diktens byggsten. Det finns mycket vitt på boksidorna: orden och fraserna ges rum att ljuda också i pauserna.

Sandelin var i hög grad naturdiktare, skrivandet blev ett sätt att uppgå i allt som omgav honom. Därför var det också logiskt att han var en av de första som reagerade på förstörelsen av miljön. Det syns redan i *Minuter på jorden* (1968). Framför allt *Barnen på rymdens strand* (1976) är ett förtvivlat utbrott inför den accelererande katastrofen. Boken förvånade många som hänfört poeten till de saktmodigas skara. Här är spänningen mellan motiven stor – närheten till de egna barnen ger de abstrakta hoten konkretion och gör dem till en fråga om liv och död.

Däremellan gav Sandelin ut en av sina vackraste och mest harmoniska böcker, *Tyst stiger havet* (1971). Om naturen i hans tidigaste böcker kunde framstå som en ensam flyktplats är den nu bebodd. Människor skymtar fram i olika roller och Sandelin visar sig också som sinnlig kärleksdiktare. Allt sker inom ramarna för naturens ständiga förändringar, människan lever tätt knuten till omgivningen tills det blir dags att avlägsna sig ur bilden:

*Den gamle går förbi.
Han stöder käppen mot luften
barnlekar speglas i hans ögon,
men de höstliga träden inramar honom
allt otydligare avtecknar han sig mot dem.*

Michel Ekman

Pi Sarpaneva

f. 14.12.1933

d. 27.12.2019

Inredningsarkitekten Pi (Ann-Mari) Sarpaneva avled i Helsingfors 27.12.2019 86 år gammal. Hon var född i Helsingfors 14.12.1933.

Trots vinter- och fortsättningskriget hade Pi en lycklig och harmonisk barndom. De 23 första somrarna av sitt liv tillbringade hon på Lill-Bastö, där sällskapslivet var rikt och multinationellt. Detta gav henne tidigt färdigheter i socialt umgänge, främmande språk och en kärlek till naturen och skärgården som varade livet ut.

Pi var lång och slank till växten och visade tidigt fallenhet för kroppsövningar som gymnastik och dans. Dansen utvecklades till en passion hos Pi, som i åttaårsåldern började i dansskola först hos fru Vilagos-Vilakoski för att senare specialisera sig på klassisk balett i Mary Paischeffs balettskola.

Fallenheten för främmande språk styrde Pi's linjeval i skolan, där hon på språklinjen läste tyska, engelska och franska. Senare under sina studie- och praktikantår i Italien och Spanien lärde hon sig snabbt dessa två språk flytande. Sin mammas modersmål danska hade hon redan lärt sig under ett halvt års evakuering hos släktingar i Danmark 1942. Detta resulterade i en språkpalett med åtta språk.

Intresset för konst föddes tidigt hos Pi, genom inflytandet från hennes mamma Karin, som var reklamtecknare till yrket och dessutom målade akvarell och skulpterade. Senare under skoltiden utvecklades hennes konstintresse genom hennes entusiastiska och empatiska teckningslärarinna Frida Ålander. Pi's uppenbara talang för teckning och formgivning ledde henne in på konst-

närsbanan och efter att ha tagit studenten 1951 klarade hon inträdesförhören till Ateneum, där hon utbildade sig till inredningsarkitekt.

I Ateneum träffade hon Timo Sarpaneva, som åren 1953–56 verkade där som lärare i textildesign. De gifte sig år 1954. I äktenskapet föddes två söner, Tom 1955 och Markus (Polo) 1957.

Timo Sarpaneva hade uppnått sina första internationella framgångar som industriell formgivare på Triennalen i Milano i början av 1950-talet. Hans internationellt inriktade och stilfulla fru Pi var här i nyckelställning gällande PR-frågor. Timo och Pi kom också att bilda ett framgångsrikt och produktivt arbetsteam i synnerhet inom textildesign på 1950 och 1960-talet. De designade tillsammans och var för sig såväl vävda som tryckta tyger för ett flertal internationella företag som Mölnlycke, Kinnasand, Tampella och Björneborgs Bomull.

I mitten av 1960-talet tog Sarpanevas över Helsingfors-modehuset IKA känt för traditionellt ateljearbete. Detta utgjorde starten för Pi's självständiga och framgångsrika bana som kläddesigner. Kestiläs *Juniper*-dräkter för damer och Salon Leninkitukkus *Ambiente*- klänningskollektioner utgjorde båda bevis på hennes kunnande och skaparkraft.

Efter skilsmässan från Timo i början av 1970-talet förblev makarna goda vänner och stödde varandras arbete genom täta kontakter. De hade stor respekt för varandras åsikter och synsätt. Pi grundade år 1971 tillsammans med modekonstnären Maj Kuhlefeldt företaget P&M Design, som kom att specialisera sig på design av arbetskläder. Inom företaget arbetade som mest fyra kläddesigners, som designade kläder för tiotals storföretag i såväl Finland som Sverige. Efter Pi's pensionering övertog och fortsatte hennes son Tom och hans hustru Jaana företagets verksamhet,

Pi hade ett öppet sinnelag och känsla för vad som rörde sig i tiden. Utöver textil- och klädkollektioner designade hon logor, trycksaker och för Puutalo Oy en kollektion sommarstugor lämpade för skärgårdsmiljö. Vid sidan av sitt huvudarbete arbetade hon som inredningsarkitekt och genomförde ett stort antal projekt tillsammans med sin arkitektson Polo.

Sommarparadiset i Iniö skärgård förblev det centrala för Pi genom hela livet. De släta klipporna, de vindpinade tallarna och vida fjärdarna utgjorde hennes själslandskap.

Här var hon som lyckligast under sina sista år omgiven av sin familj och i synnerhet sina fyra barnbarn. Sin kärlek och förankring till Iniö visade hon genom att aktivt delta i föreningslivet där, bidra till förverkligandet av utställningar och designa logotyper för tidningen *INIÖiten* och *Föreningen*, vars hedersmedlem hon var.

Pi valdes år 1989 till "Espan Friidu" som tack för ett storartat arbete för bevarandet av Esplanadens särart och ökandet av trivseln där. År 1996 tilldelades hon I-klass riddar-tecknet av Finlands Lejons Orden som erkänsla för hennes förtjänster gällande befrämjandet av finländsk kläddesign och finländskt mode.

Nils Holmberg, bror
Marjatta Sarpaneva, vän

Leif Söderholm

f. 30.4.1942

d. 24.9.2019

Den 25 september nåddes vi av budskapet att filosofie kandidat Leif Söderholm hade avlidit efter en långvarig sjukdom i en ålder av 77 år, nära sitt hem i Esbo, Stensvik.

Leif började sin skolgång 1949 i Sökö svenska småskola, fortsatte sedan till Mataskär svenska folkskola, för att efter tredje klassen börja i Läroverket för gossar och flickor i Helsingfors (Broban). Efter studentexamen studerade han vid Naturvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet och utexaminerades som fil. kand. år 1968. Sin lektorstjänst tillträdde

han samma år i Esbo Svenska Mellanskola som blev Mattlidens högstadium efter det att grundskolan infördes. Han undervisade i matematik, fysik och kemi. I början av 1980-talet hade man i Mattliden infört en dataklass där han undervisade lärarna och eleverna i datateknik. Han sjukpensionerades år 1995. Leif upplevdes som genomärlig, pålitlig, var aldrig frånvarande eller försenad.

Leif var aktiv i många föreningar, såsom ungdomsföreningen Skärgårdens Vänner i Esbo rf (SViE), Esbo idrottsförening r.f. (Esbo IF) och Esbobygdens ungdomsförbund rf (EBUF). Efter pensioneringen blev Leif en mycket uppskattad styrelsemedlem i Esbo hembygdsförening rf. Han åtog sig många viktiga funktioner, planerade resor och evenemang på löpande band. Föreningens hemsidor låg suveränt i hans kunniga hand och medlemmarna informerades regelbundet via cirkulär om genomförda och kommande aktiviteter.

Tillkomsten av Skärgårdsveckan på Pentala genomfördes på hans initiativ som en officiell del av kulturåret 2000. Skärgårdsveckan och Skärgårdsdagarna

genomfördes i tio år i hembygdsföreningens regi. Efter det togs projektet över av Esbo stadsmuseum i syfte att förverkliga den idé om ett skärgårdsmuseum som staden redan haft sedan inlösning av Gurli Nyholms fiskehemman år 1987. Skärgårdsmuseet invigdes år 2018. Invigningen var en ”verksamheternas höjdpunkt”, för föreningen och speciellt för Leif.

Alla som kände Leif från tidig barndom och skolgång till hans frånfalle, minns honom som en stillsam och saklig person. Leif läste mycket redan i sin ungdom. Dagstidningarnas sportnyheter och samhällseliga frågor intresserade honom. Studierna tog han på största allvar, festade inte med andra studerande, men spelade nog fotboll på Svinö bollplan och korgboll i Mataskär folkskola en gång i veckan.

Till Leifs fritidsintressen hörde sport, i synnerhet bollspel och senare orientering. Leif engagerade sig i ungdomsföreningen SViE:s verksamhet och i synnerhet inom orienteringssektionen. Leif och Kurt Wikström deltog i en tio dagar lång orienteringstävling som nordiska USA-studeranden ordnade och som gick igenom hela den amerikanska kontinenten. Esbo musikinstitut behövde övnings- och undervisningslokaler och initiativ togs att uppföra den sedermera kallade ”Stockstugan” vid Mattlidens högstadium. En stockstuga hamnade bokstavligen i Ring I:ans väg, vid motorvägen nära Alberga. Den revs, flyttades till Mattby och med hjälp av gediget talkoarbete stod den färdig att tas i bruk.

Vi minns Leif som en person som alltid ställde upp och ingenting var omöjligt för honom. Han planerade genomtänkta teaterresor samt inrikes- och utrikesresor i hembygdsföreningens regi. Vi minns honom alla med stor saknad, vi deltar i de anhörigas sorg. Tack Leif för att vi fått känna dig och vara din vän.

*Benita Åkerlund,
Hembygdsråd, före detta ordförande i Esbo hembygdsförening*

*Kurt Wikström
vän sedan barndomen*

Styrelsen i Esbo hembygdsförening

Sigurd Westerberg

f. 6.10.1932

d. 3.2.2019

En skärgårdsbornas och yrkesfiskarnas förkämpe i Barösund har lämnat oss.

Sigurd Westerberg, allmänt kallad ”Skipi- Sigge”, föddes på Skeppö som enda barnet till fiskaren Emil Westerberg och Runa Röman. Vid sex års ålder blev han faderlös och växte upp på hemön med sin mor och sina farföräldrar. Efter att ha gått i utskärsbarnens folkskola på Skälö och fiskarskolan i Pernå, gick Sigge till sjöss, där han i tre år tjänade som sjöman på handelsfartyg. År 1952 tog han i land för att överta fäderne-stället Skeppö. En kortare tid körde han ”taxibåt”, men trivdes ej med yrket. Han satt

helst under bar himmel i sin båt med ett minimum av bänkar, durkar och motorhuvar omkring sig. År 1955 gifte sig Sigge med skärflickan Harriet Fagerström från Grundsö och fick i sitt livslånga äktenskap med henne tre barn.

År 1961 blev Sigge första gången invald i kommunstyrelsen i Ingå. Därmed inledde han en 35 år lång karriär skärgårds- och fiskarbefolkningen till fromma. Av sina förfäder, som i flera generationer varit ”styrmän” och lotsar, hade han arvt de andliga resurserna som krävdes för uppgiften. Han var i sammanlagt 18 två-årsperioder medlem i kommunstyrelsen. I tre perioder förde han skärgårdsbornas talan i kommunfullmäktige. Sju kommunala nämnder kom under årens lopp också i åtnjutande av Sigges kunskaper och erfarenheter. Som ordförande i miljövårdsnämnden tog Sigge tillsammans med sin kollega i Sjundeå, Gunnel Gottberg, år 1972 initiativet till den folkrörelse som restes mot statsbolaget Nestes planer att bygga sitt tredje oljeraffinaderi i Kopparnäs. Ett stormöte på Hembygdsgården och en uppvaktning av handels- och industriminister Grels Teir, räddade den gången Kopparnäs.

Då man i maj 1975 protesterade mot kärnkraftsplanerna i Kopparnäs, var det Sigge som organiserade den båtburna delen av demonstrationståget, sannolikt det enda i sitt slag i landet.

Skolväsendet och speciellt skolan i Barösund stod Sigge varmt om hjärtat. I slutet av 1970-talet såg det dystert ut för skolan, som då hade endast tre elever. Tack vare sina goda förbindelser till dåvarande undervisningsminister Pär Stenbäck, lyckades Sigge få utverkat dispens för skolans fortsatta verksamhet.

På Siggens initiativ inrättades år 1981 en kommunal skärgårdsnämnd. Under nämndens hela verksamhetstid var han dess ordförande. Nämnden tog 1983 initiativ till kommunens köp av Bergvallaområdet på Barö.

I 19 år var Sigge medlem i planeringsnämnden. Under 16 år var han nämndeman i jorddomstolen och verkade också fyra år som kommunens representant i Västra Nylands Regionplansförbund och Nylands svenska landskapsförbund.

Som sin andra stora livsuppgift hade Sigge tagit att verka för fiskerinäringens fortbestånd. Vid sidan av sin kommunala verksamhet fortsatte han i sitt fäderneärvda yrke. Han fiskade i flera år med strömmingsryssjor och var delägare i trälaren Stina. Med den idkade han laxrevsfiske. Det var han som införde fångstmetoden med laxfällor i Ingå. Han var i många år ordförande i Ingå fiskargille, som bland annat arrangerade fiskarfesterna i Barösund.

Sigge var i 17 år viceordförande i Nylands fiskarförbund och blev år 1993 vald till dess ordförande, en post som han innehade i fyra år. År 2007 blev han kallad till förbundets hedersmedlem. I 13 år var Sigge styrelsemedlem i Finlands yrkesfiskarförbund, varav åtta år som viceordförande. Sina största framgångar inom fiskarfacket nådde han genom införandet av prisstödet för strömmingen. Den insatsen krävde ett intensivt lobbyande bland beslutsfattarna i riksdagen. Under ett enda år besökte han hela 27 gånger granitborgen.

Sigge hade inget behov av att framhäva sig själv. Han var hjälpsam och anspråkslös men ytterst uthållig och principfast. Inom politiken var han samarbetsvillig och högt uppskattad över partigränserna. Jakten var hans stora fritidsintresse.

Sigge sörjes närmast av hustru, barnen, fyra barnbarn och fyra barnbarnsbarn. Skärgårdsbor och sommargäster känner stor tacksamhet för vad han gjort för deras landsända.

Gustaf Sundman, granne och medkämpe

Gustav Wiklund

f. 26.6.1934

d. 27.8.2019

FOTO: LILLA TEATERNS ARKIV-SLS

Gustav Wiklund var ett axiom i skådespelarkonsten; han varken kunde eller behövde bevisas. En särling både på scenen och utanför, vävd av samma stoff som absurdismen. Han saknade många av de egenskaper som brukar känneteckna framgångsrika artister, till exempel lusten att behaga. Gustav var aldrig insmickrande, han var inte rädd för att vara genuint osympatisk på scenen. Så blev han heller aldrig någon folkkär publikidol, mera en konstnär för konnässörerna.

En utdragen vistelse som krigsbarn i Sverige (elva år) ledde till att han tappade kontakten med både finskan och finlandssvenskan, det gjorde att hans replikering kunde låta som en blandning av Småland och Rödbergen. Men om det talade språket ibland beredde svårigheter, så ägde Gustav ett annat som han tycktes vara född med: pantomimen. Redan i sin första huvudroll, Truffaldino i Goldonis *Två herrars tjänare* på Åbo svenska teater 1958 (Ralf Långbackas regidebut), visade han att det var det fysiska berättandet som var hans egentliga modersmål. Och det blev bara bättre med tiden.

Från våra gemensamma år på Lilla Teatern minns jag många fina ögonblick. Inga monumentala rollarbeten i helfigur, utan just ögonblick, hisnande sekunder av Kleinkunst. Han var en mästare i snabbt skisserade karikatyrer, därför passade revyformen honom så bra. I *Kropp* (1969) hade han ett ensamnummer där han visade hur en människokropp betar sig i ett pinsamt telefonsamtal. Han hade inga repliker, manuskriptet hade bara försett honom med ett hummande ad lib. Resten gjorde han med händer, fötter, ögon, miner. För publiken

blev det en igenkännandets chock, olika varje kväll, alltid lika rolig. I *Kropp* demonstrerade han och Asko Sarkola också en mängd olika handskakningar, och när de hade dragit igenom den inrepeterade delen fick publiken föreslå nya varianter, som omedelbart levererades. Det kunde ibland förlänga föreställningen ordentligt, till allas glädje.

När Gustav Wiklund hade hittat ett exakt sceniskt uttryck, då var det en sak man som regissör måste akta sig för; att berömma honom. Det kunde nämligen leda till att han förstörde den fina detaljen till oigenkännlighet och därmed förstörde den. I *Jorden runt på 80 dagar* (1970) gjorde han ett tiotal roller, men den jag minns starkast var den brittiske konsulns tjänare. Där stod han nästan orörlig, helt koncentrerad på uppgiften att fläkta Lasse Pöysti med en enorm strutsfjäder, och visade tydligt att tjänaren inte förstod ett ord av den dialog som fördes mellan konsuln och Phileas Fogg. Tills Kalkutta nämndes. Då gick det som en ilning genom honom, ögonen lyste av återhållen saknad och han viskade: Mamma... Det var hans lilla tillägg, som omedelbart gjorde den stumma statistrollen till en levande människa. Det här improviserade han under en repetition, och när han sen frågade om han fick behålla repliken, var jag klok nog att dölja min förtjusning. Jag bara nickade ok. Först efter den sista, tvåhundrafortonde föreställningen vågade jag avslöja för honom hur genial jag tyckte att han var i den scenen. Då kunde han få det beröm han så innerligen förtjänade.

Gustav Wiklund dog 85 år gammal den 27 augusti 2019.

Bengt Ahlfors

Bosse Österberg

f. 31.1.1942

d. 6.10.2019

FOTO: PRIVAT

Arkitekten, visamakaren, underhållaren och illustratören, Visans Vänners och Teknologföreningens hedersmedlem Bosse Österberg somnade in den 6 oktober 2019 efter en lång period av sjukdom. Vi har svårt att förstå att den levnadsglada, skratrande och alltid skapande Bosse är borta.

Bosse var född 1942 och växte upp i en familj präglad av tradition och visor. Bosses pappa Väinö Österberg var en central, om än lågmäld person i Sällskapet Visans Vänner. Väkä sjöng sina egna visor, ofta korta, filosofiska medaljonger.

Visvännen. Visans Vänner kom att bli Bosses viktigaste sociala sammanhang. Han var noga med att betona sällskapets sociala karaktär och påpekade ofta trivselns betydelse. Han var ordförande för Sällskapet Visans Vänner 1972–1978 och 1991–1996. Han blev hedersmedlem och fick tidigt därtill hederstiteln ”dryckesråd”.

År 2015 utgavs Bosse Österbergs historik över VV åren 1956–2015, *Visans Vänner och jag* (Litorale). Den blev ett slags självbiografi, vilket Bosse förklarar i förordet:

Nu är det ju faktiskt Sällskapet Visans Vänner det är fråga om, inte sant? Inte till exempel Bosse Österbergs memoarer, säg? Men hur jag än skrivit och formulerat har innehållet format sig till något av en kärleksförklaring till Sällskapet Visans Vänner, som gett mig så mycket under ett händelserikt liv och livet har i många stycken faktiskt rört sig både kring och inom ramen för Visans Vänner. Med vänner för livet och sådana, som inte längre finns i livet. Jag hade nosat på

Sällskapet som ”hang around member” i pappa Väkäs förening i slutet av 1950-talet bland bullriga farbröder och exceptionella tanter, avancerat via skiftande öden inom Sällskapet till både medlem, dryckesråd, ordförande och hedersmedlem och slutligen blivit en bullrig farbror själv.

Trots sin sjukdom deltog Bosse med liv och lust i alla VV:s begivenheter så länge han orkade. Bosse skrev ständigt nya verser, ritade fantasifyllda scener i alla gästböcker han blev serverad och hade i vissammanhang nästan alltid något nyskrivet på lager.

Arkitekten. Under sin studietid kom Bosse att bli den initiativrike spexaren, som arrangerade fester, spelade i teknologorkestern Humpsvakar, tecknade annonser (och designade Humpsvakars väst), skrev dryckesvisor och planerade upptåg. Bosse Österberg var teknolog ut i fingerspetsarna, både till tanke och handling. Bland hans minnesvärda tilltag finns till exempel Hawaii-festen på gamla Poly på Lönnrotsgatan, när ett rum med hjälp av en presenning gjordes om till swimmingpool. Dessvärre började presenningen läcka, och det blev ett ösande utan like där vatten skyflades ut på gården genom fönstret. Vattenskadorna blev måttliga.

Arkitekt Österberg blev utexaminerad 1969 och verkade inom stadsplaneringen i sin hemstad Helsingfors 1969–2005. Som stadsplanerare stod han bakom den bevarande stadsplanen för Trä-Kottby. Åren 1977–1991 arbetade Bosse med planen för Gräsviken, där han återinförde en klassisk stadskomposition med slutna kvarter. Den här planeringsprincipen har sedan använts i stadens senare områdesplaner. Bosse var särskilt stolt över att hans idé med Gräsvikskanalen blev verklighet.

Som husarkitekt var Bosse traditionalist och värnade om det han tyckte var vackert. Han ritade en mängd magnifika trävillor med dekorfriser, ornament, balkonger, torn och tinnar. De innebar ett rikt mått av hantverk och blev ganska dyra att bygga. De kräver därtill en hel del underhåll för att behålla sin skönhet. En bekant som ville ha en bosseritad sommarstuga fick svaret: ”Visst kan jag rita den men du har inte råd att bygga den.”

Den uttrycksfulla tuschlinjen. Bosse Österberg går till historien som en av Finlands skickligaste tecknare. Hans exakta tuschlinje är personlig och hans visuella humor är universell. Bland andra Teknologföreningens katalog-

Wadhalla stad. Ett fågelperspektiv för FST-frågesporten Wadhalla 1996, en fantasimiljö med synliga eller gömda element från alla nordiska huvudstäder (Reykjavik: Hallgrímskirkja, Helsingfors: Tempelplatsens kyrka, Olympiastadion, Saluhallen, Oslo: Holmenkollen, Rådhuset, Oslotunneln, Osebergsskeppet, Köpenhamn: Börshuset, Den lille havfrue, Stockholm: Stadshuset, tornet på Gröna Lund, Vaxholmsbåtarna, Järntorget.)

redaktörer hade stor hjälp av Bosse. Det var alltid lättare att sälja annonser med en färdigt ritad Bossebild än att tigga sig fram på annat sätt. Hans säkra penna var uppskattad och de vinjetter, vyer, gubbar och skämtteckningar den producerade finns i dag i böcker, tidskrifter och publikationer, utgivna av företag, förlag, tidningshus, föreningar och myndigheter. Många minns hans fantasifulla adventskalendrar i Hufvudstadsbladet. Bosse var också en begåvad träsnidare med öga för det groteska, vilket resulterade i talrika fantasidjur, figurer och gestalter i såväl hans eget hem som många vänners.

Bosses tuschlinje finns naturligtvis överallt i Visans Vänner; i gästböcker, på affischer, i annonser, visböcker, skivomslag, cirkulär, fanor och biljetter. Det

är nästan så att Visans Vänner grafiskt från 1970-talet till 2019 var synonymt med Bosse Österberg.

Som skämttecknare och ordknypplare, som han själv kallade sig, publicerade sig Bosse i tidskriften *Forum för ekonomi och teknik* samt i *Hufvudstadsbladet* med bilagor. Schildts förlag gav ut tre samlingsvolymerna med skämtteckningar, *Ordläkarboken* (1993), *Brysselspetsen* (1996) och *Ordbrukaren* (2009). Bosse gav i samarbete med Forum för ekonomi och teknik själv ut en fjärde, *Fågel eller fisk* (2017) där han kompletterade teckningarna med längre texter.

Snapsvisans nestor. Bosse Österberg kommer alltid att förknippas med snapsvisor, och särskilt med en viss visa. År 1986 fyllde Samfundet Visans Vänner i Stockholm 50 år, och uppvaktades av en delegation från VV i Helsingfors. Vid festen premiärsjög Bosse snapsvisan *Minne*, nyskaldad och tillägnad stockholmarna. Där satt hundratals trubadurer från hela Sverige och som en löpeld spred sig hyllningsvisan över landet och självaste Birgit Nilsson sjöng den som sin favoritnubbevisa i Sveriges tv. *Minne* är vid det här laget en av de mest sjungna sångerna i Norden, alla kategorier.

Bosses insats på den rimmade bordsvisans område sträcker sig över en period på femtio år. Redan år 1975 gav han i samarbete med bland annat Lasse von Herten ut *Berusande ballader*, en bok med texter och melodier till välkända snapsvisor. Han ville att flera skulle kunna delta i sången till förrätten. Bosses teckningar och texter präglar också de två snapsviseböcker som Hufvudstadsbladet gav ut i början av 2000-talet; *Helan går* och *Halvan går*. Från år 2000, då mästerskaps-tävlingar i nyskrivna snapsvisor och landskamper mellan Finland och Sverige började arrangeras, deltog Bosse varje år, och korades flera gånger till mästare. År 2002 var han en av oss som grundade Finlandssvenska rimakademien FiRA för att arrangera de här tävlingarna. Bosse kom att bli FiRA:s eldsjäl, som oförtröttligt arbetade för att huvudsaken med tävlingen alltid skulle vara den uppsluppna festen. Många vänner har påpekat att det nu blir fart på festerna uppe hos Sankte Per.

Scenartisten. Bosses sextiotalsframgångar med duon Bosse och Robert kunde ha lett in honom på en musikerkarriär. De välljudande bröderna turnerade flitigt och medverkade också i några minnesvärda tevereklamer, bland annat för Siff Cola. Bosse blev en rikskändis och år 1972 ledde han Miss Scandinavia-tävlingen

Dyr nota. Dyr nota visar Bosse Österbergs teckningskonst: Servitrisens kroppshållning, hennes ansiktsuttryck (draget med tre streck!), kundens högra pekfinger som stöder det tunna pappret i notan, panikgreppet om bordduken, två ögonprickar på exakt rätt ställe, de förvånat svävande glasögonen.

i teve i sällskap med Sirpa Viljamaa. Men Bosse visste vad han ville. Han ville ha uppträdandet som hobby. I en intervju i *Helsingin Sanomat* i samband med hans 50-årsdag sade han om Bosse och Robert:

Vi hade andra mål redan från början. Sjungandet var ett sätt att klara studierna utan banklån.

När bröderna tog sina examina slutade de uppträda tillsammans. Några senare nostalgitripptar var det aldrig tal om. Scenen och sången förblev däremot centrala i Bosses liv. Han medverkade som underhållare på viskonserter och evenemang i Finland och i Norden ända till 2007. Då beslöt han sluta uppträda offent-

ligt. Privat fortsatte han som förr, till vänkretsens glädje.

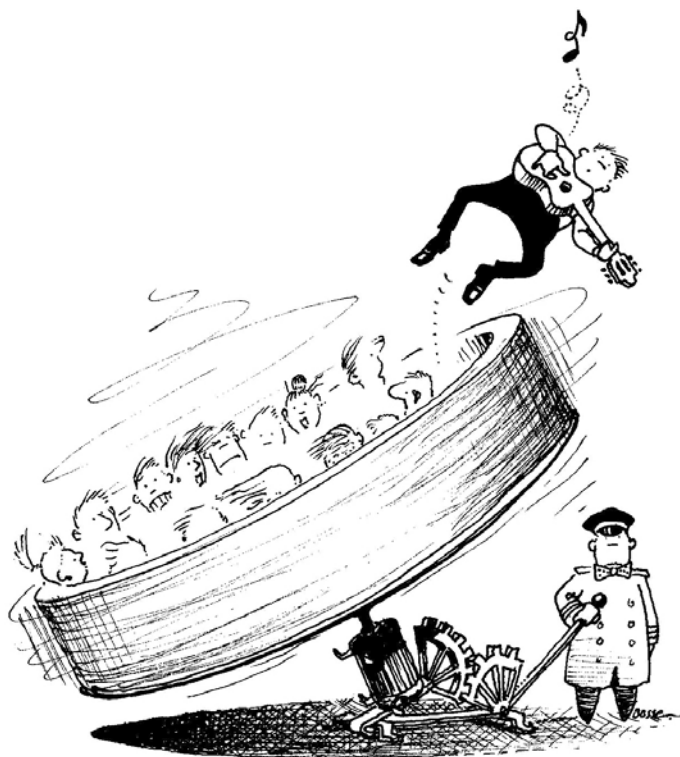
Bosses förmåga att kommunicera med publiken var unik. Det finns en episod som Bosse själv betraktade som sin största triumf. Det var visfestival i Vaxholm år 1980. Bosse var försenad och programmet fick läggas om så att Bosse uppträdde efter gruppen Aston Reymers Rivaler, som skulle vara festivalens final. Den rockiga ensemblen gjorde pyramidal succé och publiken krävde extranummer på extranumren, och skanderade ”Aston! Aston! Aston!” Då annonserar konferencieren Git Magnusson i stället att kvällens sista artist kommer att framföra sitt program ensam till gitarr. In kommer Bosse, och till synes oberörd av den vrålande massan börjar han stillsamt sjunga ”Flickan hon gick i skogen med röda gullband. – Och blodet den rann.” Häpnaden drar genom publiken, och det blir tystare och tystare. På några sekunder har han självklart tagit över scenen och fångat publiken.

Bosse kombinerade framgångsrikt ett korrekt yttre med hejdlösa texter, groteska och halsbrytande ordvändningar, förgyllda med hans dramatiska

sceniska utspel. Hans LP från år 1980 fick namnet *Bosses barvänliga ballader*, vilket han naturligtvis visste att skulle läsas fel och presenteras som barnvisor. Många dåtida småbarn har därför fått sig en dos av Bosses grova humor mycket tidigt. Bosses visor finns också utgivna på CD, *Sjöjungfrun* från år 2001.

Visorna, snapsvisorna och den sociala samvaron var hörnstenar i Bosse Österbergs tillvaro. Han visste att ta vara på alla chanser att njuta av livet. Han älskade fester, och vi saknar hans glada och högljudda skratt, (som skrämde våra barn så att de började gråta när de var små) hans slagfärdighet, hans kreativa associationer, hans aldrig sinande skaldekonst. Bosses liv var ett ode till glädjen.

Maryelle Lindholm och Henrik Huldén

Karusell. Konserttaffisch för Visans Vänner 2006

SFV

2019

Verksamhetsberättelse och bokslut

SFV står stadigt

För verksamhetsåret 2019 kan SFV åter en gång visa upp ett positivt räkenskapsresultat. Något annat skall i princip inte vara möjligt för en allmännyttig förening, med syfte att främja utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland.

Även SFV:s verksamhet år 2019 var lyckad. Vi fick belägg på att vi är på rätt väg via en så kallad intressentundersökning, där samhällspåverkare inom utbildningssektorn, politiken, kulturen och den fria bildningen fick berätta om hur SFV:s förnyade bidragsprocess tagits emot, men också om hur SFV i allmänhet upplevs ”ute på fältet”.

SFV fick genomgående beröm för sin fortlöpande ansökningstid och SFV:s forskningsbaserade tillvägagångssätt gällande bidragsverksamheten. Likaså ansåg de intervjuade att det var bra att det finns sektorsansvariga på SFV som man kan diskutera projektidéer med innan ansökan görs, och att ansökan nu blir betydligt mer välbeskriven och fokuserad tack vare att den tilltänkta verksamheten problematiseras under processens gång. Förbättringar önskades främst gällande kommunikationen kring allt det nya – att det med tanke på ansökningarna skulle bli ännu tydligare vad SFV önskar åstadkomma med sin bidragsverksamhet.

Alla tankar och åsikter som kom fram kommer vi framöver att beakta i SFV:s kommunikation och arbete överlag. Vi kommer ännu tydligare att kommunicera vad SFV gör, varför vi gör det, och vad resultatet blir.

SFV OCH VÄRLDEKONOMIN

Om vi liknar SFV:s ekonomi vid ett hus, kan man säga att SFV idag både har en solid grund, och ett tätt tak, då molnen börjar hopa sig och nästa globala konjunkturkorrigering inträffar. Då den förra finansiella krisen utlöste en recession år 2008 var SFV:s grund nog solid, medan vi hade i det tidigare ekonomiska solskenet kanske inte märkt att taket läckte på sina håll. Då ledde recessionen till att SFV – på grund av stora, redan inledda åtaganden – i flera år fick bokföra negativa resultat, och bekosta en del verksamheter och sin bidragsverksamhet genom att nagga på kapitalet. Något som förstås inte fungerar i längden.

När nästa recession inträffar har vi däremot ett torrt och stadigt hus, och vi kan därför tryggt vänta ut stormen. Och den stormen kommer med säkerhet förr eller senare. Då detta skrivs återstår att se vad som utlöser nästa kris: det kan vara det alldeles riktiga viruset, eller ett ”virus” i form av en finansiell förtroendekris, och en panikartad rusch mot utgångarna.

Johan Aura
kanslichef

Verksamhetsberättelse	165
Bokslut	170
Föreningens resultaträkning	170
Föreningens balansräkning	172
Föreningens noter till bokslutet	174
Koncernens resultaträkning	181
Koncernens balansräkning	182
Koncernens noter till bokslutet	184
Bokslutets underskrift	187
Revisionsberättelse	188
Förteckningar	194
SFV:s donationsfonder 2018	212

Verksamhetsberättelse

VERKSAMHETEN

SFV är en allmännyttig förening som sedan 1882 främjar utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland. Enligt föreningsstadgarna har SFV till syfte att ”främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden”.

SFV delar ut bidrag, pris och stipendier men driver även egen bildnings- och kulturverksamhet. I verksamheten ingår bland annat studiecentralens verksamhet, litterära tävlingar, medlemstidningen SFV-magasinet, SFV-kalendern, biografiserien, SFV-huset G18 och webbtjänsten Föreningsresursen. I konceptet Hos Vännerna erbjuder SFV finlandssvenska organisationer och föreningar kostnadsfri användning av SFV:s möteslokaler i Helsingfors, Vasa och Åbo.

SFV:s verksamhet är huvudsakligen finansierad av förmögenhetens avkastning, men även av externa stöd som finansierar ungefär 12 procent av verksamhetskostnaderna. Det största externa stödet var statsandelar för studiecentralens kursverksamhet.

SFV delade ut 3,7 miljoner euro som bidrag, pris och stipendier. I detta ingår även förmedlade bidrag på 269 000 euro.

Utdelningen indelad i SFV:s sektorer var Kultur och bibliotek 619 000 euro (16,6%), Fri bildning 794 000 euro (21,3 %) och Utbildning 2 314 000 euro (62,1 %). Bland de större bidragen kan nämnas bidraget till Axxell Utbildning Ab på 1,6 miljoner euro, Stiftelsen Focus i västra Nyland (kulturhus i Karis) på 200 000 euro, Svenska Framtids-skolan i Helsingforsregionen Ab (Practicum) på 150 000 euro och Svenska Teatern på 129 000 euro.

Tabellen nedan är en översikt över den ordinära verksamhetens kostnader i resultaträkningen 2017–2019. I översikten ingår även beviljade bidrag som redovisas skilt i slutet av resultaträkningen, under rubriken Fonder med egen täckning. Kostnaderna för styrelse och ledning redovisas i gruppen administration.

	2019	2018	2017
	t euro	t euro	t euro
Beviljade bidrag, pris och stipendier	3 727	3 249	2 754
Bildnings- och kulturverksamhet	1 276	1 539	1 428
Administration	729	754	777
Totalt	5 732	5 542	4 958

NYA STADGAR

Årsmötet den 21 mars 2019 godkände nya stadgar för Svenska folkskolans vänner rf. De tidigare stadgarna var från år 1971. De största förändringarna är att stadgarna har moderniserats för att motsvara gällande lagstiftning, samtidigt har språket gjorts tidsenligt.

UTDELNINGSFESTEN FÖR PRIS OCH MEDALJER

SFV:s vårlunch och utdelningsfest hölls i festsalen i SFV-huset G18 den 10 april 2019. Vid festen utdelades Folkbildningspriset, Kulturpriset ur Signe och Ane Gyllenbergs fond och Christoffer Grönholms pris. Fem Folkbildningsmedaljer och fyra Hagforsmedaljer delades ut, samt Lillholmsstipendiet för kulturarbetare och bibliotekarier och Beijarholmsstipendiet för lärare och undervisande personal inom småbarnspedagogik samt ett tre veckor långt vistelsestipendium för en författare på Biskops Arnö Nordens Folkhögskola vid Mälaren i Bålsta. Tio lärare i svenska vid finska skolor premierades. Liksom tidigare år var nomineringsprocessen gällande pristagare och medaljörer öppen för allmänheten.

SFV:S STUDIECENTRAL

SFV har från och med 1978 varit upprätthållare av läroanstalten Svenska Studiecetralen och erhåller statsandelar för verksamheten. Studiecetralens uppgift är stöda den fria bildningen genom att bevilja kursbidrag till organisationer eller studiecirkelbidrag till organisationer eller privatpersoner. Dessutom ordnar studiecetralen egna kurser, föreläsningar och seminarier som stöder detta syfte. Genom webbplatsen Föreningsresursen får föreningar och organisationer kunskap, råd och tips om föreningsverksamhet.

Sammanlagt 959 kurser och studiecirkelar genomfördes i samarbete med finlands-svenska förbund och föreningar. Dessa hade sammanlagt 19 088 deltagare. I statistikens ingår 25 av SFV:s studiecetral arrangerade egna kurser, föreläsningar och andra evenemang (totalt 127 h) för 631 organisationsanställda och föreningsaktiva. Föreningsresursen svarade på ca 200 frågor.

ORGANISATION OCH FÖRVALTNING

MEMLEMSKÅREN

SFV verkar aktivt i det finländska medborgarsamhället, dels i samarbete med organisationer och utbildningsenheter, dels genom sitt eget kontaktnät och sin medlemskår.

Vid utgången av 2019 var medlemmarna i föreningen Svenska folkskolans vänner rf 345 personmedlemmar och en understödsförening. Medlemmarna i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf var 7 172 personmedlemmar.

Hedersmedlemmar i föreningen är professor **Ann-Mari Häggman** (hedersordförande) och **Bo Lundell**.

Vid sitt årsmöte den 21 mars 2019 fastställde Svenska folkskolans vänner rf medlemsavgiften till 0 euro. Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf fastställde medlemsavgiften för sina medlemmar till 15 euro. Medlemsförmåner är *SFV-kalendern* och tidskriften *SFV-Magasinet* samt en rabatt upp till 45 procent i Schildts & Söderströms nätbokhandel. Alla nya medlemmar fick som gåva en valfri bok ur SFV:s egen skriftserie.

STYRELSEN

Styrelsen sammanträdde under året till fjorton protokollförda möten. Antalet behandlade ärenden var 164.

Styrelsens sammansättning fram till årsmötet 2020 var (invald, närvaro): ordförande musikmagister **Wivan Nygård-Fagerudd** (2010, 14/14), vice ordförande författaren **Gustaf Widén** (2005, 12/14), bildningsdirektör **Heidi Backman** (2013/ 12/14), filosofie magister **Joakim Bonns** (2018, 13/14), filosofie doktor **Fredrik Hertzberg** (2019, 8/10), filosofie doktor **Åsa Lindberg** (2017, 13/14), direktör **Gun Oker-Blom** (2013, 11/14), juris magister **Jan-Erik Stenman** (2017, 13/14), och filosofie magister **Pia Widén** (2016, 9/14).

STYRELSENS SEKRETERARE VAR KANSLICHEFEN

Arbetsutskottet har förberett ärendena till styrelsens möten och avgjort löpande ärenden. Medlemmarna var **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande), **Gustaf Widén**, (vice ordförande), **Åsa Lindberg** och **Gun Oker-Blom**.

KAPITALFÖRVALTNINGSRÅDET

Kapitalförvaltningsrådet är styrelsens rådgivande organ i frågor om placeringar och förmögenhetsförvaltning. Medlemmarna fram till årsmötet 2020 var diplomekonom **Peter Storsjö** (ordförande), ekonomie magister **Magdalena Lönnroth**, diplomingenjör och ekonomie magister **Erik Palmén** och vicehäradshövding **Jarl Sved**.

PERSONALEN

Föreningens personal var i medeltal 11 personer under räkenskapsperioden (15 personer år 2018).

RESULTATET OCH FRAMTIDA UTSIKTER

Resultatet i föreningens bokslut 2019 uppvisar ett överskott på 2 250 285 euro.

I samband med värdegranskningen av aktieinnehavet har en nedskrivning gjorts på 2 miljoner euro som redovisas i resultaträkningen under investerings- och finansieringsverksamhet.

Under 2019 har hela innehavet i dotterbolaget Fastighets Ab Diana sålts.

Det egna kapitalet inklusive självtäckande fonder uppgår till 87,2 miljoner euro, en ökning på 2,3 miljoner från bokslutet 2018.

Inför kommande år uppskattar styrelsen att förmögenhetens avkastning fortsätter trygga verksamheten och utdelningen av bidrag och stipendier. Den nya placeringsstrategin från december 2019 har blivit mera global och sålunda påverkas avkastningen av den ekonomiska utvecklingen i Finland och globalt.

Den pågående coronaviruspandemin har lett till en ökad volatilitet på marknaden och utgör en risk för värdet av föreningens placeringar och direktavkastningen av dem. De direkta effekterna på verksamheten väntas bli små med tanke på den starka kassa föreningen har.

KONCERNEN

I koncernens resultat- och balansräkning ingår dotterbolagen Axxell Utbildning Ab, ägarandel 65,3 %, Atena Kustannus Oy, ägarandel 96 % samt fyra fastighetsbolag.

VISTELSE-
STIPENDIER

SKRIV-
TÄVLINGAR

SFU har ett
skrivstipendium
och tre andra
30-årsmemorer
i

Bokslut | Föreningens resultaträkning

	Not	Jan-dec 2019	Jan-dec 2018
Ordinarie verksamhet			
Intäkter			
Inkommande understöd	2	656 560,52	705 559,06
Litteraturförsäljning		3 704,52	3 231,00
Övriga intäkter		464,00	100,00
		660 729,04	708 890,06
Kostnader			
Personalkostnader & arvoden	4	-1 044 366,28	-1 225 995,18
Avskrivningar		-51 458,99	-62 610,06
Övriga kostnader		-908 860,55	-1 003 872,53
Beviljade bidrag och stipendier	3	-3 598 361,94	-3 130 788,08
		-5 603 047,76	-5 423 265,85
Ordinarie verksamhetens underskott		-4 942 318,72	-4 714 375,79
Tillförda medel			
Intäkter			
Gåvor och bidrag		40,00	930,00
Medlemsavgifter		0,00	560,00
Donationer och testamenten		111 394,42	3 229 243,74
Resultat		111 434,42	3 230 733,74
Investerings- och finansieringsverksamhet			
Intäkter			
Hysesintäkter		1 826 693,29	2 518 035,11
Utdelning av marknadsnoterade värdepapper		2 955 007,33	2 251 829,21
Övriga avkastningar		1 833 223,76	636 776,21
Försäljningsvinster		4 133 527,45	2 100 800,02
Återförda nedskrivningar		193 416,29	0,00
		10 941 868,12	7 507 440,55
Kostnader			
Personalkostnader & arvoden	4	-88 876,20	-91 449,01
Avskrivningar		-424 733,56	-433 255,72
Räntekostnader		-23 832,55	-41 812,76
Fastighetskostnader		-1 275 551,72	-1 788 793,28
Försäljningsförluster		-2 019,14	-275 132,50
Nedskrivningar		-2 012 376,92	-1 294 332,67
Övriga kostnader		-33 308,49	-28 680,69
		-3 860 698,58	-3 953 456,63
Resultat		7 081 169,54	3 553 983,92
Resultat av egen verksamhet		2 250 285,24	2 070 341,87

Forts. på nästa sida

	Not	Jan-dec 2019	Jan-dec 2018
Fonder med egen täckning			
Intäkter			
Dividender och övrig avkastning		143 040,68	131 589,70
Kostnader			
Beviljade bidrag och stipendier	3	-128 736,61	-118 430,73
Resultat		14 304,07	13 158,97
Överfört till fondkapitalet		-14 304,07	-13 158,97
Räkenskapsperiodens resultat		2 250 285,24	2 070 341,87

Föreningens balansräkning

	Not	Dec 2019	Dec 2018
Aktiva			
Bestående aktiva			
Materiella tillgångar			
Mark- och vattenområden		4 706 684,74	4 706 684,74
Byggnader och konstruktioner		9 455 340,92	9 849 313,46
Maskiner och inventarier		311 488,63	339 907,81
	5	14 473 514,29	14 895 906,01
Placeringar			
Länefordringar		944 072,26	367 488,37
Övriga aktier och andelar	6.1	56 576 390,70	67 543 639,64
		57 520 462,96	67 911 128,01
Bestående aktiva totalt		71 993 977,25	82 807 034,02
Rörliga aktiva			
Fordringar			
Försäljningsfordringar		0,00	4 288,70
Övriga fordringar	8.1	1 099 839,12	3 254 080,78
Resultatregleringar		1 104,26	1 356,63
		1 100 943,38	3 259 726,11
Kassa och bank		17 116 739,86	1 459 778,30
Rörliga aktiva totalt		18 217 683,24	4 719 504,41
Fonder med egen täckning			
Övriga aktier och andelar	6.2	1 203 693,67	602 078,49
Interna fordringar, föreningen		0,00	589 671,90
Kassa och bank		2 360,79	0,00
		1 206 054,46	1 191 750,39
Aktiva totalt		91 417 714,95	88 718 288,82

Föreningens balansräkning

	Not	Dec 2019	Dec 2018
Passiva			
Eget kapital			
Fonder		66 159 291,35	62 615 228,94
Resultat			
Resultat från tidigare år		17 638 533,58	19 112 254,12
Räkenskapsperiodens resultat		2 250 285,24	2 070 341,87
		19 888 818,82	21 182 595,99
Eget kapital totalt	9.1	86 048 110,17	83 797 824,93
Främmande kapital			
Långfristigt			
Skulder till kreditinstitut		1 725 000,00	1 725 000,00
Interna skulder, Fonder med egen täckning		0,00	589 671,90
		1 725 000,00	2 314 671,90
Kortfristigt			
Skulder till leverantörer		172 486,04	138 862,32
Övriga skulder	8.2	2 113 456,28	1 105 326,21
Resultatregleringar	8.3	152 608,00	169 853,07
		2 438 550,32	1 414 041,60
Främmande kapital totalt		4 163 550,32	3 728 713,50
Fonder med egen täckning			
Eget kapital	9.2	1 206 054,46	1 191 750,39
Passiva totalt		91 417 714,95	88 718 288,82

Föreningens noter till bokslutet

REDOVISNINGSPRINCIPER

MATERIELLA TILLGÅNGAR OCH AVSKRIVNINGAR

De materiella tillgångarna har aktiverats under bestående aktiva till direkt anskaffningsutgift.

Byggnader avskrivs till 4 procent på restvärdet. Maskiner och inventarier avskrivs lineärt under en period på 3–10 år.

Markområden avskrivs inte.

Avskrivningarna redovisas i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och placeringar.

MOTTAGNA BIDRAG

Inkommande bidrag bokförs som intäkt till den del kostnader uppstått. Oanvända stöd redovisas under övriga kortfristiga skulder.

BEVILJADE BIDRAG

Bidragen kostnadsförs under det år de beviljas.

PLACERINGAR

Bestående aktiva placeringar har aktiverats till direkt anskaffningsutgift. Bokföringsvärdet på marknadsnoterade värdepapper nedskrivs till marknadsvärdet om bokföringsvärdet överstiger marknadsvärdet. Nedskrivningen återförs om marknadsvärdet stiger. Vid realisering av aktier och andelar har FIFO-regeln använts.

1 TILLFÄLLIGA INTÄKTER

Under tillförda medel har förutom medlemsavgifter bokats intäkter av tillfällig natur. Till dessa hör gåvor och bidrag till föreningen samt donationer och testamenten till fonder.

2 INKOMMANDE UNDERSTÖD

Alla mottagna bidrag är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhetens intäkter.

	2019	2018
Understöd från den offentliga sektorn	588 076,45	631 217,04
Stöd från Understödsföreningen för SFV rf	43 000,00	50 000,00
Övriga bidrag från privata organisationer	25 484,07	24 342,02
	656 560,52	705 559,06

3 BEVILJADE BIDRAG OCH STIPENDIER

Beviljade bidrag, priser och stipendier är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och fonder med egen täckning. De förmedlade bidragen 2019 var 269 042,73 euro, den självfinansierade utdelningen var således 3 458 055,82 euro.

	2019	2018
Ordinarie verksamhet	3 598 361,94	3 130 788,08
Fonder med egen täckning	128 736,61	118 430,73
	3 727 098,55	3 249 218,81

4 INFORMATION OM PERSONALEN

Föreningen har i medeltal haft 11 anställda under 2019 Motsvarande antal 2018 var 15.

Personalkostnader och arvoden är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet. Föreningens totala kostnader för personal och arvoden framgår i följande tabell.

	2019	2018
Arvoden till styrelse & kapitalförvaltningsråd	64 625,00	66 325,00
Löner till anställd personal	812 414,72	972 990,18
Övriga arvoden	85 312,55	67 681,97
Arbetspensionsförsäkringsavgifter	156 200,32	188 563,33
Övriga lagstadgade försäkringar	14 689,89	21 883,71
	1 133 242,48	1 317 444,19

5 FÖRÄNDRINGAR I MATERIELLA TILLGÅNGAR

	Bokförings- värde 1.1	Ökning	Sålt	Avskriv- ningar	Bokförings- värde 31.12
Mark- och vattenområden	4 706 684,74	0,00	0,00	0,00	4 706 684,74
Byggnader och konstruktioner	9 849 313,46	0,00	0,00	-393 972,54	9 455 340,92
Maskiner och inventarier	339 907,81	53 800,83	0,00	-82 220,01	311 488,63
	14 895 906,01	53 800,83	0,00	-476 192,55	14 473 514,29

6 FÖRÄNDRINGAR I PLACERINGAR

	Bokförings- värde 1.1	Ökning	Minskning	Värde- relgeringar	Bokförings- värde 31.12
Aktier och andelar inkl. självtäckande fonder					
Övriga aktier och andelar					
Börsaktier	32 163 852,72	8 218 346,40	-3 323 769,64	-1 708 960,63	35 349 468,85
Placeringsfonder	4 035 000,00	2 331 006,13	-2 017 500,00	0,00	4 348 506,13
Onoterade aktier	6 372 627,38	0,00	0,00	0,00	6 372 627,38
Bostads/fastighetsaktier	25 574 238,03	5 648,22	-13 760 404,24	-110 000,00	11 709 482,01
	68 145 718,13	10 555 000,75	-19 101 673,88	-1 818 960,63	57 780 084,37

Föreningen

6.1 Övriga aktier och andelar

Börsaktier	31 561 774,23	7 616 731,22	-3 323 769,64	-1 708 960,63	34 145 775,18
Placeringsfonder	4 035 000,00	2 331 006,13	-2 017 500,00	0,00	4 348 506,13
Onoterade aktier	6 372 627,38	0,00	0,00	0,00	6 372 627,38
Bostads/fastighetsaktier	25 574 238,03	5 648,22	-13 760 404,24	-110 000,00	11 709 482,01
	67 543 639,64	9 953 385,57	-19 101 673,88	-1 818 960,63	56 576 390,70

Självtäckande fonder

6.2 Övriga aktier och andelar

Börsaktier	602 078,49	601 615,18	0,00	0,00	1 203 693,67
	602 078,49	601 615,18	0,00	0,00	1 203 693,67

7 MARKNADSNOTERADE PLACERINGAR

Nedan jämförs marknadsvärdet med bokföringsvärdet för de marknadsnoterade placeringarna.

	2019	2018
Börsaktier		
Bokföringsvärde 31.12	35 349 468,85	32 163 852,72
Marknadsvärde 31.12	52 159 835,81	43 199 180,56
Skillnad	16 810 366,96	11 035 327,84
Placeringsfonder		
Bokföringsvärde 31.12	4 348 506,13	4 035 000,00
Marknadsvärde 31.12	5 905 712,21	4 871 528,59
Skillnad	1 557 206,08	836 528,59
Totalt		
Bokföringsvärde 31.12	39 697 974,98	36 198 852,72
Marknadsvärde 31.12	58 065 548,02	48 070 709,15
Skillnad	18 367 573,04	11 871 856,43

8 VÄSENTLIGA POSTER BLAND FORDRINGAR OCH SKULDER

	2019	2018
Fordringar under rörliga aktiva		
8.1 Övriga fordringar		
Inkommande stöd och donationer	716 367,66	3 125 741,47
Pågående värdepappersförsäljning	207 622,20	
Övriga fordringar	175 849,26	128 339,31
	1 099 839,12	3 254 080,78
Kortfristigt främmande kapital		
8.2 Övriga skulder		
Obetalda beviljade bidrag	2 022 551,93	997 212,36
Övriga skulder	90 904,35	108 113,85
	2 113 456,28	1 105 326,21
Resultatregleringar		
8.3 Passiva resultatregleringar		
Periodiserade löner och semesterlöner inklusive försäkringsavgifter	152 608,00	169 853,07

9 EGET KAPITAL

Donationsfonderna är från och med 2019 indelade i Fria, Bundna och Fonder med egen täckning. I de bundna fonderna har donatorn begränsat användningen av avkastningen eller kapitalet. De fria fonderna är s.k. minnesfonder som inte har några begränsningar utan avkastningen får fritt användas för föreningens syften. I Fonder med egen täckning har donatorn bestämt att fondens kapital skall förvaltas skilt från föreningens tillgångar.

	2019
9.1 Föreningen	
Fonder	
Donationsfonder	
Fria donationsfonder 1.1	33 668 657,75
Insättningar 2018	317 965,56
Fria donationsfonder 31.12	33 986 623,31
Bundna donationsfonder 1.1	26 997 914,75
Insättningar 2018	3 226 096,85
Bundna donationsfonder 31.12	30 224 011,60
Donationsfonder 31.12	64 210 634,91
Övriga fonder 1.1	
Studiecirkelfonden	5 455,02
Gården Annegatan 12	93 134,23
Solvalla-Finns Ab	1 681 879,26
Uppskrivningsfond	168 187,93
Övriga fonder 31.12	1 948 656,44
Fonder totalt 31.12	66 159 291,35
Resultat	
Tidigare års överskott 1.1	21 182 595,99
Insättningar till fria donationsfonder 2018	-317 965,56
Insättningar till bundna donationsfonder 2018	-3 226 096,85
Tidigare års överskott 31.12	17 638 533,58
Räkenskapsperiodens resultat	2 250 285,24
Resultat totalt	19 888 818,82
Föreningens eget kapital totalt	86 048 110,17
9.2 Fonder med egen täckning	
Eget kapital 1.1	1 191 750,39
Ökning	14 304,07
Eget kapital 31.12	1 206 054,46
Fonder med egen täckning totalt	1 206 054,46
Eget kapital inkl. fonder med egen täckning	87 254 164,63

10 SÄKERHETER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER

	2019
Säkerheter för egna lån	7 263 125,00
Borgensansvar för dotterbolag	
Bankkontogarantier	50 000,00
Leasingansvar	
Förfaller under nästa räkenskapsperiod	20 963,76
Förfaller senare	14 629,34
Resterande kapitalinbetalningsförbindelser till	
Private Equity-bundna placeringar	3 244 556,72

Koncernens resultaträkning

	Jan-dec 2019	Jan-dec 2018
Ordinarie verksamhet		
Intäkter	22 864 699,66	23 345 149,21
Kostnader		
Personalkostnader	-14 386 577,96	-15 192 664,10
Avskrivningar	-268 164,92	-308 021,72
Övriga kostnader	-13 249 941,07	-13 162 422,28
Kostnader totalt	-27 904 683,95	-28 663 108,10
Ordinarie verksamhet totalt	-5 039 984,29	-5 317 958,89
Tillförda medel		
Intäkter	111 434,42	3 230 733,74
Tillförda medel totalt	111 434,42	3 230 733,74
Investerings- och finansieringsverksamhet		
Intäkter	13 823 225,02	10 420 851,35
Kostnader		
Personalkostnader	-836 846,93	-872 080,07
Avskrivningar	-506 824,82	-528 847,04
Övriga kostnader	-5 068 480,63	-5 565 351,19
Kostnader totalt	-6 412 152,38	-6 966 278,30
Investerings- och finansieringsverksamhet totalt	7 411 072,64	3 454 573,05
Fonder med egen täckning		
Intäkter	143 040,68	131 589,70
Kostnader	-128 736,61	-118 430,73
Överfört till kapitalet	-14 304,07	-13 158,97
Fonder med egen täckning totalt	0,00	0,00
Andel av intressebolagens resultat	191 550,16	-198 805,11
Minoritetsandelar	20 869,84	192 905,24
Räkenskapsperiodens resultat	2 694 942,77	1 361 448,03

Koncernens balansräkning

	Dec 2019	Dec 2018
Aktiva		
Bestående aktiva		
Immateriella tillgångar	8 066,89	31 844,68
Materiella tillgångar		
Mark- och vattenområden	10 430 059,17	14 966 398,48
Byggnader och konstruktioner	13 381 702,23	22 808 617,21
Maskiner och inventarier	618 973,75	759 731,78
Övriga materiella tillgångar	209 197,74	94 380,90
Förskottsbetalningar och pågående arbeten	419 602,84	15 333,39
Materiella tillgångar totalt	25 059 535,73	38 644 461,76
Placeringar		
Lånefordringar	944 072,26	367 488,37
Övriga aktier och andelar	46 962 433,76	44 407 287,60
Placeringar totalt	47 906 506,02	44 774 775,97
Bestående aktiva totalt	72 974 108,64	83 451 082,41
Rörliga aktiva		
Omsättningstillgångar	364 593,82	331 173,41
Fordringar		
Försäljningsfordringar	996 611,58	933 130,80
Övriga fordringar	2 344 246,70	4 164 487,03
Resultatregleringar	231 336,94	169 475,67
Fordringar totalt	3 572 195,22	5 267 093,50
Kassa och bank	20 374 571,67	4 638 537,90
Rörliga aktiva totalt	24 311 360,71	10 236 804,81
Fonder med egen täckning		
Placeringar	1 203 693,67	602 078,49
Interna fordringar, föreningen	0,00	589 671,90
Kassa och bank	2 360,79	0,00
Fonder med egen täckning totalt	1 206 054,46	1 191 750,39
Aktiva totalt	98 491 523,81	94 879 637,61

Koncernens balansräkning

	Dec 2019	Dec 2018
Passiva		
Eget kapital		
Fonder	66 159 291,35	62 615 228,94
Resultat		
Överskott från tidigare år	16 727 638,20	18 910 252,58
Räkenskapsperiodens överskott	2 694 942,77	1 361 448,03
Resultat totalt	19 422 580,97	20 271 700,61
Eget kapital totalt	85 581 872,32	82 886 929,55
Minoritetsandel	1 339 074,02	1 362 571,86
Främmande kapital		
Långfristigt		
Lån från kreditinstitut	2 768 755,08	2 917 774,49
Övriga skulder	540 000,00	100 000,00
Interna skulder, Fonder med egen täckning	0,00	589 671,90
Långfristigt totalt	3 308 755,08	3 607 446,39
Kortfristigt		
Erhållna förskott	275 967,38	275 199,94
Skulder till kreditinstitut	148 360,00	147 200,00
Skulder till leverantörer	959 082,71	858 618,77
Övriga skulder	3 057 888,62	1 948 650,59
Resultatregleringar	2 614 469,22	2 601 270,12
Kortfristigt totalt	7 055 767,93	5 830 939,42
Främmande kapital totalt	10 364 523,01	9 438 385,81
Fonder med egen täckning, eget kapital	1 206 054,46	1 191 750,39
Passiva totalt	98 491 523,81	94 879 637,61

Koncernens noter till bokslutet

REDOVISNINGSPRINCIPER

UPPRÄTTANDE AV KONCERNBOKSLUTET

I koncernbokslutet ingår dotterbolagen

Axxell Utbildning Ab, ägarandel 65,4 %

Atena Kustannus Oy, ägarandel 96 %

Asunto Oy Topeliuksenkatu 8, helägt

Fastighets Ab Diana, helägt (sålt 2019)

Fastighets Ab Folkfast i Helsingfors, helägt

Kiinteistö Oy Karyll-Salpa, ägarandel 51 %

Intressebolagen i koncernbokslutet är

Fastighets Ab Torgvägen 3, ägarandel 50 %

Schildts & Söderströms Ab, ägarandel 21,4 %

Under 2019 har hela innehavet i dotterbolaget Fastighets Ab Diana sålts.

Följande enheter ingår inte i koncernbolaget för att deras inverkan i koncernbokslutet har konstaterats vara obetydlig

Fastighets Ab Solgården i Hangö, helägt dotterbolag, ingen verksamhet

Ab Svenska Rum Oy, helägt dotterbolag, ingen verksamhet

Stiftelsen barnens och ungdomens väl i Esbo sr, SFV:s styrelse bildar även styrelse för stiftelsen

Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf

Koncernens interna transaktioner, fodringar, skulder och ägarandelar har eliminerats

INFORMATION OM PERSONALEN

	2019	2018
Personalantalet i medeltal	266,8	301,4

Personalkostnader och arvoden är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet. Koncernens totala kostnader för personal och arvoden framgår i följande tabell.

	2019	2018
Löner och arvoden	12 679 432,62	13 318 837,01
Arbetspensionsförsäkringsavgifter	2 291 733,31	2 432 769,31
Övriga lagstadgade försäkringsavgifter	252 258,96	313 137,85
	15 223 424,89	16 064 744,17

EGET KAPITAL

Donationsfonderna är från och med 2019 indelade i Fria, Bundna och Fonder med egen täckning. I de bundna fonderna har donatorn begränsat användningen av avkastningen eller kapitalet. De fria fonderna är s.k. minnesfonder som inte har några begränsningar utan avkastningen får fritt användas för föreningens syften. I Fonder med egen täckning har donatorn bestämt att fondens kapital skall förvaltas skilt från föreningens tillgångar.

	2019
Föreningen	
Fonder	
Donationsfonder	
Fria donationsfonder 1.1	33 668 657,75
Insättningar 2018	317 965,56
Fria donationsfonder 31.12	33 986 623,31
Bundna donationsfonder 1.1	26 997 914,75
Insättningar 2018	3 226 096,85
Bundna donationsfonder 31.12	30 224 011,60
Donationsfonder 31.12	64 210 634,91
Övriga fonder (inga ändringar)	
Studiecirkelfonden	5 455,02
Gården Annegatan 12	93 134,23
Sollalla-Finns Ab	1 681 879,26
Uppskrivningsfond	168 187,93
Övriga fonder 31.12	1 948 656,44
Fonder totalt 31.12	66 159 291,35
Resultat	
Tidigare års överskott 1.1	20 271 700,61
Insättningar till fria donationsfonder 2018	-317 965,56
Insättningar till bundna donationsfonder 2018	-3 226 096,85
Tidigare års överskott 31.12	16 727 638,20
Räkenskapsperiodens resultat	2 694 942,77
Resultat totalt	19 422 580,97
Föreningens eget kapital totalt	85 581 872,32
Fonder med egen täckning	
Eget kapital 1.1	1 191 750,39
Ökning	14 304,07
Eget kapital 31.12	1 206 054,46
Fonder med egen täckning totalt	1 206 054,46
Eget kapital inkl. fonder med egen täckning	86 787 926,78

Bokslutets underskrift

Helsingfors den 11 mars 2020

Wivan Nygård-Fagerudd

ordförande

Gustaf Widén

vice ordförande

Heidi Backman

Joakim Bonns

Fredrik Hertzberg

Åsa Lindberg

Gun Oker-Blom

Jan-Erik Stenman

Pia Widén

Revisionsanteckning

Över utförd revision har i dag avgetts berättelse.

Helsingfors den 29 april 2020

Petter Lindeman, CGR

Martin Grandell, CGR

Revisionsberättelse

Till medlemmarna i Svenska folkskolans vänner rf

Revision av bokslutet

UTTALANDE

Enligt vår uppfattning ger bokslutet en rättvisande bild av föreningens och koncernens ekonomiska ställning samt av resultatet av deras verksamhet i enlighet med i Finland ikraftvarande stadganden gällande upprättande av bokslut och det uppfyller de lagstadgade kraven.

REVISIONENS OMFATTNING

Vi har utfört en revision av bokslutet för Svenska folkskolans vänner rf (fo-nummer 0200129-3) för räkenskapsperioden 1.1–31.12.2019. Bokslutet omfattar koncernens samt föreningens balansräkning, resultaträkning och noter.

GRUND FÖR UTTALANDET

Vi har utfört vår revision i enlighet med god revisions sed i Finland. Vårt ansvar enligt god revisions sed beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar för revisionen av bokslutet.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

OBEROENDE

Vi är oberoende i förhållande till föreningen och koncernen enligt de etiska kraven i Finland som gäller den av oss utförda revisionen och vi har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa.

STYRELSENS ANSVAR FÖR BOKSLUTET

Styrelsen ansvarar för upprättandet av bokslutet och för att bokslutet ger en rättvisande bild i enlighet med i Finland ikraftvarande stadganden gällande upprättande av bokslut samt uppfyller de lagstadgade kraven. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta ett bokslut som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av bokslutet ansvarar styrelsen för bedömningen av föreningens och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om man avser att likvidera föreningen eller koncernen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ än att göra något av dessa.

REVISORNS ANSVAR FÖR REVISIONEN AV BOKSLUTET

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida bokslutet som helhet innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i bokslutet.

Som del av en revision enligt god revisionssed använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i bokslutet, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av föreningens eller koncernens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i ledningens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av bokslutet. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om föreningens eller koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i bokslutet om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om bokslutet. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett föreningen eller en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i bokslutet, däribland upplysningarna, och om bokslutet återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
- inhämtar vi tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom koncernen för att göra ett uttalande avseende koncernbokslutet. Vi ansvarar för styrning, övervakning och utförande av koncernrevisionen. Vi är ensamt ansvariga för vårt uttalande.
- Vi kommunicerar med dem som har ansvar för föreningens styrning avseende, bland annat, revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den, samt betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat under revisionen.

ÖVRIGA RAPPORTERINGSSKYLDIGHETER

ÖVRIG INFORMATION

Styrelsen ansvarar för den övriga informationen. Den övriga informationen omfattar verksamhetsberättelsen.

Vårt uttalande om bokslutet täcker inte övrig information.

Vår skyldighet är att läsa den övriga informationen i samband med revisionen av bokslutet och i samband med detta göra en bedömning av om det finns väsentliga motstridigheter mellan den övriga informationen och bokslutet eller den uppfattning vi har inhämtat under revisionen eller om den i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter. Det är ytterligare vår skyldighet att bedöma om verksamhetsberättelsen har upprättats enligt gällande bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse.

Enligt vår uppfattning är uppgifterna i verksamhetsberättelsen och bokslutet enhetliga och verksamhetsberättelsen har upprättats i enlighet med gällande bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse.

Om vi utgående från vårt arbete på den övriga informationen, drar slutsatsen att det förekommer en väsentlig felaktighet i verksamhetsberättelsen, bör vi rapportera detta. Vi har ingenting att rapportera gällande detta.

Helsingfors 29.4.2020

PricewaterhouseCoopers Oy

Revisiingssammanslutning

Petter Lindeman

CGR

Martin Grandell

CGR

Förteckningar

UTSKOTT OCH KOMMITTÉER

PRISKOMMITTÉER FÖR SFV:S LITTERÄRA TÄVLINGAR

Arvid Mörne-tävlingen: litteraturvetaren **Maria Österlund** (ordförande), författaren och litteraturvetaren **Tatjana Brandt** och författaren **Peter Sandström**.

Solveig von Schoultz-tävlingen: litteraturvetaren Maria Österlund (ordförande), författaren och litteraturvetaren Tatjana Brandt och författaren Peter Sandström.

BIOGRAFIKOMMITTÉN

SFV:s biografikommitté beslutar om utgivningen i SFV:s biografiserie samt ordnar med några års mellanrum symposier med biografier och personhistoria som tema. Kommittén träffas regelbundet och kommunicerar även elektroniskt. Under mötena behandlas inlämnade förslag till nya biografier, inlämnade manus, samt utgivnings- och symposietidtabeller. Medlemmarna vid ingången av år 2019 var **Gustaf Widén** (ordförande), **Berndt Arell**, **Anna Friman**, **René Gothoni**, **Ann-Mari Häggman**, **Henry Rask**, **Anna Övergaard** och **Rabbe Sandelin** (sekreterare). Vid kommitténs decembermöte invaldes **Eva Costiander-Huldén**.

KOMMITTÉER FÖR SFV:S PRIS OCH MEDALJER

Priskommittén för Folkbildningspriset, Kulturpriset och Christoffer Grönholmpriset 2019 bestod av SFV styrelseledamöterna **Stig-Björn Nyberg** (ordförande), **Wivan Nygård-Fagerudd** och **Gustaf Widén** samt av kulturredaktör **Marit Lindqvist** och författaren, litteraturvetaren **Åsa Stenvall-Albjerg**.

Medaljkommittén för Hagforsmedaljerna och Folkbildningsmedaljerna bestod av SFV styrelseledamöterna Wivan Nygård-Fagerudd (ordförande) och **Kjell Herberts** samt av historiker Henry Rask (Nyland), verksamhetsledare Regina **Strandberg** vid Folkhälsan i Åboland (Åboland) och **Thomas Rosenberg** (Östra Nyland).

Stipendiekommittén för en författarvistelse på Biskops Arnö bestod av Stig-Björn Nyberg (ordförande), Gustaf Widén, forskaren och kritikern **Maria Lassén-Seger** samt författaren Peter Sandström.

Priskommittén för SFV:s Svensklärarpris bestod av ordföranden för Svensklärarna i Finland rf **Satu Pessi** och vice ordförande **Seija Westerholm**.

Topelisuprismottagare Annvi Gardberg.

FOTO: YLE

Biografiförfattare Sigbritt Backman.

FOTO: RABBE SANDELIN

TOPELIUSPRISET

Topeliusprisets prisnämnd består enligt tradition av tre medlemmar från SFV:s styrelse och tre medlemmar från Publicistförbundet. SFV:s styrelseordförande leder ordet för prisnämnden. SFV:s representanter var Wivan Nygård-Fagerudd (ordförande), Gustaf Widén och **Joakim Bonns**.

FREDRIKA RUNEBERG-STIPENDIET

Fredrika Runeberg-stipendiet 2019 delas ut av Fredrika Runebergs stipendiefond som förvaltas av Svenska Kulturfonden. I Fredrikakommittén ingår representanter för följande organisationer: Finlands svenska Marthaförbund, Delegationen för Svenska kulturfonden, Svenska Kvinnoförbundet och Svenska folkskolans vänner. SFV representerades av Wivan Nygård-Fagerudd och **Camilla Nordblad**. Till årets Fredrika utsågs **Christina Gestrin**, agroforstmagister inom miljövärd.

UNDERSTÖDSFÖRENINGEN FÖR SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER RF

Styrelsemedlemmarna i understödsföreningen är **Bernt Morelius** (ordförande), **Matts Granö** (vice ordförande), **Stefan Andersson**, **Johan Aura** och **Camilla Nordblad** (sekreterare).

STIFTELSEN BARNENS OCH UNGDOMENS VÅL I ESBO

SFV:s styrelsemedlemmar är även styrelse för Stiftelsen barnens och ungdomens väl i Esbo sr.

PUBLIKATIONER

I publikationsserien Skrifter utgivna av Svenska folkskolans vänner utkom en bok i SFV:s serie med biografier över berömda finlandssvenska personligheter som riskerar att glömmas bort. **Sigbritt Backmans** biografi över **Evy Björkman** blev volym 216 i SFV:s bokserie, och nummer 16 i SFV:s biografiserie. I SFV:s publikationsserie gavs år 2019 ut även samlingsskrifter med vinnarbidragen i Arvid Mörne- och Solveig von Schoultz-tävlingarna.

Kultur- och bildningstidskriften *SFV-magasinet* utkom med fyra nummer under år 2019. Upplagan låg på cirka 8 500 exemplar. Tidningen distribueras till alla SFV-medlemmar och till bibliotek och andra intressenter. År 2019 presenterades i varje nummer olika organisationer, föreningar och projekt som mottagit SFV:s bidrag, liksom personintervjuer samt kultur- och bildningsartiklar av allmänbildande karaktär. I tidningen ingick även varje gång SFV-kansliets kontaktsida, en presentations- och siffersida gällande SFV:s verksamhet, samt aktuell och uppdaterad föreningslivs-information.

BIOGRAFI- SERIE

VISTELSE- STIPENDIER

BILD

SFV:s biografiserie
presenterar
finlandssvenskar
som inte får
glömmas bort

SFV har
vistelsestipendier
för kulturarbetare,
författare och
bibliotekarier

SFV:s
vinstlott
och
priser
för
barn-
och
ungdomslitteratur

SFV:s monter på bokmässan.

FOTO: PIA PETTERSSON

SFV:s årsbok *SFV-kalendern* utkom till SFV:s vår- och utdelningsfest den 11 april. *SFV-kalendern* 2019 var den 133:e årgången i serien (den första utgåvan publicerades 1886). Innehållet bestod av artiklar som tangerade SFV:s syftesparagrafer och verksamhetssektorer. *SFV-kalendern* 2019 rundades på traditionellt sätt av med minnesrunor över bemärkta hädangångna finlandssvenskar, samt ekonomisk information om SFV:s verksamhet år 2018.

PROJEKT OCH AKTIVITETER

SFV-huset G18 vid Georgsgatan 18 i Helsingfors fortsatte under 2019 som ett fjädrat förenings- och organisationshus. Hyresgästerna i huset och medlemsförbunden och organisationerna i Svenska studieförbundet fick gratis använda festsalen och en möteslokal (inom konceptet Hos Vännerna) för sina möten och tillställningar. Från torsdag till söndag hyrs festsalen ut kommersiellt av husets restauratör.

Hos Vännerna är SFV:s koncept, där finlandssvenska organisationer och föreningar kostnadsfritt får använda SFV:s möteslokaler i Helsingfors, Vasa och Åbo, för till exempel årsmöten, bildningshöjande sammankomster eller kortkurser. Reservering och bokning sker via webben. Erbjudandet har blivit ett etablerat begrepp på organisationsfältet. Sammanlagt bokades möteslokalerna 976 gånger år 2019.

SFV:s webbplats www.sfv.fi lyfte fram SFV:s verksamhetssektorer, för att bättre betjäna bland annat bidrags- och stipendiesökande. I tillägg är webbplatsen inkörspport för nominerings- och ansökningsprocesser, tävlingsinformation, evenemangsansmälningar, bokinformation och medlemskontakter. På sidorna hittas även kontaktuppgifterna till SFV:s administration och personal. På sidorna redovisas även SFV:s årliga utdelning och föreningens ekonomiska resultat.

SFV:s webbtjänst **Föreningsresursen** fortsatte på adressen foreningsresursen.fi som en unik informationsportal med fakta, tips och råd gällande föreningsliv i Svenskfinland, avsedd för föreningsaktiva och andra intresserade. Materialet utvecklas kontinuerligt av SFV:s personal och andra sakkunniga.

SFV:s webbtjänst **minnesrunor.fi** fortsatte samla minnesskrifter, nekrologer och minnesrunor över hädangångna finlandssvenskar, och personer nära knutna till finlandssvenskheten. Ett urval nya runor publiceras årligen även i *SFV-kalendern*.

Uppslagsverket Finland på adressen www.uppslagsverket.fi fortsatte år 2019 betjäna publiken med vedertagen information om Finland. I slutet av året inleddes ett samarbetsprojekt med Projekt Fredrika, som strävar till att förbättra tillgången på täckande och korrekt information om det svenska i Finland på Wikipedia – främst på svenska men också på andra språk. Utredningarna kring uppslagsverkets redaktionella framtid fortsatte. För tillfället arbetar ingen aktivt med innehållet, endast påtalade brister rättas till.

SFV:s vistelsestipendiater erbjöds möjlighet och uppmuntrades till att blogga om sina upplevelser på Bejarholmen och Lillholmen, på adresserna **bejarholmen.ratata.fi** och **lillholmen.ratata.fi**.

PRIS, MEDALJER OCH VISTELSESTIPENDIER

SFV delar sedan flera år tillbaka ut alla sina pris och medaljer (förutom Topeliuspriset) under sin vår- och utdelningsfest i SFV-huset G18. SFV har sammanlagt fyra stora pris, men alla delas inte ut årligen – på festen den 10 april 2019 delades tre pris ut.

FOLKBILDNINGSPRISET

SFV:s folkbildningspris, 15 000 euro, som instiftades 1942 på initiativ av skolrådet **John Österholm** gick till generalsekreterare, filosofie magister **Jyrki Ijäs** för hans gedigna insatser för folkbildningen i Finland och Norden. Jyrki Ijäs har alltid framhållit vikten av Finlands tvåspråkighet och plats i Norden. Han har haft en central position i de lagberedningar som berört den fria bildningens institutioner i Finland under de senaste 20 åren. Jyrkis utblick har alltid varit nordisk och global. Hans yrkeskarriär går tillbaka ända till början av 1980-talet, och den inbegriper allt från sommarkurser i folkhögskolor till ansvaret för Finlandshuset i Stockholm, liksom en rad regionala bildningsuppdrag.

SFV:S KULTURPRIS

SFV:s kulturpris utdelas ur Signe och Ane Gyllenbergs fond, instiftad år 1965 av kommerserådet Ane Gyllenberg. Priset ges enligt statuten ”för väl utförd gärning Finlands svenska kultur till fromma”. Prisets storlek är 15 000 euro och gick till kapellmästaren **Anna-Maria Helsing**, Helsingfors. Med utsökt stilkänsla och gediget musikaliskt kunnande har kapellmästaren Anna-Maria Helsing nått en position som en av vårt lands främsta dirigenter. Som konstnärlig ledare för Uleåborgs stadsorkester 2010–2013 blev hon den första kvinnliga chefsdirigenten någonsin för en finländsk symfoniorkester, och därmed en pionjär och en förebild. År 2011 prisbelönades hon i Tyskland med Louis Spohr-medaljen som den första dirigenten att motta denna utmärkelse. Hon har vid det här laget dirigerat samtliga ledande finländska orkestrar och ett flertal välrenommerade europeiska orkestrar.

CHRISTOFFER GRÖNHOLMS PRIS

Christoffer Grönholms pris á 10 000 euro, instiftades av SFV:s styrelse 2012, och delas ut som ett kulturpris till en lärare som undervisar i svenska i en finskspråkig läroinrättning. Priset alternerar med Brobygggarpriset och delas ut udda år. Filosofie doktor **Taina Juurakko-Paavola** tilldelades Christoffer Grönholms pris för sitt arbete med att utveckla svenskunder visningen vid gymnasier, högskolor och universitet.

Hos Vännerna-konceptet innebär att föreningar och organisationer kostnadsfritt får använda SFV:s möteslokaler i Åbo, Vasa och Helsingfors.

FOTO: RABBE SANDELIN

Anna-Maria Helsing, Jyrki Ijäs och Taina Juurakko-Paavola.

FOTO: PIA PETTERSSON

Taina Juurakko-Paavola har aktivt deltagit i den samhälleliga diskussionen om språkundervisning, och har med sina kolleger erbjudit alternativa och aktuella lösningar när det gäller svenskundervisning och inlärninng. Som medlem i studentexamensnämnden och svenska sektionens ordförande samarbetade hon också intimt med svensklärarna när det gällde lärarnas vidareutbildning.

FOLKBILDNINGSMEDALJEN

Folkbildningsmedaljen har delats ut sedan SFV:s 80-årsjubileum år 1962, och skall enligt statuterna tillfalla en eldsjäl som spridit kunskap och bildning genom ett ideellt engagemang på svenska. Till medaljen hör en prissumma på 2 500 euro. År 2019 delades fem Folkbildningsmedaljer ut till:

Isabella Grüssner-Sarling, manusförfattare och regissör, Pålsböle, Åland för hennes välskrivna och med noggrann eftertänksamhet och finesse skrivna texter. Hennes historier har ett djup, ett kritiskt tänkande och känslösa budskap. Hon lyfter ofta de svaga och utsatta, vikten av kvinnans roll i samhället förr och nu, samt ifrågasätter gamla normer och inrutade mönster.

Kuriren, Vasa för att *Kuriren* i 60 år har lyckats med det som många ansett vara omöjligt: att ge ut en finlandssvensk veckotidning, med spridning över hela Svenskfinland. *Kuriren* var den nyligen avlidne **Frejvid Weegars** livsverk, men den har sedan länge gjorts av en hängiven redaktion som är fast föresatt att fortsätta utgivningen, till glädje för en stor läsekrets runtom i Svenskfinland.

Annika Makarevitch, invandrarlärare, Närpes, en kunnig och erfaren pedagog med många års erfarenhet av integrationsutbildning. Hennes insikt i och förståelse för invandrarnas behov och svårigheter, gör att hon ställer rimliga krav på sina studerande och hyser en uppriktig vilja att integrera dem i det finlandssvenska, och speciellt i det sydösterbottniska, samhället.

Tina Nylund, välfärdschef, Nykarleby, administratören som visat ett engagemang utöver det vanliga. Som tidigare kultur- och fritidschef, från 2017 välfärdschef i Nykarleby, har hon fått kulturen att blomma i sin stad, till glädje för hela regionen. Genom målmedvetna satsningar på internationellt ungdomsarbete och även personliga insatser för unga nyanlända har hon gjort den lilla staden större i världen.

Göran Torrkulla, filosof, bildkonstnär och essäist, Åbo, som under de senaste två decennierna har varit en av de aktivaste folkbildarna inom filosofi och konst. Hans drivkraft har varit att, långt utanför universitets- och konstvärlden, dela med sig och diskutera filosofins och konstens betydelse för människan.

HAGFORSMEDALJEN

Hagforsmedaljen delades första gången ut vid SFV:s hundraårsjubileum år 1982. Hagforsmedaljen ges som erkänsla för förtjänstfull gärning till förmån för den svenska kulturen och det svenska språket i Finland. Även till den medaljen hör en prissumma på 2 500 euro. År 2019 delades fyra medaljer ut till:

Susanne Ahlroth, överinspektör för bildningsväsendet, Helsingfors, som under en lång tid i det tysta gjort en betydelsefull insats för att främja läsandet och intresset för litteraturen, framför allt bland barn och ungdomar, på svenska.

Myrika Ekbohm, förlagsredaktör, Helsingfors, som i egenskap av förlagsredaktör i trettio år gjort betydande insatser Finlands svenska litteratur till fromma. Hon har ställt sitt språksinne, sina omfattande kunskaper i historia och litteratur, och sin ovanligt goda allmänbildning till otaliga finlandssvenska författares föfogande, utan att någonsin framhäva sin egen roll vid verkets tillkomst eller söka offentlighet för sin arbetsinsats.

Annette Kronholm-Cederberg, FD, lektor i modersmål och litteratur, Nykarleby, som är en inspiratör på fältet. Vid den litteraturvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi har hennes intresse för modersmålet och litteratur lockat till ett ökat antal studier i ämnena, något som fakulteten skämtsamt kallar för Netti-effekten.

Kim Wahlroos, chefredaktör, Lovisa, som genom sitt engagemang för lokaljournalistiken i östligaste Nyland gjort en betydande insats för svenskheten i regionen. Han tog initiativet till tidningen, Nya Östis, som Wahlroos med framgång lett och med eftertryck visat vilken genomslagskraft och betydelse för sammanhållningen en utpräglat lokal medborgarjournalistik kan ha.

SVENSKLÄRARPRISEN

SFV har sedan år 2003 tillsammans med Svensklärarna i Finland rf delat ut pris till svensklärare i de finskspråkiga skolorna.

Mottagarna nomineras av medlemmarna i Svensklärarna i Finland, och prissumman är 5 000 euro. Följande tio svensklärare har inspirerat och motiverat sina elever eller studerande till studier i svenska, ökat kunskaper och intresse för de nordiska länderna, nordisk gemenskap och samarbete, och/eller främjat samarbete mellan svensklärare inom olika gemenskapsformer och nätverk för att främja utvecklandet av undervisning, läromaterial, utbildning eller fortbildning:

Anita Ahonen, lektor i svenska, Tampereen klassillinen lukio, Hannele Ahonen, lektor, Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, **Annika Kirkkomäki**, FM lektor, Laurea ammattikorkeakoulu, **Ida Michelsson**, svensklärare, Järvenpään lukio, **Anna-Maija Mäkinen**, lektor, Kaitaan lukio, Esbo, **Olli Määttä**, lektor, Helsingin normaalilyseo, **Maarit Ohinen-Salvén**, lektor, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu,

Merja Saariaho, lektor, Jyväskylän lyseon lukio IB-linja, **Olli-Pekka Salo**, lektor, Jyväskylän normaalikoulu, **Heini Syyrilä**, Parolan lukio, Tavastehus

SFV:S VISTELSESTIPENDIER

I enlighet med donatorn Birgit Ekbergs instruktioner ger SFV årligen möjlighet att söka vistelsestipendium som ger finlandssvenska lärare möjlighet till en sommarvistelse på Beijarholmen i Barösund, Ingå. Stipendiet delas upp i separata perioder för lärare, och för undervisande personal inom småbarnspedagogik.

Lärarstipendiet för perioden 15 maj till 14 juli tilldelades specialklassläraren i Generalhagens skola **Peter Salminen**, Lovisa.

Stipendiet för undervisande personal inom småbarnspedagogik för perioden 16 juli till 15 september tilldelades **Heidi Hermansson**, Kirjala, ambulerande spec.ped. inom Folkhälsan Vålfärd, specialbarträdgårdslärare.

Hemmanet Lillholmen i Västanfjärd på Kimitoön testamenterades till SFV år 1970 av justitierådet Walter Backman. Också här delas sommaren upp i två vistelseperioder: en för kulturarbetare på det finlandssvenska kulturfältet, och en för bibliotekarier.

År 2019 gavs kulturarbetarstipendiet för perioden 15 maj till 14 juli till yrkeslärare och kulturproducent **Sade Kahra**, Åbo.

Bibliotekariestipendiet för perioden 16 juli till 15 september tilldelades **Pauliina Sandberg**, Åbo, informatiker vid Åbo stadsbibliotek.

FÖRFATTARVISTELSE PÅ BISKOPS ARNÖ

År 2018 lanserades en stor nyhet bland SFV:s vistelsestipendier – för första gången beviljades ett tre veckor långt vistelsestipendium för författare på Biskops Arnö vid Mälaren i Bålsta, cirka 60 kilometer nordväst om Stockholm.

Stipendiet är tänkt som inspiration för en författare i början av karriären, och som hittills gett ut maximalt tre böcker. SFV bekostar uppehållet samt en tur- och returresa, och vistelsestipendiet skall utnyttjas under perioden första april till sista mars därpå följande år.

Vistelsestipendiet för en författare på Biskops Arnö tillföll ämneslärare i modersmål och litteratur, barnboksförfattare **Hanna Lundström**, Söderkulla. Hennes babyposi utforskar vardagens sinnlighet och lågmälda dramatik genom det lilla barnets blick. Med träffsäker känsla för rytm, rim och klang sår hon ordglädjefrön som kan blomma ut i livslång kärlek till språket och dikten.

TOPELIUSPRISET – DET FINLANDSSVENSKA PUBLICISTPRISET

Syftet med Topeliuspriset, som instiftades 1990 av SFV och Finlands svenska publicistförbund, är dels att premiera dagens svenska journalistik, dels att lyfta fram

SFV:s vistelsestipendiat Sade Kahra på Lillholmens brygga.

FOTO: RABBE SANDELIN

Mathilda Larsson tilldelades första pris i Arvid Mörne-tävlingen.

FOTO RABBE SANDELIN

Zacharias Topelius journalistiska gärning. Prisjuryn gav den grävande journalisten **Annvi Gardberg** priset på 7 500 euro med följande motivering: "Annvi Gardberg är en lyhörd sanningssökare och en mångmedial grävande journalist som kompromisslöst står på journalistikens sida. Med stort civilkurage träder hon till utsatta människors försvar, och står outtröttligt upp för en på fakta och vetenskap grundad hållning, också då när hon själv utsätts för mobiliserat motstånd från de miljöer hon granskar. Hon uppfyller sitt uppdrag inom public service med enträgenhet och stolthet, och hennes genomarbetade rapportering har fått betydande genomslag i samhällsdiskussionen."

Topeliuspriset delades ut den 17 januari på seminariet Mediaspråk 2019, som arrangerades av de finlandssvenska mediernas samarbetsorganisation Svensk press-tjänst.

LITTERÄRA TÄVLINGAR

Syftet med SFV:s litterära tävlingar är att främja intresset för att skriva skönlitteratur. Vartannat år gäller tävlingarna dikter, vartannat år noveller. Det finns två tävlingar: Arvid Mörne-tävlingen för under 30-åringar (instiftad 1986), och Solveig von Schoultz-tävlingen för de som fyllt 30 år (instiftad 2004). Båda tävlingarna har samma prissummor: I pris 5 000 euro, II pris 3 000 euro och III pris 2 000 euro. Förstapristagaren erbjuds även en kortkurs i skrivande på Nordens folkhögskola på Biskops Arnö i Sverige. Kortkursen äger rum på sommaren och pågår fem dagar. Därutöver får alla som premierats i SFV:s litterära tävlingar också delta i ett skrivarseminarium.

Till Arvid Mörne-tävlingen 2019 skickades sammanlagt 95 tävlingsbidrag in. År 2019 gällde tävlingen noveller.

Första pris, 5 000 euro, tilldelades **Mathilda Larsson**, Helsingfors, för novellen *Regnet slutar aldrig falla över fabrikena i Łódź* "en stramt berättad, finessrik gestaltning av den trevande vänskapen mellan den högpresterande Elena och det slarviga berättarjaget. Texten tvinnar berörande samman universitetsvärld, härkomst och tillkortakommanden med tvånget att pressa fram en livshistoria ur någon annan.

Andra pris, 3 000 euro, gick till **Jessica Kriss Holmlund**, Åbo, för novellen *Silverfiskar*, som på ett inläggande sätt beskriver identitetens på en gång komplexa och självklara dimensioner. En människa behöver inte låta sig definieras ur ett kliniskt perspektiv, men kärleken kan bli en möjlighet till både stadga och förändring.

Tredje pris, 2 000 euro, gick till **Oskar Lindholm**, Helsingfors, för en intrikat novell, *Äckleciastes*, som med ett både lekfullt och stringent språk kämpar med frågor om jagförlust och perversion. Det finns ett allegoriskt element i den här textens aggressivt-njutningsfulla drift med en samtid som erbjuder obegränsade möjligheter till förströelse och verklighetsflykt.

Hedersomnämnannde fick **Mårten Sandström**, Berlin, för novellen *Boutonnièren*, som med espri och skärpa låter läsaren möta en människa som tror att han spelar det sociala spelet till fulländning. Men mellan champagneklunkarna och den kallhamrade maktutövningen framträder konturerna av en man som fullständigt förlorat förmågan att bestämma över sitt eget liv och relatera till det meningsfulla.

Hedersomnämnannde fick **Sarah Åkerman**, Vasa, för novellen *En annorlunda tid* som med språklig exakthet och realism exponerar de intensiva känslomönster som kan finnas under ytan i en till synes doftfri och grå vardag. Drömmar behövs alltid, men den ordlösa och tålmodiga kärleken finns ofta närmare än vi tror.

Sammanlagt 73 bidrag skickades in till SFV:s sextonde Solveig von Schoultz-tävling, som år 2019 gällde noveller.

Första pris, 5 000 euro, tilldelades **Otto Donner**, Helsingfors, för novellen *Kattögon*, en kuslig skildring av konfrontationen mellan en tioåring, som är ensam hemma, och familjens katt. Ett konsekvent drivet barnperspektiv och en utmejslad undertext fångar sinnligheten i att bryta mot regler – som att klippa sönder mammas broderi – och översköljjas av skam.

Andra pris, 3 000 euro, tilldelades **Cecilia Langels** från Vasa för en drömsk och oborstad novell om erotik och åldrande, vänskap och utlevelse på andra sidan de glassiga och tillrättalagda farleder som mainstreamsamhället erbjuder. Novellen *Natten* tillåter sina karaktärer att vara både råa och problematiska, roliga, druckna och ömsinta.

Tredje pris, 2 000 euro, gick till **Marika Aminoff-Sundell**, Esbo, för novellen *The Golden Child*, en text som på ett märgfullt sätt blottar de känslomässiga sprickor som ofta finns på gränsen mellan barndom och vuxenliv. Vi vet kanske inte alltid vart vi är på väg, men vi vet hur vi ska ta oss dit.

Hedersomnämnannde fick **Eva Höglund**, Åbo, för berättelsen *Number One*, som är en finstämd skildring av det känsliga barnets desperata försök att fly från utsatthet och förtryck. Dofter, stulna penaler och rubinringar kan då bli element i en verklighet som åtminstone känns uthärdlig.

Ett hedersomnämnannde går till **Christa Nordlund-Hiltunen**, Åbo, för novellen *En kyss ifrån*. Berättarperspektivet kastar ett fint sidoljus över sina karaktärer i denna lågmält intensiva skildring av vänskap och förlorad kärlek. Det osagda och frånvarande får lika mycket plats som det explicita och uppenbart smärtsamma.

Otto Donner tilldelades första pris i Solveig von Schoultz-tävlingen.

FOTO: PRIVAT

SFV:s donationsfonder 2019

I rapporten redovisas bokföringsvärdena för donationsfonderna per 31.12.2019.

Fondgrupperna är bunda fonder (B) 31,3 miljoner euro, fria fonder (F) 34 miljoner euro och självständiga fonder (S) 1,2 miljoner euro. Bokföringsvärdet för samtliga donationsfonder är 66,5 miljoner euro. Fonderna är totalt 421 stycken.

Förändringarna 2019 inom bunda och fria fonder bokförs 1.1.2020 under eget kapital i balansräkningen. Dessa fonder kan därför inte avstämmas mot bokslutet 2019.

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
170	Handlanden K.G. Adolfssons fond 1956 B	21 100
200	Hanna Agnisbäckers fond 1964 B	56 605
302	Dir.cant. Emil Ahlskogs fond 1987 F	298 303
289	Gerda Ahlströms minnesfond 1984 B	59 226
103	Arthur och Aina Alléns fond 1938 F	1 660
224	Agnes Anderssons fond 1969 F	15 337
79	Bröderna Antells folkhögskolefond 1932 B	3 207
364	Dagny och Waldemar Appelgrens fond 2002 F	149 617
181	Arbetets vänner i Wiborg fond 1960 B	91 738
315	Elin och Hans Arppes fond 1989 B	72 804
55	Charlotte Askolins fond 1923 B	7 754
31	Johan Askolins donationsfond 1902 B	23 661
5	Aurorafonden 1898 B	4 167
211	Anna Elisabet Backmans fond 1967 F	19 287
223	Läraren Gustaf Knut Backmans fond 1969 B	150 678
227	Justitierådman Walter Backmans fond 1970 B	165 266
298	Dagmar och Oskar Bergenströms minnesfond 1985 B	117 692
354	Birger och Rakel Berglunds fond 2000 F	350 667
137	Elin Bergstadi fond 1948 F	1 743
275	Edith och Henrik Bergströms fond 1980 F	244 720
344	Jan-Henrik Björcks fond 1997 B	96 856
219	Emil Björkells livräntefond 1968 B	38 224
325	Kerstin Björklunds minnesfond 1992 B	26 932

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
37	Napoleon Björkströms skolfond 1913 B	5 848
156	Heinrich Otto Blanketts fond 1952 B	63 845
120	Fru Maria Lovisa Blanketts gåva 1944 B	991 474
410	Greta Blomfeldt-Lindroos och Eric Lindroos fond 2009 B	46 655
112	Frans Otto och Selma Catarina Blomqvists fond 1941 F	1 660
259	Johanna Alina Blomqvists fond 1975 F	2 921
405	Nils Johan Blomqvists fond 2009 B	11 303
314	Ninno och Tage Blåfields fond 1988 F	13 544
373	Professor Göran von Bonsdorffs fond 2004 F	22 520
114	Nadine von Bonsdorffs minne 1942 B	1 911
1	Henrik Borgströms fond 1882 F	12 017
124	Gösta och Gertrud Branders Gåva 1941 F	297 545
67	Karl Theodor Brobergs fond 1926 B	10 080
270	Dipl.ing. Lennart Bromans fond 1978 B	10 945
332	Elina och Karl Bruhns fond 1994 F	114 043
308	Gunnar Bäckes minnesfond 1988 F	13 663
297	Signe och Anders Bäckes minnesfond 1985 F	10 625
338	Hembygdsrådet Helmer W:son Bäckmans fond för den svenska saken 1995 F	236 263
242	Signe Böckermans fond 1973 F	22 057
94	Ernst Mathias Calonius fond 1937 B	5 522
417	Pirkko och Hans Carlanders fond 2016 F	10 000
291	Friherre Bengt Carpelans fond 1984 F	109 083
423	Greta och Harry Carpelans fond 2018 B	448 463
102	Tor Carpelans fond 1937 F	25 362
422	Ulla Birgitta Carpelans minnesfond 2018 B	448 463
186	Alfhild och Maria Castréns fond 1960 B	134 973
230	Maria Castréns fond 1970 B	108 135
292	Brita Cavonius fond 1985 F	122 574
122	Edvin Cavonius premiegåva 1944 F	53 679
229	Margit och Gösta Cavonius fond 1970 B	33 981
232	Tandläkare Walborg Cederbergs fond 1971 F	24 632
359	Professor Henrik Cederlöfs fond 2002 B	34 366
255	Professor Johannes Cederlöfs fond 1974 B	44 023
347	Rafael och Viking Collianders fond 1998 B	19 111
207	Carl Magnus Creutz stipendiefond 1965 B	1 804
93	Anders Edvard Dahls fond 1936 B	163 139
199	Ninni och John Dahls gåva 1963 B	553 849
28	Olivia Dahls testamente 1909 F	5 610

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
228	Sylvia Dahlmans fond 1970 F	526 628
244	Signe och Åke Dalbergs fond 1973 F	8 897
154	Axel Damstens fond 1952 B	64 713
372	Jur.lic. Georg C. Ehrnrooths fond 2004 B	77 811
346	Eva och Caj Ehrstedts stipendiefond 1997 B	54 943
295	Birgit och Ivar Ekbergs fond till förmån för finlandssvenskt bildningsarbete 1985 B	844 021
166	Hugo Ekhammars fond 1955 F	17 196
378	Greta och John Ekholms minnesfond 2005 F	85 005
262	Lärare Harry Ekholms minnesfond 1975 B	7 109
64	Johan Henrik Eklunds stipendiefond 1925 B	3 249
184	Gabriella och Evert Ekroths fond 1960 F	488 306
9	Elementarkursfonden 1899 B	9 865
268	Ebba M. Enboms fond 1978 F	1 660
173	Hulda Rosalie Engbergs fond 1957 F	293 390
195	Märta Engbloms fond 1962 F	24 366
416	Pehr Gustaf Engmans fond 2016 F	187 891
371	Undervisningsrådet Nils Göran Engströms fond 2003 F	10 000
340	Östen Engströms fond 1995 B	43 626
135	Alina och Emil Erlunds gåva 1947 B	143 593
182	Thure Ertmans fond 1960 B	25 881
402	Fastighetsrådet Henrik Estlanders fond 2008 F	20 000
11	Hedvig Falckens fond 1901 F	18 026
368	Fallåker Teaters fond 2003 B	86 964
358	Fallåkers fond 2001 B	468 653
87	Ax. Tor. Federleys fond 1934 F	7 071
35	Ida Federleys fond 1912 F	302 738
16	Viktor Federleys fond 1904 F	45 047
380	Erik och Sylvi Feldts fond 2005 B	495 491
8	Femte februari-fonden 1898 F	12 615
393	Finlands svenska lokomotivmannafond 2008 B	4 298
392	Karl Evert Finnbergs minnesfond 2008 B	1 273
17	Kr. Fr. Forsius fond 1906 F	3 585
321	Elna Forsmans stipendiefond 1991 F	6 639
379	Bo Fredrikssons minnesfond 2005 F	252 195
90	Irene Frelanders fond 1935 F	7 635
257	Irene och Rosa Frelanders minnesfond 1974 B	52 644
36	Ivar och Aina Friemans fond 1912 B	45 448
253	Tekla Frostells minnesfond 1974 B	17 037

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
22	Kronofogden B.F. Fröbergers biblioteksfond 1908 B	10 397
385	Föreningen Gabelsbergers fond 2006 B	9 664
126	Föreningen Svensk-Finlands Vänners understödsfond 1945 B	74 406
261	Försäkringsbolaget Svensk-Finlands fond 1975 F	28 172
49	Familjen Gahmbergs barnträdgårdsfond 1920 B	102 509
26	Karl Knut Galetskis fond 1909 F	180 190
44	General G.E. Galindos testamente 1918 F	72 069
343	Carl Jacob och Nanna Gardbergs fond 1996 F	43 572
329	Eva Gardbergs fond 1993 B	76 448
18	A.G. Geitlins fond 1906 F	8 996
313	Stipendiefonden Gerkmans kamratskapspris 1988 B	13 378
57	Florentin Granholms fond 1922 F	1 660
2	Vilhelm Grefbergs stipendiefond 1886 B	22 285
355	Rolf Grönbloms bildningsfond 2000 F	63 070
203	Frans Bruno Gröndahls fond 1963 F	225 669
194	Maria och Frans Bruno Gröndahls minnesfond 1962 F	3 286
201	Ernfrid Grönholms fond 1964 F	186 406
197	Ester Adèle Grönlunds fond 1963 F	328 976
331	Edmund Wilhelm Guerillots fond 1993 F	279 680
266	Vivi och Åke Gulins fond 1977 F	1 666 613
375	Ole Gustafssons stipendiefond 2004 B	15 247
208	Signe och Ane Gyllenbergs fond 1965 B	811 363
97	Fil.dr K.J. Hagfors stipendiefond 1937 B	31 524
386	Viva och Ragnar Hanssons fond 2006 F	26 980
56	Otto Hartmans fond 1922 B	6 188
21	Makarna Heikels idrottsfond 1908 B	51 870
162	Ester och Artur Heikkiläs fond 1954 B	5 679
272	Skolföreståndare Georg Helmers fond 1979 B	41 972
369	Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneförenings fond 2003 B	1 838 264
168	Gust. Ad. Helsingius minnesfond 1956 B	8 409
285	Adèle och Martha Henrikssons fond 1983 F	397 959
258	Eini Henrikssons fond 1975 B	185 226
317	Ola-Hillevi och Rolf Herlers stipendiefond 1989 B	7 644
161	Hertonäs-Degerö svenska småskoleförenings fond 1954 B	5 285
10	Wilhelmina Hisingers donationsfond 1899 F	72 103
293	Edit Holmbergs fond 1985 F	15 470
236	Mårten Holmbergs fond 1972 F	4 548
318	Elin och Karl Holmqvists minne 1989 F	98 328

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
222	Lärarinnan Maja Holmqvists fond 1969 F	65 497
256	Anna och John Holmströms fond 1974 F	35 481
365	Ann-Mari Holmströms fond 2002 F	120 000
419	Redaktör Gustav Holmströms minne 2017 F	52 000
139	Hanna Holmströms fond 1948 F	113 333
13	Theodor Holmströms folkhögskolefond 1904 B	370 771
226	Konsul Viktor Hovings fond 1970 F	2 822
345	Ester och Evert Huldéns minnesfond 1997 B	22 211
286	Skolföreståndare Lennart Häggbloms fond 1986 F	7 038
341	Paul Häggglunds stipendiefond 1995 B	5 219
360	Marianne Häggströms fond 2002 B	228 674
180	Anna och Johan Höglunds minnesfond 1959 B	13 201
299	Kerstin Inbergs minnesfond 1985 B	488 392
104	Mårten Ingmans fond 1938 B	3 288
334	Ingå Gillets minnesfond 1994 B	49 365
169	Elin och Gertrud Janssons fond 1956 F	1 660
175	Hilding Janssons minnesfond 1958 F	2 988
363	Professor Jan-Magnus Janssons fond 2002 B	93 611
323	Olof M Janssons fond 1992 B	135 558
361	Paul Janssons fond för främjande av amatörmusiken i Svenskfinland 2002 B	13 978
362	Tove Janssons minnesfond 2002 B	108 892
389	Frank Jernströms minnesfond 2007 F	7 105
178	Lärare Arthur Johanssons gåva 1959 B	2 657
129	Oskar Johanssons fond 1946 F	12 283
155	Sanny Johanssons fond 1952 F	23 603
353	Johan Johnsons fond för kulturverksamhet 2000 B	26 961
247	Fingal Juslins minnesfond 1973 B	3 631
246	Walfrid Juslins minnesfond 1973 B	1 911
233	Ebba och Jaakko Juvas fond 1971 B	147 539
400	Kamratförbundet för Östra Nylands folkhögskolas stipendiefond 2008 B	21 352
251	Ester och Naema Kanzéns fond 1973 B	23 291
198	Elsa Karlssons och Inga Wiks fond 1963 B	32 288
349	Karl Erik Karlssons fond 1998 B	3 775
243	Kasaböle privata svenska folkskolas fond 1973 B	100 961
212	Sigrid och Jacob Kaustells fond 1967 F	5 876
183	Eva och Henrik Kihlmans fond 1960 B	2 296 117
52	Lennart Kihlmans donationsfond 1921 F	14 142
128	Konstitutionella arbetarföreningens i Helsingfors bildningsfond 1945 B	20 832

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
274	Agnes och J.R. Korkmans fond 1980 F	30 640
382	Helena Korvelas fond 2006 F	52 685
307	Beda och Felix Kreanders minnesfond 1988 B	5 734
320	Ilmari och Nanny Kriegs minne 1990 B	156 529
401	Kristinestad stads stipendiefond 2008 B	17 792
59	Kristinestads Kulturfond 1922 B	3 517
301	Ethel och Ragnar Krogius fond 1968 F	24 034
23	Mimmi Krojerus fond 1908 F	19 818
352	Kvinnliga teologie studerandes fond 1999 B	2 766
15	Vaktmästare K.J. Kymlanders fond 1905 B	3 313
217	Kyrkoby gamla syförenings fond 1968 B	3 899
205	Ebba Kåhlmans fond 1964 F	11 552
127	Kamrer Henrik Kåhlmans fond 1945 B	5 169
167	Nils Källströms fond 1954 B	41 378
130	Agnes och Robert Lagus fond 1946 B	37 458
138	Aina Lagus fond 1948 B	1 911
177	Nanna Medea Lagus fond 1958 F	47 438
370	Lappfjärds folkhögskolas stipendiefond 2003 B	15 245
73	Karl Alexander Laurells biblioteksfond 1929 B	3 249
95	Georg Lauréns fond för kulturändamål i Österbotten 1937 B	21 732
75	Lars Algot Laurents fond 1930 B	3 094
27	Frans Robert Leschs fond 1911 F	8 996
136	Jenny Lesches minne 1947 B	1 476 593
144	Oskar Jakob Less fond 1951 B	41 426
339	Ebba och Gerda Linds fond för den svenska saken 1995 F	143 794
190	Alice Lindebergs fond 1962 B	118 925
303	Edit Lindbergs fond 1987 F	162 928
99	Gustaf Evert och Irene Lovisa Lindbergs minnesfond 1937 B	6 225
337	Lektorin filosofie kandidaten Edit Matilda Lindbloms minnesfond 1994 F	3 001
187	Aina Sofia Lindbäcks fond 1961 F	76 020
118	Johan Alfred och Charlotta Wilhelmina Lindebergs fond 1943 F	5 677
158	Astrid och Helmer Lindells fond 1953 F	47 238
4	Tulluppsyningsman Lindéns fond 1891 F	25 229
53	Målarmästare C.A. och hans Hustru Ulrika Charlotta Lindfors testamentsfond 1921 F	70 841
351	Henry och Ulla Lindfors fond 1999 F	505 947
202	Lars E. Lindfors stipendiefond 1964 B	2 103
420	Svante Lindhs fond 2017 F	191 436
269	Roger Lindholms stipendiefond 1978 B	2 767

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
290	Anna och Evert Lindqvists fond 1984 F	326 918
330	Göta och Erik W. Lindroos fond 1993 F	265 582
140	Emil Artur Lindroths fond 1949 F	113 333
220	Essi och Boris Lindstedts fond 1969 B	10 249
390	Maj-Lis Åke och Maj-Britt Lindströms fond 2008 B	53 315
366	Svea Lindström-Siréns och Sven Siréns fond 2002 B	272 533
407	Lovisa svenska köpmannaförenings fond 2009 F	50 429
149	Selma Lundells fond 1951 F	1 660
82	G.A. Lundenius fond 1934 F	70 841
191	Sofia Lundqvists fond 1962 F	18 059
277	Sofia och Jakob Lundqvists fond 1981 B	612 430
115	Bonden Adolf Adrian Långstedts fond 1943 B	33 240
418	Kosti-Ohto Lönnqvists fond 2016 F	563 021
47	Otto August Malms donationsfond 1919 B	34 000
65	Aina och E.W. Malmbergs fond 1926 B	16 321
264	Anna och Oscar Malmbergs minnesfond 1976 F	70 841
319	Alfred Olga och Agda Malmgrens fond 1989 F	142 462
72	Fru Anna Malmqvists fond 1928 B	4 660
263	Folkskollärare Maria Mangs fond 1976 B	1 911
113	Henrik Wilhelm Mangströms fond 1942 B	5 571
326	Ebba och Ragnar Mannils fond 1993 F	87 066
312	Ethel och Birger Marnilas fond 1988 B	163 810
132	Gösta Masalins gåva 1947 F	1 660
221	Mataskärsfonden – Edvin Bergroths donation för nyländska bildningssträvanden 1969 B	587 461
374	Björn-Eric Mattssons minnesfond 2004 B	11 506
192	Lektor Signe Mattssons fond 1962 F	55 637
348	Irina Matvejews fond 1998 B	6 353
125	Runar Meinanders fond 1945 F	21 545
316	Ulla och Ragnar Meinanders fond 1989 F	11 698
48	General C.O. Melåns biblioteksfond 1920 B	11 429
123	Ellen Emilia Mélarfs fond 1944 B	24 464
46	Minnet Av 1918 års frihetskamp 1919 F	38 276
40	Kollegan A.W.E. Modeens fond 1914 F	1 660
145	Referendarierådet Karl Modeens fond 1951 F	188 921
238	Ernst och Elsa Montells samt Aune Josefssons minnesfond 1972 B	30 312
288	Professor Anders Myhrmans fond 1983 B	67 190
141	Systrarna Aina och Alma Nordbergs fond 1949 F	2 822
231	Valter och Ingrid Nordlings fond 1971 F	228 292

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
105	Gustaf Victor och Emilia Sofia Nordlunds fond 1938 F	276 094
62	Petrus Nordmanns minnesfond 1923 B	48 161
58	Nordsjö-Botby skoldistrikts fond 1922 B	68 324
69	Anna och J.A. Nordströms fond 1926 B	11 649
383	Else-Maj Nordströms fond 2006 F	233 036
193	Mathilda Nordströms fond 1962 F	3 618
12	Wilhelmina Nordströms fond 1903 B	53 366
43	Hovrådinnan Augusta Nummelins fond 1917 B	9 977
159	Hilma Nybergs fond 1953 F	1 660
225	Nybro folkskolas i Mörskom fond 1970 B	8 027
164	Gustil och Artur Nygrens fond 1955 B	13 608
241	Gerda Maria Nyholms fond 1973 F	51 421
39	Wilhelm Nyholms fond 1915 F	28 848
394	Ernst Einar Nylunds fond 2008 B	1 109
189	Nina Nylunds fond 1961 F	46 475
7	Nyländska understödsfonden 1897 F	6 705
310	Kerttu och Arvid Nymans fond 1988 F	33 196
282	Johan och Sofia Nyqvists fond 1982 F	57 231
30	A.J. Nystedts fond 1911 F	1 660
409	Karl-Edvard och Gunvor Nysténs fond 2009 F	54 355
376	Stig och Maire Nyströms fond 2005 F	77 379
411	Tor-Erik Näsmans fond 2010 F	245 653
296	Adèle Ohlströms fond 1985 B	101 178
74	Axel Immanuel Olins fond 1930 F	2 822
311	Hjördis och Hugo Olins fond 1988 F	728 242
61	Carl Alexander Palins fond för Estlands svenskar 1923 B	111 587
109	Frans Palmros fond 1938 B	37 842
110	Elin Palmros fond 1938 B	59 820
111	Hedvig Palmros fond 1941 B	34 822
3	Bröderna Paqualins fond 1891 F	1 660
322	Eugenia Paulus fond för unga finlandssvenska kvinnliga författare 1991 B	151 181
399	Pernå kommuns stipendiefond 2008 B	29 739
306	Eine Pihls fond 1988 B	183 207
160	Einar Pontáns fond 1954 F	25 551
153	Publikationsfonden 1952 F	47 979
24	Emil Och Berta Randéns fond 1909 B	19 767
215	Åke och Wivan von Rehausens fond 1967 B	312 076
239	Maria Renfors fond 1972 F	253 189

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
84	Riihimäki svenska folkskolas fond 1935 F	1 660
415	Elsa och Waldemar Riskas fond 2015 B	182 090
252	Överstelöjtnant Nils Roos fond 1973 F	259 496
63	Fredrik och Wini Rosbergs fond 1924 B	29 623
254	John Rosbergs och fru Lycka Rosbergs fond 1974 F	21 710
121	Ida Rosqvists folkhögskolefond 1944 B	2 106
245	Olga och Robert Rostedts fond 1973 B	11 295
335	Joel Rundts fond 1994 F	7 303
116	Johan Sigfrid Rönnbergs fond 1943 B	11 394
106	S. Salovius fond 1939 B	5 570
324	Johan Helmer Sandelins och Linnéa Backlunds fond 1992 F	1 518 005
213	Ellen och Olga Sandholms minne 1967 B	444 798
206	Karin Sandholms fond 1965 F	31 703
384	Håkan Sandströms fond 2006 B	24 444
377	Tom Sandströms fond för den finlandssvenska hembygdens framtid 2005 B	21 476
406	Börje Saxbergs fond 2009 B	42 503
19	Estrild Schildts minne 1907 B	9 901
287	Holger Schildts stipendiefond 1983 F	73 410
209	Auda Schulmans fond 1966 F	569 793
309	Astrid och Valter Siemssens fond 1988 F	53 546
176	Wolter Simbergs fond 1958 B	4 186
304	Helmer och Anne-Marie Sippels minnesfond 1987 F	14 000
280	Sigward W. Sippels fond 1981 F	14 000
279	Stig Sige Sippels minnesfond 1981 F	14 000
278	Waldemar och Hjördis Maria Sippels minnesfond 1981 F	14 000
367	Matilda och Johan Viktor Siréns fond 2002 B	182 383
89	J.F. Skipparis fond 1934 F	56 666
78	Alida Skogs minne 1932 B	2 447
388	Synnöve och Karl-Gunnar Skogbergs fond 2007 B	10 700
101	Småskolefonden 1937 B	6 443
413	Svanhild och Jan-Erik Snells samt Inga Sahrbergs fond 2013 B	951 420
273	Kanslirådet Kaj Snellmans fond 1979 F	74 426
45	Bergsrådet Seth Sohlbergs fond 1918 F	576 622
248	Solvalla barnträdgårdsfond 1973 B	6 345
196	Sottungsby-Westersundom småskoleförenings fond 1963 B	77 824
83	Evelina och Viktor Spjuts understödsfond 1934 B	4 660
6	S:t Petersburger Liedertafel-fonden 1895 B	2 766
237	Anna Stenbergs fond 1972 F	4 515

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
265	Anna-lisa Stenbergs fond 1977 F	6 042
143	Ellen Stenbäcks fond 1950 F	6 706
134	Josef och Emma Stenbäcks minnesfond 1947 B	1 820
271	Irene och Halvdan Stenholms fond 1979 F	3 126 426
70	Karl Gustaf Strandbergs fond 1927 B	4 859
305	Agda Maria och Gigge Strandviks fond 1987 B	31 707
32	Adhemar Strengs fond 1911 F	2 855
404	Stroke och afasifonden 2009 B	58 599
179	Ester och Georg Ströms fond 1959 F	23 072
294	Karin Ströms fond 1985 F	18 590
151	Stina Maria Strömbergs minnesfond 1952 B	3 249
235	Harry Waldemar Strömmers fond 1971 F	174 281
357	Vivi Strörmstens minne 2001 F	25 389
421	Alf Ståhlbergs fond 2017 F	151 517
146	Edla och Reinhold Ståhlbergs fond 1951 B	5 963
98	Axel Stålströms fond 1937 B	7 754
51	Ständiga medlemmars fond 1920 F	57 529
336	Jarl Sundborgs minnesfond 1994 F	3 320
60	Anders Gustaf Sundbergs fond 1923 F	1 660
157	Anna Sundholms fond 1952 B	77 683
381	Erik Vilhelm och Else Maria Svarfvars fond 2005 B	208 028
80	Svensk hyllningsfond 1933 F	146 363
66	Svensk minnesfond 1926 F	714 256
91	Svenska bildningens vänner i Brahestad fond 1934 F	12 747
234	Svenska bildningens vänner i Sockenbacka fond 1971 B	200 637
216	Svenska brevinstitutets fond 1968 B	100 299
71	Svenska dagens skolgåva 1928 B	1 911
152	Svenska folkskolans i Lönnhammar fond 1952 F	1 660
283	Svenska folkskolans vänner 100-årsfond 1982 F	223 100
387	Svenska folkskolans vänner 125-årsjubileumsfond 2007 F	168 850
240	Svenska folkskolans vänner jubileumsfond 1972 F	1 310 019
92	Svenska folkskolans vänner studiefond 1938 B	180 416
131	Svenska förbundets fond 1947 B	3 058
250	Svenska föreningens i Östermyra fond 1973 B	1 042 421
391	Svenska kamratförbundet vid statsjärnvägarnas fond 2008 B	221 497
398	Svenska kamratförbundet vid statsjärnvägarnas rf:s hyllningsfond 2008 B	496
395	Svenska kamratförbundets vid statsjärnvägarnas studiefond 2008 B	577
397	Svenska kamratförbundets vilohemsfond 2008 B	1 967

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
188	Svenska skolfonden 1961 B	576 974
68	Svenska småskoleseminariets i Helsingfors bostadsfond 1926 B	107 756
327	Svenska studieandelskassans fond 1993 B	26 485
50	Svensk-Finlands musikfond 1920 B	1 820
119	Syfoeringens utbildningsfond 1943 B	93 153
41	Kanslirådet Carl Synnerbergs fond 1915 F	180 190
165	Syskonen Björkells fond 1955 B	54 393
20	Janne Söderströms skolfond 1907 B	20 755
284	Eva och Bjarne Takolanders fond 1982 F	72 103
133	Nina Tallbergs fond 1947 F	6 606
403	Inga Tallqvists fond 2008 F	222 099
214	Rosa Tammelanders minnesfond 1967 B	4 186
260	Josef Emil Teirs fond 1975 F	338 836
117	Rusthållaren Frans Tennbergs fond 1943 B	103 564
77	Mårten Thors stipendiefond 1932 B	23 491
210	Dipl.ing. Paul Thorwalls understödsfond 1966 S	1 206 054
34	Mathilda Thölgrens fond 1912 F	61 978
100	Johan Fredrik Timpers fond 1937 F	22 673
33	Karl Emil Tollanders fond 1912 F	90 575
218	Vera Torckells minnesfond 1968 B	29 158
38	Nikolaj August och Mathilda Maria Turdéns fond 1915 B	18 966
171	Sigrid Vaenerbergs fond 1956 F	8 598
396	Ina och Emil Wahlroos fond 2008 B	830
85	Ingrid Wasastjernas fond 1935 B	16 321
86	Selma Wasastjernas fond 1935 B	170 044
142	Elsa Wasastjernas fond 1949 F	9 461
424	Anita och Helge Waselius fond 2008 B	2 527 882
150	Ellen och Hjalmar Waselius fond 1952 B	141 814
414	Hedvig Waselius fond 2014 B	1 409 313
76	Bröderna Oskar, Karl, Herman, Artur och Hjalmar Waselius fond 1931 F	8 124 546
25	Aug. och Matilda Weckströms fond 1909 F	108 121
172	Martin Wegelius och Richard Faltins fond 1957 B	7 496
412	Ernst Rafael Wesanders fond 2013 B	804 619
267	Leif Westerbergs minnesfond 1978 F	9 428
276	Christel och Hilding Westerholms fond 1980 F	4 183
328	William Magnus Wickbergs fond 1993 B	1 258 737
350	Einar och Rut Wickströms minnesfond 1999 F	25 228
88	Lilly Wickströms minnesfond 1934 B	5 169

NR	NAMN, GRUNDAD, GRUPP	EURO
408	Arkitekt Marita Wickströms fond 2009 F	421 666
204	Justitierådman Tor Wickströms fond 1964 F	3 187
96	Nanny Widerholms fond 1937 B	3 094
147	Gustaf Wiklunds minnesfond 1951 B	2 686
148	Ruth och Paul G. Wiklunds fond 1951 B	2 250
185	Viks småskolefond 1960 B	8 154
281	Birger Rudolf Wikströms fond 1982 F	78 310
163	Elin Wilhelmssons fond 1954 F	171 763
54	Jordbrukaren Janne Winqvists testamente 1921 F	2 822
107	Ane Winqvists fond 1939 F	2 822
108	Hanna Winqvists fond 1939 B	36 221
14	Västra Nylands musikfond 1904 B	3 968
29	Robert Ådahls fond 1910 F	3 618
42	Alexandra Åhmans fond 1916 F	7 801
174	Eric och Johanne Åkessons fond 1958 B	166 660
300	Viktor Öhbergs fond 1986 F	15 038
356	Pär Österbergs fond för Barösunds framtid 2000 B	230 971
333	Östsvensk samling i Grankulla 1994 B	2 164

